

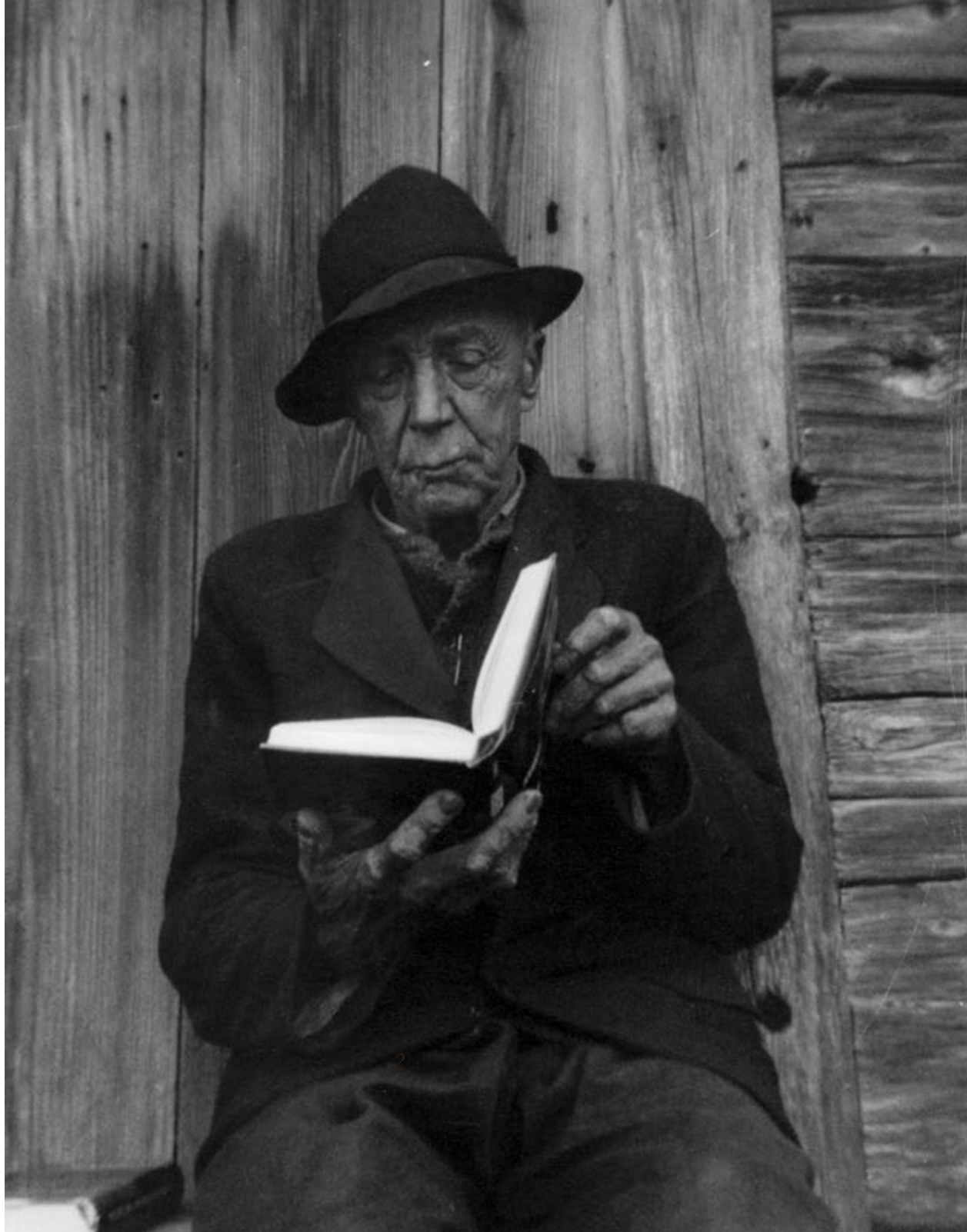

Blaž Mavrel,

KOROŠKI BUKÓVNIK
SREDI GOZDNIH SAMOT

Blaž Mavrel

Blaž Mavrel,
strojnski pesnik

Koroški Krjavelj

Prof. Stanko Kotnik,
eden od raziskovalcev
dela Blaža Mavrela

Je koroški Krjavelj, kakor se je sam imenoval?

Vse, kar smo o njem spoznali, pač to oznako kot skrajno nezadeto pobija – nazadnje še njegova bajta sama.

Kaj je potem? Samorastni pesmar in pesnik, prevajalec in narodopisec, kritik, dramatik, kronist, vzgojitelj, vse po malem in potrebi – skratka ljudski kulturnik, kakor smo ga imenovali na začetku.

Strnitev najznačilnejših njegovih značajske-nazorskih potez pa daje približno takole podobo:

- *izredna življenjska resnoba in občutljivost za ljudske odnose,*
- *rahlo moralno razočaranje nad človeškim dejanjem in nehanjem,*
- *občutek prikrajšanosti za osebno in življenjsko srečo z umikom v samotarstvo,*
- *obenem želja po uveljavljanju na duhovnem področju,*
- *razvito narodnostno čustvovanje s priokusom trpkosti,*
- *malce konservativna miselnost brez primesi nazadnjaštva in končno*
- *poudarjena misel na smrt s tolažbo počitka ter na posmrtnost s tolažbo plačila.*

Spomenik koroškemu bukovníku

Predstavljanje duha preteklosti, dosežkov časa, kulture, razvoja in napredka je pomembno. Ne zaradi narodnostne romantike, ampak zaradi pripadnosti ljudski kulturi, ki je bila vedno in bo najpomembnejši vir in izvir. Zbornik »*Blaž Mavrel, koroški bukóvník sredi gozdnih samot*« je dragocena priča bukovníškega samoniklega ustvarjalnega Mavrelovega pesništva. Prav je, da ohranimo spomin nanj, da spoznamo ljudi, ki so po svojih močeh uresničevali razvoj slovenstva in ohranjali identiteto naroda.

Brez zbrane in ohranjene dragocene domoznanske dediščine zbornik ne bi bil vsebinsko tako bogat. Hvala vsem, ki ste gradivo o Blažu Mavrelu podarili v Domoznanski oddelek Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, med njim je zapuščina prof. Stanka Kotnika, ki je raziskoval delo Blaža Mavrela in me spodbudil, da je treba koroškega Krjavlja, kot se je Mavrel sam imenoval, predstaviti in ohraniti spomin nanj. V Kotnikovi zapuščini je poleg pisem veliko fotografskega gradiva zgodnjih posnetkov v pesnikovih mlajših letih, dragoceni so Mavrelovi rokopisi s prepisi Prešernovih pesmi s popravki, ki jih je Kotnik desetletja hranil, po njegovi smrti so ti dragoceni zvezki našli svoje mesto v Domoznanskem oddelku Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika.

Hvala vsem, ki ste v Spominjanjih obudili spomine na Pvožla. Pričevanja odkrivajo zanimivo in bogato osebnost, ki se je skrivala pod podobo skromnega Strojanca. Vemo, vsakdo bi imel kaj povedati o njem, a omejili smo se le na nekatere bližnje sorodnike in sovaščane.

Bibliografija Blaža Mavrela daje zborniku posebno vrednost, sestavila jo je bibliografinja Marija Suhodolčan Dolenc. Obsežno in skrbno opravljeno delo omogoča bralcu celostni vpogled v obseg Mavrelovega dela. V bibliografiji se sprehodimo skozi njegovo pesniško ustvarjanje, predstavlja odmeve na njegovo pisanje, govori o zapisih o njem, avtorica jo je opremila s povzetki, kar ji daje še dodatno vrednost in je tako neprecenljiv dokument koroškega bukovnika.

Hvala recenzentki, lektorici, domoznanskemu oddelku in uredniškemu odboru, hvala vsem v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika za vso pomoč pri zbiranju gradiva in pripravi zbornika »*Blaž Mavrel, koroški bukóvnik sredi gozdnih samot*«.

MARGARETA JUKIČ

Kaj vse zmore človek, ki verjame vase, ljubi svoj narod in svoje ljudi

Pred nami je obsežna publikacija, zbornik, kot ga je poimenovala glavna urednica.

A to je prav gotovo več kot le zbir pesmi, proze, zapisov koroških ženitovanjskih običajev in camarskih pesmi samotarja in samouka s Strojne. To je zapis o bukovniku, »ki je med neukimi ustvarjalci, prepisovalci, prirejevalci in prevajalci besedil meril najvišje«, kot zapiše dr. Franc Sušnik.

Bukovniki so del koroške identitete, tisti posamezniki, ki sicer niso imeli šol, so pa nosili pisalo in papir vedno s sabo, tisti, ki so v bukve zapisovali svoje pesmi ali igre, lahko pa tudi samo prepisovali in prirejali tuje tekste. Vse od protestantizma do konca 19. stoletja so s svojimi deli nadomestili pomanjkanje tiskane besede, prav tako so pomembni pričevalci časa in prostora.

Tudi če že poznamo Mavrelovo ustvarjanje, nas tukaj še posebej nagovorijo pričevanja njegovih sovaščanov in sorodnikov, ki so prav za to publikacijo zapisali svoje spomine, drobce iz življenja Blaža Mavrela. In tudi zaradi tega se pred nami zapisuje podoba skromnega, delovnega, hudomušnega, vase zaprtega, a hkrati zaradi nenehnega popravljanja in prepisovanja svojih pesmi zelo zahtevnega in radovednega samouka. In tudi kar samozavestnega, saj popravlja že znane in uveljavljene literarne ustvarjalce.

Odmevnost njegovega dela dokazujejo objave in odzivi nanj in pa obsežna bibliografija Marije Suhodolčan Dolenc.

Zbornik žlahtnijo tudi fotografije in rokopisno gradivo, ki ga hranimo v danes Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika na Ravnah, kamor je Mavrel rad zahajal po nova znanja in branja.

Fotografije govore in tudi njegovi pričevalci se spomnijo njegove obleke, ki je bila flika pri fliki. In naj ta zbornik bralcu in raziskovalcu skozi vsa poglavja, fliko po fliki, predstavi bukovnika Blaža Mavrela; ta si zaradi vseh svojih mnogih darov in vrednot, ki jih je spoštoval in živel, prav gotovo zasluži trajen spomin.

Margareta Jukič je izpolnila še eno nalogo prof. Stanka Kotnika in pred nami je publikacija, ki že kliče po nadaljnjem raziskovanju in odpiranju novih predalov.

Vedno znova smo presunjeni ob spoznanju, kaj vse zmore človek, ki verjame vase, ljubi svoj narod in svoje ljudi.

MAG. IRENA ODER

*Was ein
Mensch, der
an sich glaubt,
sein Volk
und seine
Menschen
liebt, zu
schaffen
vermag*

Vor uns liegt eine umfangreiche Publikation, der Almanach Blaž Mavrél, ein Volksautor inmitten der Waldeinsamkeit. Doch es ist bei weitem mehr als nur eine Sammlung von Gedichten, Prosa, niedergeschriebenen Hochzeitsbräuchen und Brautführerliedern eines Einzelgängers und Autodidakten aus Strojna. Das ist ein Werk über einen Volksautor, »der sich unter den schulbildungslosen Schaffensgeistern, Verfassern, Textbearbeitern und -übersetzern die Latte am höchsten legte«, wie Dr. Franc Sušnik schreibt. Volksautoren sind Teil der Identität von Koroška (in Slowenien und Österreich) und dessen Raumes, das sind jene Vereinzelten, die zwar keine Schulbildung hatten, aber ihr Papier samt Schreibgerät immer bei sich hatten, jene, die in ihre Bücher eigene Gedichte und Theateraufführungen niederschrieben oder einfach nur Texte erneut aufschrieben und bearbeiteten.

Vom Protestantismus bis zum Ende des 19. Jahrhunderts ersetzten sie mit ihren Arbeiten den Mangel an gedruckten Worten, darüber hinaus sind sie wichtige Zeugen der Zeit und des Lebensraumes.

Wenngleich wir Mavrels Schaffen kennen, sind die hier aufgezeichneten Zeugnisse seiner Dorfmitbewohner und Verwandten, die allein für diese Publikation ihre Erinnerungen niederschrieben, Bruchstücke aus Blaž Mavrels Leben. Auch deshalb liegt vor uns das Bild eines bescheidenen, arbeitsamen, schalkhaften, in sich gekehrten, doch gleichzeitig eines infolge steter Überarbeitungen und Neuverfassungen seiner Gedichte sehr anspruchsvollen und neugierigen Autodidakten. Auch eines sehr selbstbewussten, denn er korrigierte auch bereits bekannte und anerkannte Literaturschaffende.

Den großen Anklang seiner Arbeit beweisen Veröffentlichungen über und Reaktionen auf ihn sowie eine umfangreiche Bibliografie von

Marija Suhodolčan Dolenc. Den Almanach veredeln auch Fotografien und Manuskripte, die heute in der Bibliothek Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika aufbewahrt werden.

In dieser Bibliothek kehrte Blaž Mavrel oft ein, um sich mit neuem Wissen und Lesestoff zu versorgen.

Die Fotografien lassen einen Blick auf Mavrels Kleidung werfen, die auch in den Erinnerungen der Zeitzeugen ein Flickwerk war. So soll auch dieser Almanach, Flicke für Flicke, den Volksautor Blaž Mavrel vorstellen; dieser Mann verdient sich durch die vielen Gaben und Werte, die er respektierte und vorlebte, einen besonderen Platz in der Erinnerung. Ohne das gesammelte und bewahrte wertvolle heimatkundliche Erbe wäre dieser Almanach inhaltlich nicht so reichhaltig. Ein Dank an alle, die Material über Blaž Mavrel der Heimatkunde-Abteilung der Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem zur Verfügung stellten. Darunter findet sich auch der Nachlass von Prof. Stanko Kotnik, der das Schaffenswerk von Blaž Mavrel wissenschaftlich erforschte, und uns dazu bewog, dieses Urgestein aus Koroška, wie sich Mavrel selbst bezeichnete, ins Bild zu setzen und die Erinnerung an ihn zu bewahren. Margareta Jukič erfüllte somit eine weitere Aufgabe von Prof. Stanko Kotnik, denn vor uns liegt eine Publikation, die bereits laut zu weiteren Nachforschungen aufruft.

Stets aufs Neue ist man tiefberührt von der Erkenntnis, was ein Mensch, der an sich glaubt, sein Volk und seine Menschen liebt, zu schaffen vermag.

MAG. IRENA ODER

“

Nekje v prevaljskih hribih čuje in snuje
spoštovanja vreden duhovni potomec
Drabosnjaka, čigar delo zasluži, da mu naša
kulturna javnost posveti večjo pozornost.«

*S*AMOSTOJNI TISKI

i Mavret

Blaž Mavrel:
Camarske Pesmi

1935

Po koroških ženitovanjskih običajih

Vi, svatje čislani
slovenske krvi,
kjerkoli ste zbrani,
naj Bog Vas živi.

Vam voščim veselje,
sem camar vesel,
to moje so želje,
da Vam bi zapel.

Naj vsem ljubeznivim
družicam bo prav;
vsem godcem šaljivim
od pevca pozdrav!

*V začetku
gostije*

Botri:

»Smo svatje se zbrali
v imenu Bogá,
je z nami radost in
veselje srcá.

Poštenih je svatov
Bog vselej vesel,
med svate nebeške
nje kdaj bo prištel.

Ženina, nevesto
to prav veseli,
da prišli ste skupaj
prijatelji vsi!

Ko se veselili
mi bomo, ta čas
z nebes tovar'sija
naj bode pri nas.

Jaz mater Vas, botro,
spoštujem zares,
zato Vas najprvo
popeljem na ples!

Vi, mati, dobrotno
imate srcé,
vi z rožami svate
okinčali ste!

Gospa spoštovana,
ste vredni častí,
skrbeli ste to, da
veseli smo mi!

Mi svatje tu zbrani
vsi ljubimo Vas,
da Vi ste med nami,
radost je za nas!

Nevesto spremljali
ste Vi pred oltar,
v nebesih Vas čaka
zato en lep dar!

Pripeljite, mati,
mi mlado gospo,
da plesat bi z ménoj
šla, prosil bi jo!«

Nevesti:

»Najlepša podoba,
ki svet jo pozna,
je mlada nevesta,
ki venček ima.

Bel venec na glavi
pa svila čez pas
in prstan na roki,
je lep Tvoj okras!

Je prstan Tvoj zlati
okroglo kován,
v znamenje ljubezni
Ti bil darovan!

Obroček brez konca
spominja na to,
da zvesta ljubezen
brez konca naj bo!

Te milostno gleda
Marija z nebá,
prosila bo zá Te
pomoč od Bogá!

Z nebes blagoslov si
prejela ta dan,
ker zakon je svet, je
od Boga vpeljan!

Rudeča Ti lica
so, jasne oči, –
ženinu od veselja
se srce smeji!

Ti v dar bo ljubezen
in radost poslej,
boš zibko postlala
in zibala v njej!

Dobrote vse Vama
naj Bog podeli,
veselje in srečo
mi voščimo vsi!

Družico pa Tvojo
jaz prav rad imam;
sem možu Te vzal, Te
nazaj njemu dam!«

Družici:

»Oj, deklica z venčkom,
le hodi z menoj,
smehlja naj se mili
obrazek mi Tvoj!

Si pušeljc mi dala,
ki prav mi je vseč;
pa lepše cveti še
Tvoj venček rudeč!

Nedolžno mil Tvojih
oči je pogled
in ličice Tvoje
ko rožni so cvet!

Voditi za roko
dekle, kot si Ti,
se vsakega fanta
srcé veseli!

Nam rožice drage
veselje storé,
pa lepše od rože
cveti Ti, deklé!

Bo srečen ta fantič,
kateri Tvoj bo,
ki boš poljubila
ga sladko, gorkó!

Če bila bi moja
in jaz bi Tvoj bil,
bi vsak Tvoj poljubček
ti stokrat vrnil!

Ljubezen dveh zvestih
je sladka čez vse,
sam Stvarnik z nebes jo
nam dal je v srcé.

Si deklica zala,
lep venček imaš,
jaz upam pa to, da
še meni ga daš!

Sva prišla na svatbo
vesela oba,
še bova plesala
in pela midvá!

Naj klarinet piska
in bas naj grmi,
trompeta naj poje,
to nas veseli!

Jaz vodim družico,
ki venček ima,
vi svatje, vsak svojo
naj plesat pelja!

Nam godci igrajte
zdaj polko takó,
da nas prav veselo
zasukala bo!«

Med gostijo

I.

»Ženinu nazdravim,
naj Bog ga živi,
naj srečen bo, pravim,
svoje vse dni!

Gospa poleg njega
ga gleda ljubó,
naj Bog jima vsega
po želji dal bo.

Kakór zdaj, veselo
naj Vama srcé
življenje bo celo,
do zadnjega dne!

Življenje vse dá naj
Bog Vama lahkó
in Vaju pelja naj
po smrti v nebó.

Oče starešina!
Bog zdravje Vam daj,
peljali ženina
ste v zakonski raj.

Da botra bi bili
veseli pri nas,
naj se veselili
bi zdravja vsak čas!

Naj Tebi, družica,
Bog srečo dal bo,
cvetijo Ti lica
in venček lepó! —

Prej dá na svoj dom jaz
šel bodem od nje,
za venček njen bom jaz
poprosil jo še. —

Prijatelji, svatje!
Naj zdrav bi vsak bil,
vsem, dragi Vi bratje,
na zdravje bom pil!

Da večkrat veseli
bi bili še mi
skupáj in si peli,
to srce želi.

Še godcem voščilo,
pozdrav moj velja,
naj vsak dan obilo
veselja jim dá!

Vi godci, zdaj – le še
en valček naj bo,
moj parček rad pleše,
jaz ravno takó!

II.

»Smo svatje veseli,
nas Bog rad ima,
ki družbi naj celi
svoj blagoslov dá.

Oj, kakšno veselje
pač tisti čas bo,
ko Bog nas popelje
na svatbo v nebo.

Prijatelji mi smo
Bogá – naj bo res –,
povabljeni vsi smo
na svatbo nebes.

Tam bili so v Kani
na svátovščino
prijatelji zbrani –
jim vino pošlo.

Le-to ženitnino
je Bog počastil,
iz vode jim vino
je Jezus storil.

Kralj David je sviral
na citre lepó,
on strune prebiral
je k časti Bogú.

Cecil'ja vesela
v nebesih je zdaj,
ker Bogu v čast pela
na zemlji nekdej.

Ti, človek moj ljubi,
vsak skrbi za to,
da ušel boš pogubi
in prišel v nebó.

Ko godci igrajo,
se spomnimo mi,
da lepše še v raju
se petje glasi.

To naše življenje
izgínilo bo,
vse delo, trpljenje
nam mínilo bo.

Ko bomo zaspali,
pustili ta svet,
se bomo podali
v raj, k angelom pet.

Zdaj godci, po volji
nam valček bi bil,
da fletno okoli
bi nas zavrtíl!«

III.
»Vi fantje, dekleta!
Poslušajte me,
zdaj pesem zapeta
bo Vam na srcé:

Če ljubico eden
ima, naj gre z njo
k oltarju, da veden
z njim blagoslov bo.

Zapoved je taka,
da jo poročiš,
gospod župnik pa čaka,
da storil bo križ.

Z nevestico drago
se boš veselil,
z njo zvesto in blago
srce boš dobil.

Bodi ljubljen od žene
in poljubovan,
nočí pa nobene
ne bodeš zaspan.

Ve, deklice mlade,
rudečih ste lic
pa vežete rade
si šopke iz cvetlic;

nevesta postala
naj vsaka še bo
prav srečna, naj dala
bo v zakon rokó.

Poštena ostani
čez noč in čez dan,
ljubezen pa hrani
za zakonski stan.

Se treba ni bati:
Bo ljubil Te mož,
gospa Ti in mati
nazivana boš.

Bog bo z nebes Vama
svoj blagoslov dal:
bo zibala mama,
se sinček smejal.

Zdaj godci nam polko
igrajte na glas,
še dinarjev tol'ko
imam jaz za Vas!«

IV.

»Sedaj moj namen je,
da v zakonu vsem
Vam nauk za življenje
najlepši povem:

Vsak mož svojo ženo
naj ljubi zvestó,
za drugo nobeno
naj gledal ne bo.

Če ženka žaljivo
kaj zine, storí,
naj mož dobrotljivo
ji vse odpusti.

Če videl nje lice
boš žalostno kdaj,
ji zbriši solzíce,
poljubček ji daj.

Bolj žena ustrezljiva,
bolj hvaljena bo,
čim bolj ljubezniva,
bolj ljubljena bo.

Da hlače nositi
želela ne boš,
tako mora biti,
da nosi jih mož.

Če mož hude volje
bo kdaj od skrbí,
spet rádot, veselje
Ti v srce mu vlij:

Čez vrat ga objemi,
poljubi srčno!
Le meni verjemi:
nasmejaj se bo.

Se spravita sama,
če spreta se kdaj,
odvezo med vama
drug drugemu daj.

Bo sladko živeti
v ljubezni vsak čas;
to srečo imeti
želim si še jaz.

Še godcem en valček
jaz zdaj naročim,
bo plesal en parček,
vsi drugi za njim!

c.
»Sem vodil med svati
družico lepó,
od nje proč podati
se težko mi bo.«

d.
»Zdaj se poslovila
od svatov jaz bom,
vesela sem bila
in bom šla na dom.«

c.
»Družica Ti zala,
Te prosim, deklé,
da nekaj bi dala
v spomin mi na Te!«

d.
»Kaj hočeš od mene –
Ti nimam kaj dat' –,
bi fige rumene
pa žemljico rad?«

c.
»Tvoj venček rudeči
bi dala mi Ti,
ki srcu povšeči
lepo Ti cveti.«

d.
»Svoj venček imeti
veselje imam,
se lepo mi sveti –
jaz venčka ne dam.«

c.
»Pa venček Tvoj pade
Ti lahko za plot,
čez noč Ti ukrade
ga kakšen falot!«

d.
»Ga bom varovala,
si ukrast' ga ne dam,
ne bom Ti ga dala,
nositi ga znam!«

Za venček

c. – camar,
d. – družica

c.

»Družica, Ti bodi
le dobra z menoj,
mi prošnji ugoti:
daj venček mi svoj!«

d.

»Ne morem ga dati,
se glav'ce drži,
ga nimaš kam d'jati,
naj mene krasi!«

c.

»Če venčka nič meni
ne maraš Ti dat',
še pušeljc moj deni
si sama za vrat!«

d.

»Če vedela bila,
da žalil boš me,
iz kopriv naredila
bi pušeljc za Te!«

c.

»Bile deklince zale
so kakor Ti zdaj,
so venčke dale –
Ti meni ga daj!«

d.

»Le dobi še Ti ga
od lepih deklet,
nikar naj Ti briga
ne bo za moj cvet!«

c.

»Družica se mlada
prav modro drži,
lep venček ima, da
me bóde v oči.«

d.

»Je venec mi v časti,
se za nj'ga bojim,
pa tebi dopasti
ne maram se z njim!«

c.
»Prelepi Tvoj venček
iz žlahtnih je rož,
bom jokal za tem, če
ga dala ne boš!«

d.
»Pa venček moj zlati
je drago blagó,
bi Tebi ga dati
mi bilo težkó!«

c.
»Odkupiti venček
vem, da se ne da,
naj dobri Tvoj srček
daruje mi ga!«

d.
»Kaj bodem storila –
Ti smiliš se mi –,
vse prošnje odbila,
če dala ga Ti.«

c.
»Če Ti bi poznala
to moje srcé,
bi venček mi dala,
objela bi me!«

d.
»Res venčka je škoda,
je meni cvetél,
pa dala ga bom, da
boš Ti ga vesel!«

c.
»To slišat' lepó je,
beseda je prav, –
za venček jaz svoje
srce Ti bom dal*!«
*Izg.: »dav«.

d.

»Prikloni globoko
se Ti pred menoj,
poljubi mi roko –
pa venček bo Tvoj!«

*Camar poklekne na eno koleno
pred družico, ki si sname venec
z glave in ga ročno pripne nje-
mu na klobuk.*

c.

»Od srca zahvalim
družica se Ti,
da z venčkom me zalim
okinčala si!«

d.

»Svoj venček sem torej
Ti dala v spomin,
Ti voščim, da skorej
boš srečen ženin!«

c.

»Veselo zdaj moje
smehlja se srcé,
ko rožice Tvoje
na meni cveté!«

d.

»Še lepši jaz venček
imam kakor ta,
v nebesih angélček
v rokáh ga ima!«

c.

»Oče starešina,
kako sem vesel,
nalijte mi vina,
bom Micki* napil!«
*Kakor je družici imé.

*Ji napije. Družica mu
(z drugim kozarcem) vrne,
nudeč mu kozarec, na katerega je
položeno običajno darilo, poje:*

d.

»Kozarec objemi,
še camar moj Ti,
pokróv zase vzemi
pa vun se napij!«

c.

»Si deklica pridna,
Ti blago srcé,
naj angelček spremlja
življenje Te vse!«

d.

»Jaz bom zapustila
hudobni ta svet,
med nune vstopila
bom, Bogu živét.«

c.

»Prav boš Ti storila,
če z ménoj boš šla,
pa bova molila
pobožno oba!«

d.

»Res da ljubezniv si
z menoј fantič Ti;
za venčkom – Ti kriv si –
me srce boli!«

c.

»Ostani Ti zdrava,
družica mojá,
naj sreča se prava
Ti vedno smehlja!«

d.

»Prav srečen in zdrav naj
mi camar boš Ti;
vsem svatom Bog dal naj
vesele bo dni!«

c.

»Naj godba igrala
bo valček lepó,
da bova plesala
midvá za slovó!«

Pred razhodom

»Vam svatje, jaz nekaj
povedal še bom,
predén da vsak venkaj
bo šel na svoj dom:

Smo se veselili,
nam dobro je šlo,
smo jedli in pili
in plesali smo.

So res kuharice
imele skrbí,
da štrukljev, potice
nam manjkalo ni.

Oštir* je prijazen,
ker on je skrbel,
ni praznega nobeden
kozarca imel.

*Se ga imenuje.

So godci igrali,
je bil kratek čas,
naj tudi zahvali
zdaj pesmi jih glas!

Igrali okrogle
so pridno zares,
izmišljene zgodbe
so pravili vmes.

Pa mačka ubila
nam sklede je tri,
se pipa zlomila,
nič več ne drži.

In godci so d'jali,
da počil je bas,
za drugega dali
bi, prosijo nas!

Denarcev veliko
nam treba bo štet,
da škode toliko
popravi se spet!

Vsak dinarjev dal bo
za to nekaj v dar,
po petdeset* prav bo,
da štel bo vsak par!

**Se pove račun, kolikor
pade na par.*

Zdaj godci igrajte
še polko stojé,
za kuhar'ce dajte
prav lepe glasé!«

*Nebeška
svatovščina*

Narodna

O, kakšen trošt in veselje
uživa moje srce,
ko vem, da za nebesa je
Bog večni ustvaril me;
kristjani zvoljeni
mi smo ja vsi povabljeni
k tej nebeški svatovšč'ni,
ki se bo tam obhajala
in bo večno trajala.

Mogoče zapopasti ni
nebeškega veselja,
obličja božjega gledati
brez konca na vselé;
to nebeško glorio
angelci lepo pojejo
ino Boga hvalijo;
ta angelski veseli glas
rajska godba bo za nas.

Za oblačilo svatovsko
skrbimo vsaki čas,
da Bog v zúnanjo temó
ne bo zavrgel nas;
križe trpimo voljnó,
služimo Bogú zvestó,
ker sedaj je čas za to,
da dobrih del se bomo vsi
kdaj v nebesih svetili.

Skrbimo in čuvajmo
pripravljene vsak čas,
ker morebiti v kratkem bo
poklical Jezus nas;
če v pobožnosti živim,
se tudi umreti ne bojim,
se plačila veselim,
ko me bo Jezus k sebi vzal,
bom na večno z njim vesel.

Doklér na tem svetú živim,
o, Jezus, prosim te,
da zmeraj prav zvestó držim
zapovedi tvoje,
da vreden bom te milosti
pri tej nebeškej svátovšč'ni
te sladkosti uživati,
katere si pripravil nam,
svojim vsem služabnikom.

Mladosti leta ji cveto –
a moja so prešla –,
radostno pesmi ji teko,
to zalo je deklé.
In venček jej lepó cveteč
v nebesih je spletén,
so lica njena cvet rudeč,
pogled je mili njen.
Ozrla se lepó na me,
mi dala je rokó;
imam pri srcu to deklé –
naj sreča vodi jo.

*Koroški ženitovanjski običaji
in nove camarske pesmi*

1938

Ženitovanjski običaji v Mežiški dolini

Ženitovanjski običaji med Slovenci so bili pač že mnogokrat opisani, največkrat v obliki povesti, vzeti iz tega ali onega kraja, koder živi naš narod. Povsod so skoraj enaki, razlika je le v podrobnostih. Naši dedje so se dosledno držali lepih narodnih šeg ob svatovščinah, posebno je bilo in je še v navadi petje med plesom. Slišal sem govoriti stare ljudi, da svatba brez »camarja« in njegovega obrednega petja ni svatba, ampak le nekak »bal«.

Naj na kratko opišem ženitovanjske običaje v Mežiški dolini.

Ko si fant izbere nevesto in pripravi vse potrebno za ženitev, si najame izmed svojih tovarišev »camarja«, izključno tako se na Koroškem imenuje ženinov drug, seveda tistega, ki je najbolj »fant za to«. Camar pa ženinu ne druguje samo na svatbi, ampak mora namesto ženina in neveste tudi na svatbo vabiti. Pražnje oblečen, okoli klobuka z rdečim trakom, katerega dolgi konci mu mahljajo po hrbtu, s šopkom na jopiču in z lično palico v roki, na katero je tudi navezan rdeč trak – tak jo mahne camar k ženinovim in nevestinim sorodnikom, prijateljem in sosedom, da jih povabi na veselo ženitnino. Dokler je bila v rabi še narodna noša, je camar nosil s seboj tudi pištolo in s streljanjem naznanjal prihod in odhod od hiše, kjer je vabil. Pištolo pa so z narodno nošo vred danes že opustili. Ko pride camar do osebe, ki naj jo povabi, se odkrije in pozdravi s starim krščanskim pozdravom: »Hvaljen Jezus Kristus!« Nato: »Od poštenega ženina (npr. Antona) in neveste (npr. Maričke) sem poslan, da vas povabim za ta in ta dan v to in to cerkev k njuni poroki, kjer se bosta poročila pred Bogom, kakor sta se poročila Jožef in Marija; po poroki pa v to in to hišo na

veselo svatovščino, kjer je pripravljen krajec kruha in bodo pele žlice in vilice.« Camarju se redno postreže s klobaso.

Camar vodi tudi prevoz nevestine bale, kar se vrši kak dan pred poroko, in ako je med potjo »šranga«, je njegova naloga, da se s fanti pobota. V ta namen mu ženin izroči nekaj denarja. Višina odkupnine pa je odvisna od tega, katera stranka, camar z voznikom ali pa »šrangovci«, je bolj spretnega in namazanega jezika.

Na dan svatbe prejme camar od družice ves nov okras: trak za klobuk in za palico in šopek na jopič, ki je tudi zavezan z rdečim trakom z dolgimi konci, ter šopek tudi za klobuk. Ves camarjev okras, kakor tudi venec družice, mora biti pretežno rdeče barve, medtem ko imata ženin in nevesta vse to belo.

V prejšnjih časih je šel ženin na poročni dan zjutraj s starešino in prijatelji po nevesto na njen dom, kjer so pa našli vrata zaprta. Starešina je trkal in klical: »Hišni gospodar! Al' si doma al' kar! Al' prebiraš rumeno pšenico al' premišljuješ Sveto trojico?« Ko je to vprašanje tretjič zaklical, se je znotraj oglasil »nevestin mož« – to je mož botre; če tega ni, je pa kateri drugi za to določen – ali pa nevestin drug, ki je bil imenovan »drosar«. Ta jih je najprej vprašal, kdo so in kaj hočejo. Na zahtevo po nevesti se je izgovarjal, da ne ve, katero bi dal, ker žensk je v hiši več. Ko svatje le niso odnehali, jim je porinil skozi vrata našemljeno, umazano in v cunje oblečeno priletno žensko, s katero pa svatje in ženin seveda niso bili zadovoljni, zahtevali so drugo, lepšo. Nato jim je spustil ven botro, ki je bila praznje oblečena za svatbo. Z njo so se pozdravili, jo hvalili, vendar zahtevali še drugo, mlajšo. Tedaj je spustil ven mlado, cvetoče dekle – družico. To so radostno sprejeli, posebno je je bil vesel camar,

ker je dobil svoj par, vendar pa dejali, da še ni prava in da hočejo še eno za ženina. Tedaj so se šele vrata na stežaj odprla in nevestin mož, bolje drosar, je pripeljal za roko nevesto v vsej poročni opravi. — Ta obred, ki je lepo opisan v Mohorjevih Večernicah, 88. zvezek (Stiški tlačan), se na Koroškem že dolgo več ne izvaja, pač pa je še ohranjen ponekod na Štajerskem. Dandanes se zberejo svatje na ženinovem ali nevestinem domu, v tistem, ki je pač bliže cerkvi, kjer je poroka. Camar jih sprejema in jim hodi z godbo naproti. Botra ali »mati ta široka« prinese s seboj svatovske šopke in jih pripne na prsi vsem svatom, razen camarju in družici, ker za njiju dva poskrbi družica. Preden odrinejo v cerkev, spregovori starešina ženinu in nevesti za slovo kratek nagovor. Nekega starešino sem slišal tako govoriti:

»Prej da se podamo z vama, ženin in nevesta, k poroki, vaju še opomnim, da ne pozabita svojih staršev, posebno pa njih naukov in lepih zgledov, ki so jih vama dajali; da bosta skrbela zase, je pač gotovo; skrbita pa vestno tudi za vso vama izročeno družino in jo z zgledom bogoljubnega življenja vodita po poti proti nebesom, kje je za vse pripravljena bogata večna ženitnina! Sedaj pa, zbrani svatje, molimo za srečo in ženina in neveste in za pokoj rajnih sorodnikov. Oče naš ...«

Nato zaigrajo godci ganljivo melodijo pesmi »Nebeška svatovš'na«, nakar vsa svatovska družba odide proti cerkvi po naslednjem redu: najprej gredo godci, nato starešina z ženinom, za njima vsi drugi moški po parih, na koncu moških camar z družico, za njima botra z nevesto, nato preostale ženske.

Med mašo sedita camar in družica sama v prvi ženski klopi. Po maši in poroki gredo svatje okoli oltarja, darujejo v cerkveno pušico

ob oltarju, mnogo več pa novoporočenima »na roko« z voščilom: »Bog ti daj srečo in Devica Marija!« Medtem igrajo godci spet pesem »Nebeška svatovš'na«. Ko izpijejo »šetjanževca«, odidejo po istem redu, kakor so prišli v cerkev, na dom ali v gostilno, kjer je pripravljena gostija. Najprej gredo v plesno sobo. Camar naredi s palico sredi sobe križ in pelje na prvi ples »štajriš« botro ali »mater ta široko« in začne ženitno veselico z lepo pesmijo: »Smo svatje se zbrali v imenu Boga ...« Ko je odpel vsem trem: botri, nevesti in družici in je minila prva polka, gredo svatje v jedilnico, kje je v prejšnjih časih nevestin mož »posajal«, kar se je pa zadnje čase, žal, tudi opustilo. »Posajal« pa je takole: »Spoštovani svatje, ženin in nevesta! Prej da mi te nam namenjene jedi zaužijemo in se iz teh glažkov napijemo, jaz par besed spregovorim in vam štiri sedeže razdelim, in sicer: prvi sedež izročim očetu starešinu in k njim posadim Očeta nebeškega, ki naj zraven njih sedi in vsem zbranim svatom svoj blagoslov deli. Drugi sedež izročim našemu ženinu in k njemu posadim svetega Jožefa, ženina Marije Device, ki naj ga spremlja vse njegove žive dni in mu na smrtno uro ob strani stoji. Tretji sedeže izročim naši nevesti in k njej posadim Marijo Devico, nevesto svetega Jožefa, naj ji ona vse življenje pomoč deli in ji vse težave in bridkosti v sladko veselje spremeni. Četrty sedež izročim materi ta široki in k njej posadim sveto Ano, mater Marije Device, da na sedežu vkup sedita, za nas zbrane svate skrbita in druga druge nikoli ne zapustita!« Preden sežejo po jedi, moli starešina, če je navzoč duhovnik, pa ta, najprej angelsko češčenje. Svatba traja navadno od poldneva prvega do poldneva drugega dne. V starih časih pa so imeli svatbo tudi po ves teden, tri dni na nevestinem, tri dni pa na ženinovem domu.

Med gostijo mora camar skrbeti za zabavo, predvsem radi vidijo, da večkrat zapoje med plesom »štajrišem« kaj šaljivega, pa tudi resne kitice so dobrodošle. Tudi mora peljati vsako žensko vsaj enkrat rajat; enako družica moške. Slovesno razpoloženje svatov kazijo včasih preveč razposajeni »oknarji«, to so nepovabljeni gostje, ki pridejo zvečer »na okna«.

Ob koncu svatbe morajo godci igrati še eno polko stoje, kuharicam na čast, ki so jo tudi zaslužile, ker so jedi skuhale, »da ni bilo treba svatom surovih jesti«. Prvo kuharico pelje na ples camar, pomočnice pa primejo drugi moški.

Ko sedijo svatje pri pečenki kot zadnji jedi, gredo camar, družica in nevestin mož pobirat »lecman«, to je plačilo v denarju od vsakega para, bolj osebe. Začnejo pri starešinu, za njim sta na vrsti ženin in nevesta, potem drugi svatje. Dogaja se tako: Camar zakliče: »Pozdrav očetu starešini!« Nato zaigrajo godci, ki so zato prišli v jedilnico, kratek pozdrav. Družica drži v desnici poln liter, v levici pa kozarec in medtem ko godci zaigrajo, nalije kozarec in starešinu napije; nevestin mož pa mu nudi krožnik, na katerega pozdravljeni položi znesek, ki je bil prej naznanjen. Tako obhodijo vse omizje in camar nagovori vsakega svata z najbolj častnim naslovom. Izvzeti od plačila pa so: botra, ker je kupila svatom šopke, camar, ker je imel pač mnogo truda, ko je na svatbo vabil in med svatbo je godcem dosti izmetal, in družica, ker je kupila okras camarju in sebi ter darilo, ki ga položi na kozarec, ko camarju med plesom za venček napije. Pobiranje ali plačevanje lecmana je najmanj vesel in najmanj zaželeni del svatbe, zato tega nikoli ne pozabijo in ne opustijo, medtem ko druge lepe in zanimive stare šege ob svatovščinah opuščajo.

Po končanem plačilu gredo spet vsi svatje v sobo za raj, ker sedaj bosta camar in družica »venec dol rajala«, ako nista tega storila že prej. Temu lepemu obredu vsakdo rad prisostvuje, da posluša zabavno petje camarja in družice. Da more družica venec brez zamude sneti, si ga zato primerno pripravi. Kakor hodita po izbi, pojeta in plešeta »štajriš« camar in družica, tako hodita in plešeta tudi ženin in nevesta, ne da bi kaj pela, in kadar da družica venec camarju, ga da tudi nevesta ženinu. Zraven pa včasih nagajivi moški love venec z raznim orodjem, seveda ga love tako, da ga ne dobe, vendar pa delajo s tem velik hrup.

Za odhajajočimi svati gredo godci in igrajo spremnice, vedoč, da ne bo zastonj; najdalje jih igrajo seveda za ženinom in nevesto, ako ni svatba že tako na njenem domu. Nekaj poti proti domu spremlja camar družico.

Darilo, ki ga družica položi na kozarec, ko med petjem camarju napije, je bil v starih časih svilen robec, kakršen spada k moški narodni noši; danes dajejo kravato. Za to darilo mora camar čez teden ali dva oskrbeti »jesih«, to je majhno ponovitev ženitovanjske veselice. Tudi pesem jo omenja:

Ko bo ojseti kraj,
mi bo čudno dolgčas;
za jesih pa bodem
spet prišel po vas.

MLADIKA (GORICA), 1937, STR. 67–69.

Kjerkoli svatje zbrani ste,
od mene vsi čislani ste,
vam voščim jaz veselja dan,
čeravno nepoznan!

Od nekdanj camar je vesel
za kratek čas na svatbi pel,
družici je na zdravje pil,
nje venček je dobil.

Družice ljubeznive vse
in godce vas šaljive vse,
ki svet slovenski vas ima,
pozdravljam od srcá!

*V začetku
svatbe*

Botri:

»Smo svatje se zbrali
v imenu Boga,
vsi dobre smo volje,
vesel'ga srca.

Bog Oče nas gleda
in nas je vesel,
med svate nebeške
nas on bo prištel.

Ženina, nevesto
to prav veseli,
da prišli ste skupaj
prijatelji vsi.

Ko se veselili
mi bomo, ta čas
z nebes tovar'sija
naj bode pri nas. —

Vas, mati ta široka,
jaz v časti imam,
zato vas najprvo
zdaj rajat peljam.

Vi, mati, dobrotne
so vaše roké,
vi z rožami svate
okinčali ste.

Gospa spoštovana,
ste vredni častí,
skrbeli ste to, da
veseli smo mi.

Mi svatje tu zbrani
vsi ljubimo vas,
da vi ste med nami,
radost je za nas.

Vas hudega vari,
ohrani Bog sam,
da teklo življenje
prav dolgo bi vam.

Nevesto spremljali
ste vi pred oltar,
v nebesih vas čaka
zato en lep dar.

Bog plačal bo, kar ji
storili ste vi,
jo h krstu nosili,
k poroki z njo šli.

Pripeljite, mati,
mi mlado gospo,
za ples bi jo prosil
in vodil bi jo.«

Nevesti:

»Najlepša podoba,
ki svet jo pozna,
je mlada nevesta,
ki venček ima.

Si lepi svoj venec
nosila skrbno,
si z njim za poroko
ovila glavó.

Je venec na glavi
ti bel in zelén
in prstan na roki
za té narején.

Ta prstan tvoj zlati
je ženin izbral,
v znamenje ljubezni
ti ga daroval.

Obroček brez konca
spominja na to,
da zvesta ljubezen
brez konca naj bo.

Te milostno gleda
Marija z neba,
prosila bo záte
pomoč od Boga.

Z nebes blagoslov si
prejela ta dan,
ker zakon je svet, je
od Boga vpeljan.

Rudeča ti lica
so, jasne oči, –
ženinu od veselja
se srce smeji.

Bo delež tvoj z možem
ljubezni sladkost
in zibka bo tekla
na tvojo radost.

Dobrote vse vama
naj Bog podeli,
veselje in srečo
mi voščimo vsi. —

Družico pa tvojo
jaz prav rad imam,
sem možu te vzela, te
nazaj njemu dam.« —

Družici:
»Oj deklica z venčkom,
le hodi z menoj,
smehlja naj se mili
obrazek mi tvoj.

Si pušeljč mi dala,
ki prav mi je všeč,
pa lepše cveti še
tvoj venček rudeč.

Nedolžnomil tvojih
oči je pogled
in ličice tvoje
ko rožni so cvet.

Voditi za roko
deklé, kot si ti,
se vsakega fanta
srce veseli.

Nam rožice drage
veselje storé,
pa lepše od rožé
cvetiš ti, deklé.

Bo srečen ta fantič,
kateri tvoj bo,
ki boš poljubíla
ga sladko, gorkó.

Če bila bi moja
in jaz bi tvoj bil,
bi vsak tvoj poljubček
ti stokrat vrnil.

Deklice ve mlade,
ste ljube, lepé,
za fante veselje
in skrbi ste ve.

Si deklica zala,
lep venček imaš,
jaz upam pa to, da
še meni ga daš.

Sva prišla na svatbo
vesela oba,
še bova plesala
in pela midvá. —

Naj klarinet piska
in bas naj grmi,
trompeta naj poje,
to nas veseli.

Jaz vodim družico,
ki venček ima,
vi svatje, vsak svojo
naj rajat pelja.

Nam, godci, igrajte
zdaj polko takó,
da nas prav veselo
zasukala bo!«

Med svatbo

I.

»Ženina pozdravim,
naj srečen bo, pravim,
naj vse žive dni
se mu dobro godi!

Nevesta ga gleda
prijazno, ljubó,
nje sladka beseda
ga boža mehkó!

Se lepo imejta,
prijazno se glejta,
kakór tega dne
vedno ljubita se!

Imejta se rada;
tako je navada
pri vdanih ljudeh:
sta poljubček in smeh!

Življenje naj teče
v ljubezni vse dni,
naj zvezdica sreče
nad vama blesti. —

Oče starešina,
Bog zdravje vam daj,
peljali ženina
ste v zakonski raj.

Ti, lepa družica,
cvetijo ti lica
in venček lepo,
tebe váruj nebo. —

Poprej da jaz pojdem
na dom svoj od nje,
za venček njen bodem
poprosil jo še. —

Vsem svatom veselje
in srečo vsak čas,
to moje so želje,
voščilo za vas.

Da srečno živeli,
se dobro imeli
bi vedno vi vsi,
to vam camar želi.
Še godcem voščilo,

pozdrav moj velja,
naj vsak obilo
veselja vam da.

Vi godci, zdajle še
en valček naj bo,
moj parček rad pleše,
jaz ravno tako.«

II.

»Smo svatje veseli,
nam godba igra,
še v misel bi vzeli
radosti neba.

Takrat bo veselje,
ko Bog nas popelje
na svatbo v nebo,
ki jej konca ne bo.

Prijatelji mi smo
Boga – naj bo res,
povabljeni vsi smo
na svatbo nebes.

Nam godci igrajo,
pa lepše še v raju
se petje glasi,
to se spomnimo mi!

Tam bili so v Kani
prijatelji zbrani
na svatovščino –
jim je vino pošlo.

Na to ženitnino
iz vode jim vino
je Jezus storil,
ki je z njimi tam bil. —

Če svatba, gostija
je pridnih ljudi,
pa Bog se, Marija
pri njih veseli.

Kralj David je sviral,
je strune prebiral
na citre lepó,
Bogu k časti samó.

Cecilija vesela
je Bogu v čast pela
na zemlji nekdanj,
pa v nebesih je zdaj.

Minulo bo kmalu,
kar je od svetá,
le večno ostalo
veselje neba.

Pa bomo zaspali,
življenje končali,
šli k angelcem pet
in pustili ta svet.

Zdaj, godci, po volji
nam valček bi bil,
da fletno okoli
bi nas zavrtel!«

III.
»Vi, fantje, dekleta!
Zdaj pesem zapeta
bo vam na srce,
le poslušajte me:

Če ljubico eden
ima, naj gre z njo
k oltarju, da veden
z njim blagoslov bo.

Zapoved je taka,
da jo poročiš,
gospod župnik že čaka,
da storil bo križ.

Z nevestico drago
pa zvesto in blago
srce boš dobil
in se z njo veselil.

Boš ljubljen od žene
in poljubovan,
od roke pa njene
postrežen vsak dan.

Kar srcu dopade,
ljubezen budi, –
od deklince mlade
ni lepše stvari.

Bog dekcle je ustvaril,
jo s cvetjem obdaril,
njej venec je dal,
jo z lepoto obs'jal.

Svoj rožni cvet brani,
svoj venec krasán,
ljubezen pa hrani
za zakonski stan.

Le tistega ljubi,
ki resno te snubi,
ki pride po dni
in poroko želi.

Čas pride ti zlati,
boš žena in mati,
bo ljubil te mož,
ti pa zibala boš.

Ko boš ga imela,
ga vsak dan objela
okoli vratú,
bo po volji možú.

Pa s temi dekletci
se v polko vrteti
sedaj si želim
in jo koj naročim.«

IV.

»Sedaj moj namen je,
da v zakonu vsem
vam nauk za življenje
najlepši povem:

Vsak mož svojo ženo
naj ljubi zvestó,
in srce bo njeno
mu vračalo to.

Če ženka žaljivo
kaj zine, storí,
naj mož dobrotljivo
ji vse odpusti.

Če njo žalostilo,
težilo bo kaj,
najboljše zdravilo,
poljubček ji daj.

Bolj žena ustrežljiva,
bolj hvaljena bo,
čim bolj ljubezniva,
bolj ljubljena bo.

To žena čislana
je zvezda možá,
ki vedno mu vdana
po volji ravná.

Mu kuhaj, pometi,
ga ljubi, pa veš,
da hlače prevzeti
možú ti ne smeš.

Je hude mož volje,
se jezno drži,
spet rádost, veselje
ti v srce mu vlij:

Ga toplo objemi,
poljubi srčno!
Le meni verjemi,
nasméjal se bo.

Če vendar med vama
navzkriž kedaj gre,
se spravita sama
še prej, da kdo zve.

Bo sladko živeti
v ljubezni vsak čas;
to srečo imeti
želim si še jaz.

Še godcem en valček
jaz zdaj naročim,
bo rajal en parček,
vsi drugi za njim!«

c
»Sem vodil med svati
družico lepó,
od nje proč podati
se, težko mi bo.«

d
»Se bom poslovala,
odšla na svoj dom,
sem se veselila,
vesela še bom.«

c
»Družica ti zala,
te prosim, deklé,
da nekaj bi dala
v spomin mi na se!«

d
»Kaj hočeš od mene,
ti nimam kaj dat',
bi fige medene
pa žemljico rad?«

c
»Svoj venček rudeči
bi dala mi ti,
ki srcu povšeči
lepó ti cveti.«

d
»Svoj venček imeti,
radost moja je,
se lepo mi sveti –
ne dam ti ga, ne.«

c
»Pa venček tvoj pade
ti lahko za plot,
čez noč ti ukrade
ga kakšen falot.«

d
»Ga bom varovala,
si ukrast' ga ne dam,
ne bom ti ga dala,
nositi ga znam.«

Za venček

c – camar,

d – družica

c

»Družica, ti bodi
le dobra z menoj,
mi prošnji ugoti,
daj venček mi svoj!«

d

»Ne morem ga dati,
v laseh se drži,
bi znal ga zmečkati,
naj mene krasi.«

c

»Če venčka nič meni
ne maraš ti dat',
še pušeljc moj deni
si sama za vrat.«

d

»Če vedela bila,
da žalil boš me,
iz kopriv naredila
bi pušeljc za te!«

c

»Bile deklince zale
so, kakor ti zdaj,
so venčke dale, –
ti meni ga daj!«

d

»Le dobi še ti ga
od lepih deklet,
nikar naj ti briga
ne bo za moj cvet!«

c

»Družica se mlada
prav modro drži,
lep venček ima, da
me bóde v oči.«

d

»Je venec mi v časti,
se zanj'ga bojim,
pa tebi dopasti
ne maram se z njim.«

c
»Prelepi tvoj venček
iz žlahtnih je rož,
bom jokal za tem, če
ga dala ne boš.«

d
»Pa venček moj zlati
je drago blagó,
bi tebi ga dati
mi bilo težkó.«

c
»Odkupiti venček
se, vem, da ne dá,
naj dobri tvoj srček
daruje mi ga!«

d
»Kaj bodem storila,
ti smiliš se mi,
vse prošnje odbila –
če dala ga ti.«

c
»Če ti bi poznala
to moje srce,
bi venček mi dala,
objela bi me.«

d
»Res venčka je škoda,
je meni cvetel,
pa dala ga bom, da
boš ti ga vesel.«

c
»To slišat' lepó je,
beseda je prav,
za venček jaz svoje
srce ti bom dal!«

d
»Prikloni globoko
se ti pred menoj,
poljubi mi roko –
pa venček bo tvoj!«

Camar poklekne na eno koleno pred družico, ki si sname venec z glave in ga ročno pripne njemu na klobuk.

c

»Od srca zahvalim,
družica, se ti,
da z venčkom me zalim
okinčala si.«

d

»Svoj venček sem torej
ti dala v spomin,
ti voščim, da skorej
boš srečen ženin.«

c

»Od veselja zdaj moje
smehlja se srcé,
ko rožice tvoje
na meni cveté.«

d

»Še lepši jaz venček
imam kakor ta,
v nebesih en angelček
v rokáh ga ima!«

c

»Oče starešina!
Kako sem vesel, nalijte mi vina,
bom Micki¹ napil!«

*¹ Kakor je družici ime.
Ji napije. Družica mu z drugim
kozarcem vrne. Nudeč mu koza-
rec, na katerega je položeno običaj-
no darilo, poje:*

d

»Kozarec objemi
še camar moj ti,
pokróv zase vzemi,
pa vun se napij!«

c

»Si deklica pridna,
ti blago srcé,
naj angelček spremlja
življenje te vse.«

d

»Jaz bom zapustila
hudobni ta svet,
med nune stopila
bom, Bogu živet.«

c

»Prav boš ti storila,
če z ménoj boš šla,
pa bova molila
pobožno oba.«

d

»Res, da ljubezniv si
z menoј fantič ti;
za venčkom – ti kriv si –,
me srce boli.«

c

»Ostani ti zdrava;
želim od srca,
da sreča se prava
ti vedno smehlja.«

d

»Prav srečen in zdrav naj
mi, camar, boš ti;
vsem svatom Bog dal naj
vesele bi dni.«

c

»Zdaj godba igrala
bo valček lepó,
da bova plesala
midvá za slovó.«

Pred koncem

»Smo se veselili,
nam dobro je šlo,
smo jedli in pili
in rajali smo.

Prej da se ločimo
in se poslovimo,
zahvalimo nje,
ki za nas tu skrbé:

So res kuharice
imele skrbi,
da štrukljev, potice
nam manjkalo ni.

Oštir¹ je prijazen;
kateri je prazen
nam liter že bil,
je takoj ga nalil.

¹Ga imenuje.

So godci igrali, je bil
kratek čas,
naj tudi zahvali zdaj
pesmi jih glas!

So pridno igrali,
se vmes nam lagali,
otrobov samó
nam navezali so! —

Pa mačka ubila
nam sklede je tri,
se pipa zlomila,
nič več ne drži!

So godci dejali,
da zanje bi zbrali,
ker počil je bas,
tako prosijo nas!

Denarcev veliko
nam treba bo štet',
da škode toliko
popravi se spet!

Vsak dinarjev dal bo
zato nekaj v dar,
po petdeset¹ prav bo,
da štel bo vsak par!

Zdaj, godci, igrajte
še polko stojé
za kuhar'ce naše,
da se zavrté!«

¹Pove račun, kolikor pade na par.

O, kakšen trošt in veselje
uživa moje srce,
ko vem, da za nebesa je
Bog večni ustvaril me;
kristjani zvoljeni,
mi smo ja vsi povabljeni
k tej nebeški svatovš'ni,
ki se bo tam obhajala
in bo večno trajala.

Mogoče zapopasti ni
nebeškega veselja,
obličja božjega gledati
brez konca na vselé;
to nebeško glorio
angelci lepo pojejo
ino Boga hvalijo;
ta angelski veseli glas
rajska godba bo za nas.

Za oblačilo svatovsko
skrbimo vsak čas,
da Bog v zúnanjo temó
ne bo zavrgel nas;
križe trpimo voljnó,
služimo Bogu zvestó,

ker sedaj je čas za to,
da dobrih del se bomo vsi
kdaj v nebesih svetili.

Skrbimo in čuvajmo
pripravljeni vsak čas,
ker morebiti v kratkem bo
poklical Jezus nas.
Če v pobožnosti živim,
se tudi umreti ne bojim,
se plačila veselim;
ko me bo Jezus k sebi vzal,
bom na večno z njim vesel.

Dokler na tem svetu živim,
o Jezus, prosim te,
da zmiraj prav zvestó držim
zapovedi tvoje,
da vreden bom te milosti,
pri tej nebeški svatovš'ni
te sladkosti uživati,
katere si pripravil nam,
svojim vsem služabnikom.

Nebeška svatba

Narodna

*Bog je pa
ustvaril*

Bog je pa ustvaril nebo in zemljó,
človeka nobenega ni še biló.

Bog je pa ustvaril možá Adama,
postavil glavarja ga vsega svetá.

Božja je volja, da Adam zaspi,
Bog rebro mu vzame od njega kosti.

Evo z rebreta mu je naredíl,
da Adamu v raji bi dolgčas ne bil.

Eva je bila prav zalo deklé,
jo Adam je ugledar, je rekel smeje:

»To je ja del mene, kost mojih kosti!«
In Evici lepi naproti hiti.

Adam nevesto srčnó je objel,
za njim še vsak fant je neveste vesel.

Hčerke so Evine ljube tako,
še bratec ti dragi, si vzemi enó!

Veselje

Cveti mi lepi šopek ta
in šopek je od nje,
so roke nje povile ga,
ki moje je deklé.

So rožna njena ličeca
in mil je nje pogled,
in dekle venec lep ima,
je bel ko rajski cvet.

Da ljubi me, priznala je,
poljubček sem prejel. –
»Ti fantič moj!« dejala je,
sem srečen in vesel.

Ovita z vencem neki dan
mi segla bo v rokó
in ličec njenih cvet krasan
mi v dar za vedno bo.

Žalost

Sreče, veselja gotovega ni,
hitro življenja se dan pomrači. —
Bila nevesta je, mlado deklé,
ki naglo preminila je.

Zjutraj že bila k poroki bi šla,
zvezo ljubezni sklenila bi dva,
volja pa božja ni bila tako,
je prišel en angel po njo.

Zakonskim šopek prav lepo cveti,
venec nedolžne še lepše krasi,
bil ji cvetoč je na glavo dejan
in šopek na levo ji stran.

Godci k pogrebu so svirali ji,
svatje so solze otirali si,
namesto k poroki pa spremili jo
na poti so v črno zemljó.

V grobu globokem nevesta leži,
ženin pa v tugi na grobu kleči.
Moral imeti bi trdo srce,
kdor ne bi potočil solzé.

Mi vas, očeta¹, ljubimo,
vam srečo, zdravje voščimo
in praznik vaš oznanjamo:
je jutri sveti vaš patron,
ki zlat ima v nebesih tron.

Daj Bog vam blagoslov z nebes,
da hudo se ne vrine vmes
in skoz' življenje bo zares
vam gladka vselej in povsod
in z rožami posuta pot.

Vesele vam želimo dni,
bolezen da vas ne mori,
bridkost nobena ne teži,
da dolgo vrsto srečnih let
še kraj veselja vam je svet.

Ko tek življenja bo končan,
nad zvezdami vam kraj odbran,
vam večne sreče sine dan,
patron vas bo sprejel tedaj,
v nebeški peljal vas bo raj.

¹ *Ali: Ker mater vas mi –
prijatelj tebe – ljubimo.*

Fantu za god

Iskren sem jaz prijatelj tebi,
ti voščim srečo za tvoj god!
Razvad nelepih se iznebi,
dostojno vedi se povsod;
ti prešla bodo mlada leta –
ne misli samo na dekleta,
še smrt poljubila te bo,
spominjaj često se na to.
Nevesto pridno si izberi,
ne ljubico za kratek čas,
na svatbo pridem tudi jaz,
če me povabiš. — Ne zameri,
prijatelj mi, saj prav učim –
za god vse dobro ti želim.

Dekletu za god

Ker deklica si v mislih meni,
za god od srca voščim ti,
da zemlja ti je gaj zeleni,
kjer gladka pot je, trnja ni;
da zdrava si, vesela zmiraj. —
Pa okna fantom ne odpiraj,
nevarno je, okno se stre,
nemir se vseli ti v srce.
Imajo fantje spoštovanje
do teh deklet, ki modre so,
ki misli njih gredó v nebo,
kjer venček zlati čaka nanje.
Varuj nebeški venec svoj,
ohrani srca si pokoj!

Šopek s koroških bregov

1971

Svojemu častnemu članu izdal Koroški kinoklub Prevalje
še neobjavljeni del samotnega truda.

**ŠOPEK
S KOROŠKIH BREGOV**

BLAŽ MAVREL

ŠOPEK S KOROŠKIH BREGOV

Misel oživi,
srce govori,
pesmica pa moja tožno se glasi.

V vrsti koroških bukovnikov, teh nešolanih ljubimcev muz, na ljudske strune ubranih, ljubiteljev čudeža črk, pisanja in prepisovanja, je Blaž Mavrel eden teh, ki so najvišje merili do hrama književnosti.

Tek življenja mu ima vse vire in poti v strojnskih hribih. Poti so tod težke, po globačah in po bregih, dve in tri gorske ure na vse kraje, ali do Prevalj ali do Raven, ali do Libelič, do Žvabeka ali do Pliberka. Hitrejše so zadnja leta postale tam, koder so jih gozdarji, kamionske, speljali do malega do vrha na 1000 m.

Blizu take višine je kmetija, ki ji je ime: Mávreu – pri Mavrèli. Blažev oče Jurij, 1857. leta rojen, je bil Mavrélji sin, mati, trinajst let mlajša, Žikova na Kómelskem vrhu, dve uri nad Žvabekom, da je deklíč le poleti mogel v šolo; Jurij se je sam od drugih naučil brati.

Blaž se je rodil 2. februarja, dan pred svojim godom, 1896. leta. Tedaj so bili na Dežovnikovem v Gradičah (je bila libeliška fara, zdaj je za mejo v suški).

Iz Gradič so se prestavili v Grablje, na drugo stran hribov. Tu je Blaž hodil svoji dve leti v šolo, »tunélska« se je tedaj imenovala zara-

di bližnjega železniškega predora današnja obmejna šola na Lokovici. Miha Andrič je otroke dosti naučil, le nemščine je bilo Blažu preveč.

Menda je bilo osmega leta, družina je rastla (vseh otrok je bilo trinajst), spet so prodali, kupili so Strávjekovo in se vrnili v Gradiče. Od tod je moral Blaž na vojsko, proti Lahom na koroško fronto, dvakrat ga je zadelo pa obakrat še dovolj po sreči.

Tridesetega leta so prodali Strávjekovo in kupili Branáče, pa k Branátu Blaž ni šel; vzal je v najem bajto na Stankni, za dve kravi je je, sredi lesne samote, čisto sam je tu živel enajst let; potem se mu je pridružila sestra Katra. Štirideset let je minilo, kar je v tej bajti – zdaj je njegova – globoko v lesni samoti.

Na očetnem domu je bila, z njimi je hodila skrinjica s starimi knjigami, z mohorjevskami in Stritarjevi Zimski večeri so nepozaben spomin; Svanjak je prišel na Strojno za učitelja, slovanski revolucionar v prvi vojski, dezertiral je k Rusom in, agronom, 1964. umrl nekje v Kazahstanu; tisti kratki čas je nabral knjižnico in posojal Strojancem tudi Dom in svet in Ljubljanski Zvon; iz knjižnih ocen se je Mavrel učil, iz uredniških »pomenkov« v Mladiki, zlasti v enajstih letih samote mu je bila knjiga tovarišica, prijateljica zimskih večerov, srečanje z lepo slovensko besedo, bdenje z Gregorčičem, s Prešernom, s Cankarjem, z Zupančičem, z Aškercem; srečanje z ljubo, ljubljeno besedo, prezrto v koroški šoli, zaničevano pri koroški oblastniji, uporno ob partizanskem šepetu; na Stankni je sveča gorela, oči so gorele v poznih nočeh, misli so iskale lastno besedo:

za oddih samotnega srca hrepenenju;

»za hec!« pravi sam s trpkim nasmehom.

V šolskih zvezkih jih ima s skrbno pisavo napisane, znova jih pili, popravlja in prepisuje, kakih trideset jih je natisnjenih po raznih listih in koledarjih, posebej v dveh knjižicah ljudske ženitovajske po njegovem; natisnjeni so opisi in podobe »koroškega Krjavlja« že pred vojsko, največ pa ta zadnja leta:

zanimiv človek je v svoji lesni samoti, in najsi pride nova avtna cesta pod vrh Strojne, od Žirovnikovega križa do Mavrela je še do malega pol ure peš skozi les;

zanimiv, ki je svoje življenje živel dobesedno od dela svojih rok: jedel je tisti kruh, ki ga je sam sejal, sam žel, sam mlel in sam pekel; tisto repíco, ki jo je sam sadil, sam okopal, nakopal in sam skuhal; tisto mleko, ki ga je sam od svoje krave namolzel ...

ki se s tem človekom lahko študent in profesor menita o knjigah in pisateljih; ki si ta človek pesnike kupuje; ki bere zdajle Solženicina in Rebulovo v Sibilinem vetru, prihodnjič pa Puškinove pesmi – nek-je je morda tak odbornik, ki o kulturi govori in o kulturi odloča, pa že dolgo ni utegnil kake kulturne knjige prebrati ...

Petnajst jurjev dobi partizanske priznavalnine, Katra štirinajst občinske podpore:

»Zdaj sva kar na dobrem!« se pohvali.

Čeprav ne vseh, vsaj šopek izbranih mu njegovi lesni prijatelji objavljajo ob njegovi petinsedemdesetletnici in bo lep spomin zanj in zanje.

MAJNIKA 1971

DR. FRANC SUŠNIK

O strmi breg, življenje ti,
po tebi speti je težko,
kjer pusta trava zeleni
pa tudi rožice cveto
in trnje vmes na te preži,
da smeh in rane daje ti.

Zato ta šopek rož in trav
je pisan in krvav.

Okoli bajte temen gozd,
kaj v njem tovarišev živi;
glasovi vseh slave prostost.
Srnjak ti kašlja, ne beži,
lisica laja sred' noči,
pretenje sove je radost.

Petelin divji kleplje, čuj!
Doni ubrano ptičji spev. —
Ob petju, srce, ne žaluj,
še svoj pridruži jim napev,
glasovom gozda daj odmev,
še ti s tovariši tekmuji!

Zapoj mi torej, pesmica,
ozdravljaj srce bolno mi,
teži me sreča trnova. —
Veselje v petje zazveni,
nam bol in težo spev sladi,
nas dviga, milo nam igra.

Divji petelin

Pritajeno se oglasi –
kaj res je petje to?
Na stari jelki tam sedi,
z njim ljubic je kolo.

Še veje v gozdu nočni hlad,
krilati zbor še spi,
le zarjo dviga že pomlad,
ko spev se tvoj glasi.

Čislani gozda si junak,
zaljubljen in vesel,
že blizu lovca je korak,
oj, kmalu boš odpel.

Že baha se, zadel te je,
obličje mu žari,
a tebi mrtvemu le še
kljun vejica krasi.

Lipa

Lipa draga zeleni,
senco nam razgrinja,
dom varuje in krasi,
k petju opominja.

Nudi nam dišeči cvet,
lek in poživilo,
za čebele sladki med;
paše je obilo.

Lipa sveto je drevo
bila našim dedom,
zbirali so se pod njo
k slavnostnim obredom.

Rod pod njo je zboroval,
pravde moč izvajal,
je bogovom daroval,
veselil se, rajal.

Lipa vabi, govori:
»Bratje, vi Slovani,
spev mi vaš ljubo zveni,
čustva blaga znani.«

Kakor dedom nekdam že
lipa nam odpeva,
našo radost in gorje
spremlja, pošumeva.

Ljubi lahno sapico,
z njo se pomenkuje,
če vihar preskuša jo,
stalno mu kljubuje.

V senci nje si bom izbral
grob za mirno spanje,
list in cvet mi bo šumljal
vedno lepe sanje.

Srečanje

Mladosti leta ji cveto
in petje nje ljubo zveni,
cveto na licih rože ji,
ki jih poljubljal bo nekdo.

Ime je njeno ljubo mi,
vsak čas ga usta govore,
srce pozdravit' jo želi,
pri njej se misli mi vrte.

Ozrla se na me lepo,
mi dala dražestno roko
in me zadela v srce –
ni zgodbica to nova, ne.

Bilo pač vedno je tako,
ljubezni duri se odpro,
a pamet rada obmolči –
žaluj ali vriskaj, srce, ti!

Zaljubljen

Ti me vsega si prevzela,
deklica preljuba ti,
žar ljubezni si mi vnela,
da se več ne ohladi.

Ko sem prvič te zagledal,
te izbralo je srce,
le kako bi ti povedal,
kakšen čar si ti za me.

Vsako uro mislim nate –
kaj le dela Marica?
Jutri pridem k tebi v svate,
k tebi, moja ljubljena.

Mora se tako zgoditi –
ženin jaz, nevesta ti,
morava se poročiti,
srcu prej pokoja ni.

Na trati

Z menoj na plano, Marica,
glej, vabi naju tratica,
tu zeleni, tu vse cveti
in sonce lica ti rdeči.

Na mehko trato sediva,
se tiho kaj pomeniva,
krog vrata roko mi ovij,
jaz tvoj sem, dekle moje ti.

Midva vedno bova
rada se imela,
sreča s tem gotova
nama bo cvetela,
vsako bo težavo
dobra volja vzela.
Naj le drugi se jeze,
srečo si in mir kaze.

Po snubitvi

Cveti mi lepi šopek ta,
ki ljub in drag mi je,
mi dala ga je Marica,
ki moje je dekle.

So rožna njena ličeca
in mil je nje pogled,
in dekle venec lep ima,
nedolžnosti je cvet.

Radost je moja misel ta,
da ona ljubi me;
kadar se zgovorita dva,
napev se nov začne.

Dekle je res mikavna stvar,
narave klic je tak.
Opojen je ljubezni čar
in doživi ga vsak.

Ovenčana poročni dan
mi segla bo v roko;
z nevesto bova v rožicah
in svatje zapoje.

Z menoj se poročila bo,
pri meni bo vsak čas,
da blagor mi delila bo,
povračal ji bom jaz.

Je fletna moja Marica,
je mlada, živa kri,
objame me nje ročica,
se bistro zavrti.

Med svati bo vrtela se,
jaz pa zavriskal bom!
Lepo bova imela se
in ljubila svoj dom.

Če kdaj bi kakšen vik nastal,
da srečo bi kazil,
ga z dobro voljo poravnal,
bom pred ljudmi zakril.

Žena

Ljubečo bi mlado rad ženko imel,
ki ovčka pohlevna bi bila,
objeti bi jo in poljubiti smel,
radost bi mi srce polnila.

Vsak dan ljubeznivo bi usedla se mi
smejoča na moja kolena,
čez pas bi jo držal, ji gledal v oči,
me božala roka bi njena.

Da lepa in pridna je, pravil bi ji,
pa ona bi rekla gotovo,
da kava pošla je,
sladkorja več ni,
zahtevala krilo bi novo.

Skrivnosten čas je kresna noč,
čas upanja in čarovnij.
Dekle jo čaka, upajoč,
da ji odstre prihodnje dni,
in fant premišlja, s čim lepo
to noč mu je pozdraviti,
za šalo kaj napraviti,
da bi izkazal se tako.
Načinov mnogo ta večer
je čaranja in praznih ver.

To noč pred kresom lahko zveš,
če kdo pri hiši bo umrl,
na daljno pot li kmalu greš,
če te udar nezgod bo trl,
če morda boš postal bogat,
in kar ljudi najbolj skrbi,
kdo v letu, s kom se poroči.
A tale zgodba, sestra, brat,
ti kaže, da – če ti je mar –
ni vselej prazen kresni čar.

Iz radovednosti, skrbi
nekoč je bezeg stresat šla
edina Lesnikova hči,
cvetoča, mlada Lizika,
ko svet objel je kresni mrak,
da izmed vej prikaže se,
kdo ženin bo bodoči nje,
li vseč ji bo, poznan možak.
Bezeg je tresla, klicala:

»Pokaži, bazovec, moža!«
Med veje se pri tem ozre.
Nad njo se zgane, zašumi,
prešine strah ji ude vse,
pred njo pa hlapec se spusti,
domači Pavle, fantič mlad.
Zaljubljen v Liziko je bil
in ji je ta večer odkril,
da on nje ženin bil bi rad. —
Prej ženskam je prisluškoval,
namen je Lizikin poznal.

Za Liziko se prav ne ve,
li rada je imela ga
in koga izbralo je srce,
ki videt' je želela ga.

Ko Pavleta spoznala je,
jo je objel, je strah minil,
nevolje vzklik se je glasil,
z r'banom ga zmerjala je.
A Pavle, ta se je smejal,
na srečo upal, veroval.

Bila je svatba to jesen,
doma so jo obhajali;
potresal se je dom lesen,
tako so svatje rajali
in Pavle Liziko vrtel.
To je bilo zdravic in šal,
bezeg je v misel se jemal –
naj bi cvetel in zelenel.
Noč kresna je in nje skrivnost
prinesla srečo in radost.

Pri zdravniku

Kmet pijanček bil je, zapravljivec,
dobrovoljec velik in šaljivec,
gozd posekal že je in prodal,
po širokem grlu vse pognal.

Cele dneve krčme je ometal,
moker jezik šale je napletal,
zmanjkalo mu jih nikoli ni,
rajši zinil je kot eno – tri.

Burke so po glavi mu rojile,
vinske muhe vedno jo polnile,
v kozji rog vsakogar je ugnal,
enkrat pa se je možak nažgal.

S kislim licem kakor pri bolniku
šel prodajat muhe je k zdravniku;
tega si izbral je burkoloz,
da potegne ga ta dan za nos.

»Gospod dohtar, v grlo mi poglejte,
kaj tišči, boli me, mi povejte!«
V zdravo grlo dohtar pazno zre.
»Nič ni napak videti,« pove.

»Smrek, borovcev toliko skoz grlo
šlo je že, ves gozd je moj požrlo.
Mislil sem, da v grlu še visi
kakšna veja mi in me tišči.«

Dohtar pa ni maral njega šale,
brke in oči so jezne mu postale,
gorko mu klofuto prisoli,
burkeža nemilo zapodi.

Na paši

Na paši so otroci zbrani.
Za šalo dečka obeso,
smejo tej burki se neslani,
koj sneti spet ga hočejo.
Priskače kruljav zajec mimo.
»Aj, glejte si, tega ulovimo!«
Za zajcem družba vsa zavre
in mlade roke ga love.
A zajček znal se je oteti;
spoznajo, da zaman je lov.
Da bratec še visi njihov,
se v grozi buticam zasveti.

Na trato koj ga polože,
nad mrtvim blede vsi molče.

O vinu, kjer imajo ga,
navdušeno pojo,
pri nas je mošt in daje ga
z dobrotno kmet roko.

Iz hrušek, jabolk in lesnik
naš mošt nateka se,
pri delu nam je pomočnik
pa zleze še v lase.

Ob kruhu mošt nam je poznan,
dobrina za vse dni,
če kakšen god je praznovan,
pri moštu se slavi.

Ko sonce peče letni čas,
potimo se v bregeh,
pa z grčo kmet pozdravi nas,
ko ve za žejo vseh.

K sosedu sosed često gre,
»ta boljšega« dobi,
pri moštu srce se odpre,
beseda se sprosti.

Na svatbi v litrih se iskri,
ponuja se ljudem,
da v glavah muha zašumi
in dobra volja vsem.

Še bomo prešali ga mi
in pili pametno.
Tu vinska trta ne rodi,
pa sad nam da drevo.

Naš mošt je zdrav, krepak napoj,
hladi in poživi;
na hvalo se mu spev ta moj
po vrednosti glasi.

Je Strojna naša moštni kraj,
tu pije ga vsakdo,
če zmanjka ga, šele tedaj
se spomni na vodo.

In sončni ta Šentdanijel
od Strojne dol leži.
Po moštu vedno je slovel
in še naprej slavi.

*Strojna nad
Mežiško dolino*

Visoko tu cerkvica bela stoji,
okrog po bregih so domovi ljudi.

Naš davni je človek tu kraj si izbral,
posekal gozdove, si njive skopal.

So hude gnojvoze v te strme brege,
ko dobra pa volja pomaga, vse gre.

Sred' leta najlepše zapoje nam zvon,
je lepa nedelja, Urh, farni patron.

Vsa fara se zbere, še drugi tedaj,
popoldne pa v krčmi veseli je raj.

Bregovi kruh, »vino« nam tepke rode,
harmonike, pesmi se rade glase.

Vesel je Strojanec, je star ali mlad,
vsak dela in poje in pije prav rad.

Domačo on kapljico v čislih ima,
ki zdravje, pogum, dobro voljo mu da.

Težaven dovolj je bregovni ta svet,
mikavna sta cerkev in z vrha razgled.

Vsak svoje blago in pohvali svoj kraj,
zavidati nam pa kdo nima za kaj.

Mladost je prešla

Upal srečo ujeti
sem, iskano boginjo,
videl sem blesteti
v dalji jo svetlo.
Se stemnilo je,
zginilo je vse,
žalostno ostalo
bolno je srce.

Oj, mladost je prešla,
kakor sanje zginila,
leta so prinesla
mi dovolj gorja.

Misel oživi,
srce govori,
pesmica pa moja
tožno se glasi.

Botri:

Smo svatje se zbrali
v imenu Boga,
vsi dobre smo volje,
vesel'ga srca.

Bog oče nas gleda
in nas je vesel,
med svate nebeške
nas on bo prištel.

Ženina, nevesto
to prav veseli,
da prišli ste skupaj
prijatelji vsi.

Vas, mati ta široka,
jaz v časti imam,
zato vas najprvo
zdaj rajat peljam.

Vi, mati, dobrotne
so vaše roke,
vi z rožami svate
okinčali ste.

Kaj dobrih reči že
storili ste vi,
ste vredni pohvale,
ste vredni časti.

Mi svatje, tu zbrani,
vsi ljubimo vas,
da vi ste med nami,
radost je za nas.

Vas hudega varuj,
ohrani Bog sam,
da teklo življenje
prav dolgo bi vam.

Nevesto spremili
ste vi pred oltar,
v nebesih vas čaka
zato en lep dar.

Bog plačal bo, kar ji
storili ste vi,
jo h krstu nosili,
k poroki z njo šli.

**Nove
camarske pesmi***V začetku
svatbe*

Pripeljite, mati,
nevesto mi zdaj,
da njo bom popeljal
na svatovski raj.

Nevesti:

Najlepša podoba,
ki svet jo pozna,
je mlada nevesta,
ki venček ima.

Obrača vsak nate
radostno oči,
ko svetli tvoj venec
ti glav'co krasi.

Je venec na glavi
ti bel in zelen
in prstan na roki,
za te narejen.

Ta prstan tvoj zlati
je ženin izbral,
v znamenje ljubezni
ga tebi je dal.

Ta rinčka brez konca
spominja na to,
da zvesta ljubezen
brez konca naj bo.

Križ trojni čez vaju
je mašnik storil,
poroko v nebesih
je Bog potrdil.

Kar fanta se šteje,
nevesto želi;
je praznik veselja,
kadar jo dobi.

Nevesta, ti ljuba –
je ženin dejal,
si roko mu dala,
je srečen postal.

Moža boš in sebe
osrečila s tem,
ko dobra bo volja,
ljubezen pri vsem.

Se novo veselje
ti kmalu začne,
za mamico bodo
zdaj klicali te.

Boš ljubljena žena
vsak čas od moža
in mama spošt'vana
za blagor srca.

Dobrote vse vama
naj Bog podeli,
veselje in srečo
mi voščimo vsi.

Družico pa tvojjo
jaz prav rad imam,
sem možu te vzela,
te nazaj njemu dam.

Družici:
Družica, ti z venčkom,
le hodi z menoj –
moj škripavi glas pa
veselo zapoj.

Si pušeljč mi dala,
ki prav mi je všeč,
pa lepše cveti še
tvoj venček rdeč.

So rožna ti lica,
je mil tvoj pogled –
le komu namenjen
ta lepi je cvet?

So lepe te rože,
ki vrt jih rodi,
pa rožica živa
še lepše cveti.

Pač lahko ta fantič
prepeval si bo,
ki boš ga ljubila,
mu dala roko.

Sem mislil na svate,
najbolj pa na te –
ali venček mi vežeš
in rože za me.

Si lepa, družica,
jaz camar vesel,
pa zmeraj pri sebi
te rad bi imel.

En vrt je zasajen,
kjer rože cveto,
ki fantom veselje
in skrbi dajo.

Se rožica utrga,
na prsi pripne,
si dekle fant najde,
ji srce odpre.

Vse lahko prenese,
vse lahko stori,
če fantu dekliška
ljubezen cveti.

Družica si danes,
pa kmalu lahko
boš, nevesta, imela
ti svatbo svojo.

Sva prišla na svatbo
vesela oba,
zdaj rajala bova
in pela midva.

Naj klarinet piska
in bas naj grmi,
trompeta naglaša,
to nas veseli!

Jaz vodim družico,
ki venček ima,
vi, svatje, vsak svojo
naj rajat pelja.

Nam, godci, igrajte
zdaj polko tako,
da nas prav veselo
zasukala bo.

Med svatbo

Ženin vso srečo
prijatelj želi,
naj vse žive dni
se mu dobro godi.

Nevesta ga gleda
prijazno, ljubo;
nje sladka beseda
ga boža mehko.

Sta v zakon stopila,
pa bosta vozila;
da tekel bi voz
vama gladko vseskoz'.

Lepo je živeti,
najboljše imeti;
najboljše sveta,
ko se ljubita dva.

Oče starešina,
Bog zdravje vam daj,
peljali ženina
ste v zakonski raj.

Družica, vesela
bodi vedno tako,
kar rada bi imela,
Bog daj ti vse to.

Kar srcu dopade,
ljubezen budi –
od deklice mlade
ni lepše stvari.

Poprej da jaz pojdem
na dom svoj od nje,
za venček njen bodem
poprosil jo še.

Vsem svatom najbolje,
vse lahko vsak čas –
voščilo je moje,
vi dragi, za vas.

Da muha se ubije,
klobasa zalije,
da je vsak brez skrbi
pa na mehkem leži.

Za godce še hvalo
imam jaz lepo,
čeprav jim poznalo
se v žepih ne bo.

Veseli ta dan
je lepo praznovan,
se godba glasi
pa vso kri zavrti.

Mlad fantič vasuje,
nevesto lovi,
zaljubljen zdihuje,
ga srce boli.

Se ljubijo ptičke
pa gnezda grade,
dekleta možičke
in otroke žele.

Le moja ti bodi –
ji fant govori.
Kje fantič moj hodi –
že dekle skrbi.

Ko se zgovorita,
pa eno sta dva,
k poroki hitita,
jima godba igra.

In čas se medeni
zdaj jima začne,
ljubezen objemi,
poljubi slade.

Se zakon osnuje,
je v cvetju drevo,
srce se raduje,
vse strune pojo.

Drevo je cvetoče
in sad obrodi –
se smeje, se joče
pa v zibelki spi.

In vsako je leto
spet boter pozvan,
ko mlad'mu dekletu
patron je izbran.

Ljubezen vodilo
zadela je vsa,
vsak čas tolažilo
drug drugemu sta.

Že zakon je v raju
Bog oče vpeljal,
ko Evico mlado
je Adamu dal.

Tam bili so v Kani
na svatovščino
prijatelji zbrani,
jim je vino pošlo.

Na to ženitnino
iz vode je vino
jim Jezus storil,
ko je zraven tam bil.

Ko svatba, gostija
je pridnih ljudi,
pa Bog se, Marija,
pri njih veseli.

Zdaj, godci, po volji
nam valček bi bil,
da fletno okoli
bi nas zavrtil!

Za venček

c – camar,
d – družica

c
Sem vodil med svati
družico lepo,
od nje pač podati
se težko mi bo.

d
Se bom poslovala,
odšla na svoj dom,
sem se veselila,
vesela še bom.

c
Družica ti zala,
te prosim, dekle,
da nekaj bi dala
v spomin mi na te.

d
Kaj hočeš od mene,
ti nimam kaj dat',
bi fige medene
pa žemljico rad?

c
Svoj venček rdeči
bi dala mi ti,
ki srcu povšeči
lepo ti cveti.

d
Svoj venček imeti –
veselje moje,
se lepo mi sveti,
ne dam ti ga, ne!

c
Pa venček tvoj pade
ti lahko za plot,
čez noč ti ukrade
ga kakšen falot.

d
Ga bom varovala,
si ukrast' ga ne dam,
ne bom ti ga dala,
nositi ga znam.

c
Družica, ti bodi
le dobra z menoj,
mi prošnji ugoti,
daj venček mi svoj!

d
Ne morem ga dati,
v laseh se drži,
bi znal ga zmečkati,
naj mene krasi.

c
Če venčka ti meni
na ljubo ne daš,
še pušeljč moj vzemi,
ga za brisanje imaš!

d
Če b' vedela bila,
da žalil boš me,
koprive povila
bi v šopek za te.

c
Če ti podarila
svoj venec mi boš,
tako zaslužila
boš hvale en koš.

d
Mi ljubši ko hvala
okras je cveteč,
ko venec bi dala,
pa nimam ga več.

c
Družica se mlada
prav modro drži,
lep venček ima, da
me bode v oči.

d
Je venec mi v časti,
se zanj'ga bojim,
pa tebi dopasti
ne maram se z njim.

c
Prelepi tvoj venček
iz žlahtnih je rož,
bom jokal za tem, če
ga dala ne boš.

d
Pa venček moj zlati
je drago blago,
bi tebi ga dati
mi bilo težko.

c
Odkupiti venček
se, vem, da ne da,
naj dobri tvoj srček
daruje mi ga.

d
Kaj bodem storila,
ti smiliš se mi,
vse prošnje odbila –
če dala ga ti.

c
Če ti bi spoznala,
kako bi ga jaz rad,
bi koj mi ga dala,
čeprav ti je zlat.

d
Res, venčka je škoda,
je meni cvetel,
pa dala ga bom, da
boš ti ga vesel.

c
To slišat' lepo je,
beseda je prav,
mi ljuba tako je
ko srčen pozdrav.

d
Prikloni globoko
se ti pred menoj,
poljubi mi roko –
pa venček bo tvoj!

*Camar poklekne na eno kole-
no pred družico, ki si sname
venec z glave in ga ročno pri-
pne njemu na klobuk.*

c

Od srca zahvalim,
družica, se ti,
da z venčkom me zalim
okinčala si!

d

Svoj venček sem torej
ti dala v spomin,
pa srečen ti skoraj
postani ženin!

c

Od veselja zdaj moje
se smeje srce,
ko rožice tvoje
na meni cvete.

d

Še venec mi lepši
v nebesih cveti,
en angelček svetli
ga v rokah drži.

c

Oče starešina,
kako sem vesel, –
nalijte mi vina,
bom družici napil!

*Camar napije družici. Družica
mu z drugim kozarcem vrne.
Nudeč mu kozarec, na katerega je
položeno običajno darilo, poje:*

d

Kozarec objemi
še, camar moj ti,
pokrov zase vzemi
pa vince izpij!

c
Si deklica pridna,
ti blago srce,
hvaležno spominjal se
bom vedno na te.

d
Jaz bom zapustila
hudobni ta svet,
bom k nunam stopila,
le Bogu živet.

c
Prav boš ti storila,
če vzameš moža,
se bosta ljubila,
posvetila dva.

d
Prijazen si, resda
z menoj, fantič ti,
za venčkom pa vendar
me srce boli.

c
Ostani ti zdrava,
želim od srca,
da sreča se prava
ti vedno smehlja.

d
Naj zmeraj se tebi
po volji godi;
vsem svatom Bog deli
vesele še dni.

c
Zdaj godba igrala
bo valček lepo,
da bova plesala
midva za slovo.

Smo se veselili,
nam je dobro šlo,
saj jedli in pili
in rajali smo.

Za nas se trudile
so kuharice,
nam pridno delile
dobrote so vse.

Ste vredne pohvale,
to v mislih imam,
ko pekle, kuhale
tak' dobro ste nam.

Bi grenko in kislo
držali se mi,
če morali jesti
bi surove jedi.

Uslužen in hiter
nam Janež* je bil,
vsak prazen je liter
tako spet nalil.

**imenuje gospodarja
po hišnem imenu*

So godci igrali,
je bil kratek čas,
naj tudi zahvalim
zdaj pesmi jih glas.

So pridno igrali,
to reči se sme,
so vmes nam lagali,
pa to nič ne de.

Med nami je bilo
vse prav in lepo,
narobe zgodilo
se je nekaj samo.

Oh, mačka ubila
nam sklede je tri,
se pipa je zvila,
da več ne drži.

*Pred
razhodom*

In godci so dejali,
da počil je bas,
za drugega zbrali
bi, prosijo nas.

Denarcev veliko
nam treba bo štet',
da škode toliko
popravi se spet.

Od svatov položen
naj dar bo za to,
za ...** dinarjev
prošen je vsak prav lepo!

***pove račun, koliko
znaša na osebo*

Še polko enkrat
zaigrano bi rad,
me še peta srbi,
pa se naj zavrti!

*Nevesti za
zlato svatbo*

Spoštovana nevesta,
vesel je ta dan,
to velik je praznik
za tvoj zakonski stan.

Ta svatba je zlata,
je prve spomin,
vsem ljuba in draga
sta nevesta, ženin.

Slavnost je to redka
in gane srce,
ko zlato kdo svatbo
obhajati sme.

Sta se poročila,
bil čas je vesel;
so leta minila,
pa kdo bi jih štel.

Od tistega časa
je petdesetkrat
minila že zima
in prišla pomlad.

Eno rinčko dobila
si tistega dne,
je nisi zgubila,
zavrгла je ne.

Pomisliš na leta,
je dolgo bilo,
pa naglo so prešla
med delom, skrbjo.

So bile radosti,
nadloge so b'le,
v nebeških so bukvah
zapisane vse.

To stare ljudi
pa najbolj veseli,
da Bog nas v nebesih
spet vse pomladi.

Življenje to naše
je hoja v nebo,
kjer večna je svatba,
kjer zmeraj pojo.

Na zlato poroko
sta, ljubljeni par,
na blagoslov sveti
šla dan's pred oltar.

Te milostno gleda
Marija z neba
in krono že zate
pripravljeno ima.

Vsa fara se z vama
ta dan veseli,
Bog vama naj zdravje
še dolgo deli.

Družico pa tvojo
jaz prav rad imam,
sem možu te vzal,
te nazaj njemu dam.

Gozd šumi v meni

1977

BLAŽ MAVREL * GOZD ŠUMI V MENI

BLAŽ MAVREL, rojen 2. februarja 1896 v Gradičah, dve leti lokoviške ponemčevalnice, dve rani s 1. vojske, štiri desetletja v osami Strojne s sestro Katarino v Stankni bajti, objave v Mladiki in koledarjih, Gregorčič, Aškerc, Prežih, Solženicin, Rebula, Cajnkar pri soncu in ko je hitro noč, pri sveči, 1971. Šopek s koroških bregov, darilo koroških gozdarjev, domačijske, razpoloženske in camarske pesmi, 1976. častni član Koroškega kinokluba Prevalje, ki mu sklene izdati neobjavljeni del samotnega truda.

*Storija
Mežiške doline*

Prestavimo se v duhu v čase davne,
ko zgodba je sledeča se vršila
na kraju korotanske zemlje slavne.

Dolina Meže jezero je bila,
do Votle peči je vse voda stala,
po njej je ladjica tja prek vozila,

z obeh bregov ljudi prepeljevala.
Kdor od nesreče spremljan čez je tiral,
ga s čolnom je v valove pokopala.

Dol z vrha Temla grad se je oziral,
tam hčerka rastla je, dekle cvetoče,
graščak pa zanjo je bogastvo zbiral,

ko bil ji je ljubeč in skrben oče.
Prinese zlo mu jezera globina,
da kakor otrok toži, milo stoče.

Sosedna stara pliberška graščina
grofiča mladega je varovala.
Vse čase kakor danes pa mladina

se shajala je, rada vasovala.
Otroka grajska sta se zaljubila,
čez jezero sta se obiskovala,

on k njej privéslal, ona mu vrnila.
Zadela deklico je zla usoda,
v jezeru je Marica utonila,

pogoltnila jo je šumeča voda.
Kdo žalost pojmi starega očeta,
ni razen hčerke te imel zaroda,

radost je bila mu na stara leta.
Kako po hčerki toži, milo plaka,
ki bila mu je po nesreči vzeta.

In mladi Pliberčan je ne pričaka,
ne najde Marice na njenem gradu,
prevzame tuga mladega junaka,

se znašel ob življenja je prepadu.
Vesele dni še upal oče užiti
ob hčerki je – obrne v zlo se rado –,

ji dati grad, jo srečno omožiti.
Žaluje zdaj nesrečni oče, sklene,
če truplo najde, cerkvico zgraditi

v spomin na hčerko, v blagor duše njene.
Ta čas pa voda skale je predrila,
pri Votli peči puščale so stene,

tako iztok navzdol si je odprla
in jezero se hrupno je izlilo,
zgrmela voda skozi skalna grla.

Dno jezera se naglo je sušilo;
graščak je truplo hčerke drage našel,
kar sklenil je, se tudi je zgodilo,

v spomin graditi cerkev ni odlašal
na kraju tem, kjer truplo je ležalo.
Graditelja nek delavec je vprašal

med delom – naglo je napredovalo –,
komu bo nova cerkev posvečena.
Graščaka, ki se je na njem poznalo,

da srca tuga hčer mu je utopljena,
raznežilo še bolj je to vprašanje.
»Marija sveta je patrona njena,

ki radi nje je moje žalovanje,
njej cerkev to in svojo bol darujem.
Mi utihnilo bo srca zdihovanje,

nad zvezdami že v duhu jaz vasujem
ter kmalu truden k Marici se uležem;
da pride skoraj pome, pričakujem,

pri njej v nebesih srečo res dosežem.« –
Tako je skozi naša zgodba stara,
čitatelju še s koncem naj postrežem.

Ta cerkvica propadla je nemara?
O ne, prezidat' jo je ljudstvo dalo,
pri njej je zrasla vas, današnja fara.

Ker tod pa nekdanj jezero je stalo,
se tudi je v nazivu ohranilo,
»Marija na jezéru« se je zvalo
in še naprej se bo tako glasilo.

Črni zajec

Na kraj, kjer stal je nekdanj grad,
sta dvigat bojni šla zaklad
opolnoči dva revna kmeta,
nasitit po bogastvu glad
ju gnala v noč je želja vneti.

Kolomonske bukve imajoč,
pogum si dajeta gredoč
in blagoslovljeno sta svečo
imela in šla upajoč
pričarati si zlato vrečo.

Kolomon pa v bukvah govori,
da pride vrag, če kdo želi,
v podobi, kakor kdo zahteva,
in stori, kar mu naroči,
ter zgine spet, ko mu veleva.

Tam prvi svečo je držal,
a drugi čital, vruga zval,
ki naj kot zajec se pojavi,
misleč, da ga bo spet odgnal,
ko prej zaklad pred nju postavi.

In glej, pred njima že sedi,
ju zre z ognjenimi očmi
črn zajec z dolgim, grdim repom,
pogled njegov žge do kosti;
prešine zona ju s trepetom.

Pogum obema zginil je,
na begu urne so noge,
grede nobeden ni nič rekel,
le v strahu križala sta se,
ker zajec je za njima tekkel.

Prevzeta od groze bila sta,
ko v izbi pokleknila sta,
hudir pa je skož' okno škilil,
ko molila, kropila sta,
je blagoslov ga v beg prisilil.

Na paši

Na paši so otroci zbrani,
za šalo dečka obeso,
smejo tej burki se neslani,
koj sneti spet ga hočejo.
Priskače kruljav zajec mimo.
»Aj, glejte si, tega ulovimo.«
Za zajcem družba vsa zavre
in mlade roke ga love,
a zajček znal se je oteti;
spoznajo, da zaman je lov.
Da bratec visi še njihov,
se v grozi buticam zasveti.
Na trato koj ga polože,
nad mrtvim blede vsi molče.

Beseda

Hudobna beseda, ta nož je strupen,
od nje pa skeleča je rana,
in kakor po slani je cvet pomorjén,
radost je iz srca pregnana.

Zlohoten je jezik sejalec gorja,
za srce je rabelj krvavi,
na tem svoj nečedni užitek ima,
da zbada ga, muči in davi.

Bridkosti bi grenke zemljan ne poznal,
ki gloda srce občutljivo,
če z bližnjim bi vedno ljubó občeval,
ravnal če bi vsak ljubeznivo.

Beseda ljubezni je olje v srce,
za rane hladeče mazilo,
je sonce górkó, ki prežene meglé,
v težavah življenja sladilo.

Kako nam izrazi sočutja pojo,
ko mrak nas bridkosti obide,
v zavesti, da z nami še čuti nekdo,
nam tema obupa preide.

Nam govor ljubezni prevzame srce,
kot mila vanj godba prihaja,
in strune enake se v nas oglase
in čut nas radosti navdaja.

Trnjeva pot

Življenja pot nevarna je,
kaj trnja zlobno v te preži,
neskrbno stopiš enkrat le,
te zgrabi, rani, da skeli.

Naj duh pogumno vse trpi
ti rane vendar krvavé,
nesrečno, žalostno srce povsem
nič več ne ozdravi.

*Druga
svetovna vojska*

Pisano v zimi 1942-43

Hujše od Turkov svoje dni
zverinsko Nemci zdaj besné,
ko naših tisoče ljudi
iztirajo in pomore,
slovenske žejni so krvi,
za smeh so naše jim solzé.

Kdor se sovragu zdi sumljiv,
slovensko čustvo da goji,
in komur hudo se zgodi,
da toži jezik ga črtiv,
pred puško ta postavljen je,
kot pes pod zemljo spravljen je,
če ne pa v ječo je dejan,
na gladovanje odpeljan.

In kaj ljudi ubogih naših
po ječah Nemci pomore
in jih divjaško mučijo.

To naj bi se ne razglasilo;
a kaj na svetu se ne zve?
Le to ne, kar se ni zgodilo.
Koliko množice ljudi

že plin strupeni pomori.
V Begunjah zemlja naša krije
mučencev tisoč osemsto,
vsi žrtve nemške rabeljnije.
Besede pri tem oneme,
a vzdihni glasno govore.

Grobovi skupni, žalostni
nastajajo te grozne dni,
pomorjenim ti dom so tih.
Spomin na nje ne obledi,
so misli, srca nam pri njih,
ki Nemeč jim končal je dih.

Kje bratje vsi ste pokopani,
ki v mukah ste izdihnili?
Kako so, sestre, vam postlali?
V grobeh krvavi spite vsi.
Mučenci bridkega spomina,
nad vami joče domovina.
Sovrag vas je pobil,
nad vami gnev izlil,
spomin na vas, o dragi,
bo žalni spev budil.

Čez narode nevihta gre,
sovražne sile vse besne.
Je klanje na vsej bojni črti,
v zaledju vsem je žetev smrti.
Je mučenje, zlobno ravnanje,
pobijanje, uničevanje,
to Švabov, Lahov je dejanje.
Od muk nešteti in gladu
po taborih tisoči mro.

Mi te grozote doživeli,
smo čas krvavi čakali.
Smo v duhu prek grobov hiteli,
nad žrtvami zaplakali.
Nasilje, kot ga bilo ni,
junaški pa odpor rodi –
gozdovi zdaj so oživeli,
iz njih se narod naš bori,
bori za svóbodne se dni.

Na svet poslan je zmaj grozan,
čez vse planjave gre,
za njim gori in teče kri,
sta tuga in gorje.

Zasegel nas je groze čas,
povsod je bojni grom,
zdaj vlada črt in žanje smrt,
na svetu je polom.

Povsod razdor, krvav pomor,
vsi narodi trpe;
kot bi pekél na svet prišél,
sovragi zdaj besné.

Ljubav molči, le v gnevu kri
zemljan preлива krut.
So muke, stok in solze, jok,
teptan je blagi čut.

Glavar bahav, birič krvav,
svetovni tolovaj,
iz solz, krvi ti klic doni:
Gorje, krvavi zmaj!

Si se bahal, da boš izgnal
nered in zlo s sveta.
Zlodej ti sam, po tebi k nam
zavel je duh peklá.

Če neki duh je slep napuh,
mu ni pravice mar,
obsede ga in zmede ga
koj teme gospodar.

Nešteto ran deli vsak dan
ta grozni čas ljudem.
Teži srce sveta gorje,
a naše le predvsem.

Slovenija zasedena,
krvava, solzna Ti.
Vihar le vse pobije, stre?
Kaj narod naš trpi.

Kje fantje ste in kje možje?
Na vojski in v grobeh.
To nas teži, kako boli
po žalostnih domeh.

In dragi vi, ubogi vsi,
ki odpeljani ste,
vaš grenki svat je blede glad.
Li kdo še vrne se?

Se duh plaši, zre ogenj, kri
in naš trpeči rod.
Oh, kaj grobov, kaj brez domov
pohabljenec, sirot.

Dušeč je zrak. Objel je mrak
prosvetljeni ta svet.
Srce drhti pa up goji,
da sonce vzide spet.

Mavrel Blaže mu je ime,
s koroških je brdin,
ki srčnih ran je ves bolan
to spisal za spomin.

Nova pesem

Draga naša domovina,
borcev kri te je pojila,
slavna to je zgodovina,
ti junake si rodila.
Silni te sovrag je davil,
mnogi so te izdajali,
v bran se narod je postavil,
borci so te reševali.

Rešena si v borbi hudi,
svoboda ti draga sije,
narod poje in se trudi,
dviga srečo domačije.
Novi rastejo domovi,
sita vsaka je družina;
ljubljeni sta v dobi novi
narod naš in domovina.

Mirno, srečno naj usodo
ljudstva si povsod ravnajo,
nas ponosne na svobodo,
borce zanjo vsi poznajo.
Z miroljubnimi je sloga
našega rodu vodilo.
Delo naša je nadloga,
to nam blagor bo rodilo.

Blagoslovi Bog deželo,
hvala ti za vse darove,
bodi v dar ti naše delo,
glej na vdane ti sinove.
Zemeljska dežela, vemo,
časna nam je le dobrina,
nas pri tebi, kamor spemo,
sprejme večna domovina.

Spev svobode

Spev svobode se oglási,
radost našo znani,
priborili so jo borci,
hrabri partizani.
Po junaški, slavni borbi
novi čas nam teče,
delo družno in omika
vir sta naše sreče.

Mi želimo vsemu svetu
mir, ljubav iskreno,
branimo pa svoje pravo
za življenja ceno.
Nas ne plašijo naponi,
besni ne viharji,
zemlje, vseh zakladov naših
mi smo gospodarji.

Dviga nas moči zavest
in volja neomajna,
doba dela in prosvete
naša bo sijajna.
Sloga veže brate, sestre
v republikah šestih,
zagotavlja nam uspehe,
zmage drugov zvestih.

*Pesem borcem
za 20. obletnico
vstaje*

To bil je naš krvavi čas;
morilci so nad nas privreli,
iztrebiti so nas hoteli
na volka Hitlerja ukaz.

Za puško zgrabil je Sloven,
sovrage hrabro je napadal,
mraz trpel borec je in stradal,
napor ga plašil ni noben.

Napori, borbe noč in dan;
preganjal borec je sovrage,
vse znane so sijajne zmage,
junak je bil naš partizan.

Trdó boril se naš je sin.
Junaškim borcem, ki živijo,
in vsem, ki mirno v zemlji spijo,
na veke slava, blag spomin!

Očak zavil v stoletij meglo sivo,
sin domačije vrlih mož bogate,
s hvaležnostjo mi gledamo zdaj nate,
slavimo Te, osebo zanimivo.

Zaljubljenost je Tvoja v vero krivo
prinesla dragoceni dar med brate,
v jeziku našem tiskani »orate«,
vsejal ti knjigo si na našo njivo.

In setev Tvoja se je razmnožila
ter uživa sleherni jo danes rutar,
nebroj je svetlih umov obudila,

do žarnih nas je pripeljala juter.
Ne sodimo, kaj duša Ti je kriva,
mir bodi ti, slovenski Martin Luter.

So rožice Ti vzklike
iz srca plodnih gred,
so pesmi se glasile,
prisluhnil jim je svet.

Kaj srce Ti čutilo,
kdo pojmi, kdo umé?
Je čustva v pesmi zlilo,
ki žarko plamené.

Za deklico si zalo
brez nade bil vnet,
pel nje lepote hvalo
in naših vseh deklet.

Usodo svojo krivo
in tugo naroda
si trpel, čutil živo.
Gorjupa naloga.

Želel si, v duhu gledal
srečnejše zvezde sij,
Slovenцем napovedal
si čase jasnih dni.

Kar slutil si v daljavi,
že svetlo sije nam.
Minil je čas krvavi,
Sloven si vlada sam.

Pod soncem je svobode
že bil nekdam Sloven,
po vekih zle usode
je spet osvobojén.

Povil si pevski venec –
ne obledi nikdar,
v njem čuti vsak Slovenec
ljubezni Tvoje žar.

Kot zvon glasan z višine
doni, igra Tvoj spev
in široma domovine
gre tisočer odmev.

Nas pesem Tvoja vnema,
zavest, ponos budi,
v njej silo rod zajema,
zgleduje se, uči.

Tvoj duh živi, deluje
in nikdar ne umre,
Slovence povezuje
ponosne vse na Te.

Ivan Cankar

Grenko gorki jasnovidec,
v duše dno si nam pogledal,
v brk resnico vsem povedal,
Ti nikoli petolizec.

Zviška puhli svet gledaje
nisi mu kadil, se klanjal,
rajši kot bohem preganjal
si hinavstvo, vredno graje.

Srca hrame si odpiral,
prav uganil misli skrite;
mnogih tožnoglasovite
strune čustev si prebiral.

Jedke si gojil zasmeh,
golo kazal nam resnico,
snel si svileno tančico,
skrivajočo naše grehe.

Srce Ti pravično ubrano
bilo je do bratov bednih,
zanje v slikah si povednih
dramil družbi vest zaspano.

Sam si skoz' tegobe rinil,
žene, dece ne objemal,
si za ljudstvo se zavzemal,
lepši dan da bi mu sinil.

Za sodnika se postavil,
pravo kazal nam zrcalo.
Zase si preziral hvalo,
naše pa ime proslavil.

Točil si nam rujno vino,
to napaja, navdušuje.
Tuji svet jo občuduje
Tvojo – našo umetnino.

Ti, naš genij edinstveni,
si do zvezd visoko segel,
a prerano v jamo legel
s svetlimi načrti vsemi.

Oton Župančič

Slaven je, ki strune ubira,
drami brate, kvišku zove,
zarje večne so njegove,
narod ves se nanj ozira.

Le preglejmo vse rodove,
ceni vsak, časti sinove
muz, ki ljubljenci so bili,
v rokah pela jim je lira,
vedno bodo jih častili –
slaven je, ki strune ubira.

Žarko pevca genij sveti,
ker pozvan je, mora peti.
Rod strmeč posluša zvoke,
sprejme v dušo klice nove.
Zarje zre poet visoke,
drami brate, kvišku zove.

Kakor zvezda narod vodi,
dviga k svetli ga usodi,
mračne mu zavese sname,
bistre oživi duhove.
Žar njegov ves rod objame,
zarje večne so njegove.

Pesem, jasne glas višine,
sega v duše nam globine,
radostno zavest pričara,
čustev tajnih hram odpira;
pevca blagi glas ne vara,
narod ves se nanj ozira.

Fr. Ks. Meško

Bog nekdam vodnike je Judom poslal,
nam tudi glasnike enake je dal.

Ti, Ksaver, med njimi si zvezda svetlá,
Tvoje duše izlivi so godba srca.

Ljubezni studence, spoznanja si pil,
vrline nam, sence si naše odkril.

Ti z zgledom čednosti ljudem govoriš,
od svoje blagosti obilno deliš.

Sprejel domovino si, narod v srce,
nje čutiš milino pa njega gorje.

Tegob neko mero vsem daje ta svet,
a čuti stotero jih mehki poet.

Duha si bogastva globoko zajel,
nam pesem visoko ljubezni zapel.

Slovenske gorice rodile so Te,
boginje modrice so zibale Te.

Tvoj Štajer zeleni Te sina čisla,
iz knjig Te učeni svet daleč pozna.

Te sleherno bratovsko ljubi srce,
pozdravlja prijateljsko, misli na Te.

Fr. Sal. Finžgar

Pognala je žlahtno
mladiko rodu korenina,
Sloveniji dala
je vrlega pridnega sina.
»Študent naj bo«, pisala
mu je previdna usoda,
vodila je Francelja,
ga naredila gospoda.

Tedaj pa ga bila
bi rada Mažarka odvela ...
Dolguje za to mu
odpoved Slovenija cela.
Mi smo nehvaležni,
a Eden je, ki mu znane
vse teže, vse žrtve
in bodo pri njem poravnane.

Ti, velik sin zemlje
slovenske, slaviš domovino,
zablode Te ljudstva
teže, njega skrbi, nadloge,
široke bodriš
in zabavaš čitateljev kroge,
Ti sliko nam našo
odgrnil, pogled si v davnino.

Vladar vseh naródo
le vredno nagradil te bode,
Tvoj del domovina
bo večno cvetoča, zelena,
Te sprejme Svarun,
Radovan Ti veselo zagode,
med narod Slovenov
Te spremita Iztok, Irena.

Prežihov Voranc

Naš Voranc izpod Uršlje gore,
naš prvoborec in glasnik,
kdo prav oceniti te more,
ko rodoljub si bil velik.

Bogat na duhu in spreviden
pretežko si krivice zrl,
čuteč ko Cankar, pisec priden,
kot on prezgodaj si umrl.

Za ljudstva blagor si se trudil
– tako mi delajmo naprej –,
po mnogih žrtvah pa se zgrudil,
priljubljen domovini vsej.

Zdaj zemlja te domača krije,
žalujemo mi za Teboj,
iz Tvojih del nam genij sije,
zaslužen uživaš Ti pokoj.

Prepesnitve
in prevodi

*Mejnik

po Aškercu

Na sejmu Martin bil prodal
je Lahom par volov,
do noči v trgu je ostal,
šel pozno sam domov.

»Da v gozdu straši, govore,
ob uri pozni tej,
ah, delajo si strah ljudje.«
Gre svojo pot naprej.

Vojak bil on je svoje dni,
ki ni strahu poznal,
na straži temne stal noči,
pa bi nocoj se bal.

»Bil pri Gorici nisem plah,
sem smrti zrl v oči,
koga naj bilo bi me strah,
če listje zašumi?«

Do svoje hoste je prispel,
kaj čuje iz temé:
»Joj, kam bi del, joj, kam bi del?«
zdihuje glas ječe.

»Kdo hodiš?« ga nagovori,
saj straha ni imel,
za šalo Martin še veli:
»Tja deni, kjer si vzel!«

»Vzel ta mejnik sem bil nekdam,
presadil ga v tvoj svet,
s težavo nosim ga nazaj
pač dolgih že sto let.

Kako teži me in tišči!«
A zdaj zabliska se,
zagleda Martin in strmi –
Vid, njegov sosed je.

Mejnik na rami je noseč
upognjen zdihoval,
pod kamna težo je hropeč
kraj prejšnji zanj iskal.

Bil Martin je vojak nekoč,
ki strah ga zmedel ni,
kako je prišel domov to noč,
pa vendar vedel ni.

Ko zjutraj ga je zbudil svit,
novico to je čul:
»Nenadoma je sosed Vid
sinoči preminul.«

*

Aškerčev mejnik. Ko sem še otrok prvič bral Aškerčev Mejnik, sem že jasno čutil, da je pripovedko pokazil. – 1. Daljše vrste, ki so glavna vsebina, nimajo ne gladkega ritma, ne rime. Ljudje pa hočejo tekoč ritem in rimo; brez tega ni pesem. – 2. Vsak pripovednik je zdihovalje rajnega dvakrat povedal: Joj, kam bi del, joj, kam bi del? ali: Kam bi vteknil, kam bi vteknil? Živi človek pa mu je šaljivo dejal: Tja vtekni, kjer si izmeknil! S tem je bil rajni rešen in se mu je zahvalil. Na vsak način mora biti zdihovalje rajnega dvakrat zapisano ali povedano, da dobi bralec ali poslušalec občutek zdihovalja. Aškerc ima pa le enkrat zapisano; tako je glavni bistveni del pripovedke pokazil, izpustil. – 3. Nikoli še ni kdo pri srečanju ponoči vprašal: Kdo si božji?, ampak le: Kdo hodi? ali: Kdo pa je? ali: Kdo pa si? – 4. V 6. in 7. in deloma v 8. kitici govori Vid; takoj nato pa stoji: pred njim sopeč; kakor da je nekdo pred Vidom hodil sopeč. Tu je treba Martina imenovati. – 5. Aškerc ima pusto okrajšavo: sinoč'. Ljudje prav slišno izgovarjajo končni i: sinoči ali: snoči. Imam sicer tudi jaz okrajšavo: kak namesto kakor, pa to je vsaj naravna okrajšava. Ljudje splošno govorijo: Kak je bilo? Kak boš naredil? Kak meniš? itd. Aškerc ima tudi zapisano: »ta prekleti kamen«. Kletvica v pesmi je zoprna, je odurna, prostaška, lepa nikoli ne.

Narodu srce

Sodobno predelana
po B. Potočniku

Narodu srce, delavne roke
za slovenske domovine raj,
zánjo živimo, zánjo delajmo,
njo le ljubimo vekomaj.

Čvrst slovenski rod prebiva tod,
vsak pouka, truda je volján.
Bistre so glavé, urne so roke,
vsak je hraber domovine bran.

Od snežnih planin do trtic nižin
naše pesmice povsod pojo.
Slovenec je vesel, kaj da bi ne pel,
njemu pesmi iz srca teko.

Slavi spev pridnega moža
in kakor orgle, zvon doni,
kdor tak pogum, srce ima –
ne zlato, spev ga nagradi.
Za petja dar hvalim srčno Boga,
da pridnega lahko slavim moža.

Pridni mož

August Bürger,
prevedel Blaž
Mavrel

Zavel je jug sem čez morjé,
vse Laško v vlažen mrak zavel,
pred njim so bežale meglé,
kakor bi čredo volk podil;
po gozdih je lomil, hrumul čez svet,
na jezerih, rekah je pokal led.

Tali se sneg po gorah vseh,
navzdol šumi slapov tisoč,
poplava je na ravnih tleh,
naraste reka v tok deroč,
s seboj težke skale ledu vali,
podira mostove, naprej drvi.

Na stebrih dolg je most ležal
čez reko v dobrobit ljudem,
grajen iz klesancev od tal,
v sredini hišica na njem.
Tu bival mostninar z družino je.
O beži, mostninar, o reši se!

Hrumi zamolklo in buči
ob hiški voda in vihar,
mostninar vpije, videl ni
strahote take še nikdar.
»Zgubljen sem, kdo reši me prek vode?
Dobrotno nebo, se usmili me!«

Na vsakem koncu most podrt
od butanja ledu, valov,
mostninarjeve čaka smrt,
od njih ni poti do bregov;
ubogi trepečejo in vpijo,
da veter prevpijejo in vodo.

Valóv, ledu je udar na udar,
tako na desni, levi gre,
razrušeni da stebri kar
za drugim drugi proč grme;
polom pa že bliža sredini se.
»Dobrotno nebo ti, usmili se!«

Na bregu daleč tam stoji
zijačev truma vsakih let,
vsak roko stega in kriči,
mostninar s tem pa ni otet.
Od hiške na mostu kriči obup,
silneje kot vetra je vode hrup.

Nek grof v galopu sem hiti,
visok je konj, grof plemenit.
Kaj roka kvišku mu drži?
Mošnjiček je, poln kot nalit.
»Teh dvesto cekinov le-ta dobi,
ki reši uboge z mostu ljudi!«

»Halo, halo, pogum ljudje!«
Zlató visoko grof drži.
Ga sliši vsak, noben ne gre,
med tisoč reševalca ni.
Zaman oni z mostu kriče, vpijo,
naj vendar pomaga, jih reši kdo.

Glej, pride mož, okoren kmet,
s popotno palico štrklja,
v domače tkanje je odet,
visok, se bodrost mu pozna.
Poslušá on grofa, preudari sam,
ko skorajšnji vidi pogibel tam.

V imenu božjem smelo je
on skočil v čoln, ga tja pognal,
čeprav okrog hrumelo je,
viharja, vode ni se bal.
Dospel je tja srečno, a žal, gorje,
premajhen je čolnič, da vse otme.

In trikrat tira čolnič tja
kljub vetra sili in vodé
in trikrat srečno privesla,
rešitev mu povsem uspe.
A komaj je zadnjič dospel v pristan,
bil zadnji del mostu je proč pognan.

»Tu,« kliče grof, »moj korenjak,
tu je nagrada, vzemi jo!«
Ni bil ta grof li srčno blag?
Res, bil je kakor malokdo.
Še blažje je bilo moža srce
rešitelja, njemu vsa hvala gre.

»Namen moj ni lov na zlató,
ubog sem res, sit vendarle,
vaš dar mostninarjev naj bo,
ki zgubil je imetje vse!«
S prizvokom ljubezni je to dejal,
jim hrbet obrnil, se proč podal.

Proslavljaj, spev, tega moža,
zadoni kakor orgle, zvon,
kdor tak pogum, srce ima –
ne zlato, spev mu je v poklon.
Za petja dar hvalim srčno Boga,
da pridnega lahko slavim moža!

*Iz Prešernovih
nemških*

Zakaj slovensko le moj jezik poje
nje hvalo, ki je vredna, da proslávi
vsak pevec jo in da se v vrsto stavi
opevanih, odkar Homer je svoje

pel pesmi; hvalo znane dečle moje,
ki vtisnila se moji je naravi,
ki hrepenim po nji v ljubezni pravi,
a nemško ne, že vprašal marsikdo je.

V deželi naši nemške je besede
gospoda po navadi, ki ukazuje,
služabništvo slovenski govor prede.

V najtrši službi srce mi zdihuje,
ki v njo samo ljubezni čar zavede,
ne kršim, kar tu šega narekuje.

**Prevedel
Blaž Mavrel**

Igra

Zimski večer *Kratka,* *zabavna igra*

Spisal

Blaž Mavrel

OSEBE:

Oče Koren

Mati, njegova žena

Marička, njuna hči

Tone, Maričkin ženin

Gašper, hlapec

Liza, dekla

Urban, gostač,

star in bradat

(Marička naj ima

samo pletenje v

rokah, tako en

kolovrat odpade.)

1. prizor

Soba pri kmetu Korenu. Po večerji. Na steni petrolejka, na mizi glinasta grča z moštom in stekleni pollitrski vrč, nalit do polovice. Ob klopi stojita dva kolovrata, na oknu lonec z roženkravtom. Gašper sedi za mizo in baše v široko, leseno pipo tobak iz mehurja.

2. prizor

- Liza: (Prinese žlice iz kuhinje in jih dene v žličnik na steni. Gašperju:) Tak' zdaj si ga pa le natlači poln žehtar, da se bo kadilo ves večer. Vi tobačniki pa ne morete posedeti pol ure, ne da bi netili pod nosom. (Sede za kolovrat in se pripravlja k preji.)
- Gašper: Še tebi bo pridišalo, le počakaj, da zažgem.
- Liza: Smrdelo, ne dišalo. — Pa koliko lepega denarja izmečete za ta smrdljivi tobak!
- Gašper: Tobak ima pa svoj denar.
- Liza: Kaj koristnega bi si lahko kupili za njega.
- Gašper: Ti pridigaj rajši ženskam. Ko bi le nam pustile tobak. Vsaka tretja se že s cigaretami postavlja, zato ga pa nam primanjkuje. Tobak je Bog ustvaril le za moški stan ...
- Liza: Kaj Bog ustvaril. Zlodej, ta stari zlodej ga je iznašel kakor tudi žganje, ko je videl, da ljudje vse poberejo, kar je trapastega. Ali ni brala Marička oni večer zgodbo o vragu, ki je tobak zasejal, in o tisti babi, ki je sedla na njega?

3. prizor

- Oče: (Vstopi iz veže.) No, kaj pa vidva tako glasno modrujeta?
- Gašper: A – nič.
- Oče: (Se je usedel za mizo in vzel pipo iz kota.) Zdaj pa se bo prileglo pokaditi ga pipo. Čez dan tako ni pravega časa. Midva ga vlečeva še po starem. Mladi rod pa samo tiste v papir zavite cigarete cuzi.
- Gašper: Meni se kar za malo zdi, ko vidim tisto belo stročje; kakor bi se negodni pastirji kaditi navajali.
- Oče: Je že tako. Midva bova morala jenjati in tiho biti s svojimi pipami. Drugi časi, druge navade.

4. prizor

- (Iz kuhinje stopita mati in Marička, si brišeta roke v brisačo, ki visi za vrati.)
- Mati: No, zdaj sva šele midve otvezli vse ščurke v kuhinji. Naj človek hiti z delom, kar more, ni kmalu gotov.
(Mati sede za kolovrat, Marička na drugo klop, kjer je roženkravt na oknu, in vzame v roke pletenje z okna, kamor ga je odložila.)
Nekaj bomo že še naredile, večer je še dolg.
- Marička: Oh, ko bi hotel priti kdo na obisk, bi malo pomodrovali in se smejali, da bi bil kratek čas.
- Liza: Koga pa bi ti rada na obisk? Seveda onegovega svojega Toneta, tistega ti je polna glava.
- Oče: Urban naj bi prišel, njega bi tudi jaz rad, dedec je kratkočasen.

Gašper: Ni treba dvakrat reči. Če se o volku meniš, ti rad pride. Tako se je včasih reklo.

(Iz veže se zaslišijo koraki dveh moških. Nekdo s pestjo potolče po vratih sobe.)

Oče: Le naprej, kdor si!

5. prizor

Vstopita Urban in Tone. Klobukov ne snameta.

Urban: Dober večer, vsem skupaj!

Tone: Dober večer!

Vsi domači: Bog daj nam in vama.

Oče: Ravno prav sta prišla. Sedita in napijta se pa povejta kaj lepega. (Jima nalije. Urban sede k mizi nasproti očetu, Tone k Marički na klop.)

Liza: Pa le kaj pametnega povejta, iz trte zvitih nam ni treba.

Urban: E, ti brbica predica, tiho deni pa kolovrat bolj zaženi. (Očetu.) To pa to, da sem žejen. Vi oče Koren in mati pa sta dobra človeka, vselej mi rada mošta dasta. (Pije.) Bog plačaj! — Zdaj so dnevi tako kratki, da se jutranji mrak večernemu komaj izpod nog umakne, noči pa dolge, da se vsaka kost naveliča postelje, pa sem si dejal, h Korenovim bi šel pogledat, koliko je še mošta v grči, saj vem, da mi ga radi dajo. Ravno ko sem klobuk iskal, pa me zakliče tale koštrun Travnarjev, da bi z njim šel – tudi k vam. Kaj ga nori in premika, že vem. Marička se mu dopade, da jo mora videti vsake tri dni, če ne, ga

srce boli, da mu za prestati ni. (Potegne iz žepa leseno pipo, jo iztrka ob mizo. Oče mu da svoj mehur s tobakom, nato še vžigalice. Ko si Urban pipo nabaše in zažge, oboje vrne. To se dogaja med Tonetovim govorom.)

Tone: Lahko se mi dopade. Ni je dečle v fari čez Maričko. Zmeraj se pametno nosi in govori in vselej jo najdem pri koristnem delu. Tudi moškega dela se ne ustraši. Taka je že nekaj vredna. Mati so tudi poskrbeli, da se je vsega potrebnega naučila. Obleko za otroke bo sama znala sešiti in morda tudi zase. V življenju vse prav pride. Človek nikoli ne zna dovolj. — Marička, daj mi pušelj, da bom vedel, da me še rada imaš!

Marička: Ali ne veš, Tone, da pozimi rožice ne cveto?

Urban: Ne boj se, ti zaljubljeni hlačman. Dekle ima vsak čas pripravljeno kako rožico za fanta, če je le pravi. Pa tudi vsaka beseda, ki pride iz ljubečega dekliškega srca, je kakor dišeča rožica.

Tone: To si pa res lepo in prav povedal, Urban, zdaj vem, da si moder stric. Na mojo svatbo te ne sme manjkati.

Marička: (Odlomi od roženkravta v loncu vršiček in ga da Tonetu.) Na, Tone, da ne bodo besede Urbana lažnive ostale.

Tone: O, hvala ti, Marička, in Bog plačaj, deklič moj!
(Dene zelenje na klobuk, na katerem je že pero ali brinjev vrh.)

- Mati: Oh, to mlado kozlovje, v mislih ima samo rožice, svatbe in rajanje, ko pa pritisnejo skrbi in težave, jim pa dostikrat niso kos. Ko bi se le vselej prava dva skupaj našla, da ne bi bilo toliko skesanih in sprtih zakonov.
- Urban: Če sta dva pametna skupaj, se vselej rada imata, če sta pa dva potrkana čuka, se pa ujedata in kavsata, da Bog prekrižaj. — Ti, Tone, mladi petelin si menda že toliko moški in pri pameti, da te smemo dejati v zakonski jarem.
- Tone: Boste že videli, kako se bova z Maričko lepo imela in gladko vozila.
- Oče: Urban, moraš pa tudi zalivati, grlo splakniti, vidiš, grča je še polna. (Nalije, pije Urban in za njim Gašper. Urban večkrat pije, medtem ko drugi govorijo.)
- Mati: Zakaj se pa ti, Urban, nisi ženil, ko si bil mlajši?
- Liza: Potrkan čuk je bil, zato ga pa nobena ni hotela.
- Urban: Ti kislica suha, ti bi me še zdaj rada, ko bi te le jaz maral. Veš, malo se popravi in naredi, da boš lepša. Nogavice si zamaši na prsi, lase si nakodraj pa z rdečo barvo se pomaži po licih in ustih, pa boš gotovo še zmotila katerega. — Tako se ženske znajo popravljati in moške goljufati. Mi moški se pa kažemo, kakršni smo. Jaz se včasih namažem s kakšno mažo za uši.

- Gašper: Naj se že popravljajo, kakor se jim zdi; ženska v moški obleki se mi pa že tak' malo dopade, da ne bi dal pipe tobaka zanjo.
- Tone: Moško oblečena ženska, pa četudi je mlada in fletna, ni ljuba. Še Marička bi se mi pol manj dopadla, če bi jo videl v moških hlačah.
- Marička: Ko bi jaz le imela moško obleko, bi se že postavila z njo, vsem navkljub.
- Urban: V moške bigute našemljena ženska je res pusta prikazen. To je ravno tako, kakor če kura po petelinovo poje.
- Oče: To bi bilo treba povedati vsem tistim ovsenim gospodičnam, ki niso zadovoljne s svojo žensko obleko.
- Gašper: Tudi klobuk se ženski nič kaj prida ne poda. Če bi hotel takšno objeti, bi ji moral že prej tisto vegasto slamnato streho sneti z glave, potem bi šele mogel reči: Ti ljuba moja ...
- Oče: Škoda stare noše, da je opuščena. Ta je pač bila lepa, zdaj se ji pravi »narodna noša«, pa jo le malokdo še ima. Jaz hranim samo še telovnik, za spomin na stare čase.
- Mati: Meni so pa le prekratke janke zoprne. Da le morejo nekatere ženske toliko kože od spodaj na ogled postavljati! Povsod mora biti prava mera.
- Urban: Ali tebe, Liza, nič ne mika stopiti v društvo tistih »lepih«, ki jim janke še do kolen ne sežejo?

- Liza: Ti Urban, ti pijani svetnik, vidiš samo ženske in jih obiraš in umivaš. Nase rajši pomisli in pa na druge take stare in mlade pivske brate. Nikoli niste dovolj nakajeni in naliti. Ves denar v gostilne in trafike znosite. Pije in žeha brez vse mere, da je ves zmešan, pa sitnari in razgraja, da se treznemu človeku kar gabi. Nazadnje pa še po tleh plava. Pa kvantajo, da ni za nikamor, pa kolnejo in kličejo vruga, da se pekel odpira.
- Urban: Puo, zdaj mi jih je pa nasula, da jih nimam kam dejati.
- Gašper: Mi smo le hudi vruga, zato se nas pa boji. Jaz ne kolnem, jaz le pravim: Bogu hvala, vrugu pa figo pa še z bičem ga je treba nasekat'. Ali nimam prav?
- Urban: Nas se zlodej boji, ko smo hudi na njega, na žensko se pa obesi, če je nališpana.
- Oče: Vsak ima po svoje prav, Liza in vidva. Tako bi jaz presodil.
- Urban: Veste, sinoči je mene pa strašilo. Ne vem, koliko mačkov se je teplo pod streho na moji bajti. Tako so pa že udelavali in zavijali, da me je bilo res groza, čeprav sem odejo potegnili čez glavo. Je moral že zlodej biti zraven. Se ne reče zastonj in tudi jaz tako pravim: mačka je pol zlodeja.
- Liza: Pa že nisi molil zvečer, zato te je pa strašilo.

- Gašper: Ti rad verjamem, Urban. Ko imajo mačke svojo jago, jih tudi za preganjati ni. Bolj ko jih pojaš, več jih je. Z vragom se ne moreš bosti.
- Tone: Jaz se pa že ne bojim ne črnih mačkov ne česa drugega.
- Mati: Jaz imam pa strah le pred lisico, da bi mi kur in pišk ne odnašala.
- Oče: Vsakega človeka je kdaj strah. Nekaj mora že biti na tem. Če ljudje ne bi poznali strahu, bi ga še imenovali ne mogli. Mene pa še nikoli ni strašilo.
- Marička: Govorimo kaj drugega, če ne bo še mene strah. —
Tone, povej, kaj je novega na vasi!
- Tone: Saj res, bi skoraj pozabil. Igro pripravljamo. Desetega brata bomo igrali čez osem dni. Jaz sem tudi zraven. Ste vsi prav lepo vabljeni, da pridete gledat.
- Marička: To bom pa že šla gledat, kako se boš ti spakoval.
- Tone: Potvarjal se bom, kar najboljšo se bom znal in mogel. Če se mi boš kaj posmejala, me bo še tem bolj veselilo.
- Gašper: Mi delavni ljudje imamo vsak dan pri delu svojo igro.
- Oče: Včasih ni bilo teh iger. Fantje smo po večerih prišli skupaj in peli, da se je svet ujčkal. Taka reč, igra, je za mlade, ko še nimajo drugih skrbi. Ko pa ravno ti vabiš, Tone, pa morda pridem pogledat, kakšno komedijo boste imeli.

Mati: Gotovo je boljše, če so ljudje na igri kakor pa v gostilni. Vsaka igra pa naj bi imela tudi kaj poučnega.
 Marička: Za kratek čas mora tudi nekaj biti. Jaz se igre že kar veselim.
 Urban: Če bo zame zastonj, pridem še jaz.
 Tone: Zate bom pa jaz plačal, Urban, le gotovo pridi.
 Gašper: Pojdem še jaz; če se mi ne bo dopadlo, pa nikoli več.
 Liza: Bo pa že kakšna zaljubljena traparija, da bodo ljudje še bolj ponoreli.
 Urban: E, ti nuna, ti pa menda ne boš ponorela.
 Oče: Naj bo igra, kjer hoče, rajši eno zapojmo.
 Urban: Besedo ste mi z jezika vzeli, sem ravno to hotel reči. — Ti Tone, hočeš biti ženin, vzdigni eno, če si za kaj. Bom pa jaz svojo najprej zapel, vi drugi mi pa le pomagajte. (Začne peti in vsi pritegnejo.) Veselo je na svet živet' in eno tako ženo imet', da mož in žena sta oba le enega srca.
 Tone: Naprej bo pa zame. Le pojmo. (Začne in vsi pritegnejo.)
 Oče: Eno tako ženo imet' želim, zato se tudi veselim, boš dekle žena, jaz tvoj mož, o kaj bo to za 'n trošt. Če bom šel glažek vina pit, boš Micka mogla z mano jit', da bova pila ga oba en glažek al' pa dva. Pri vsaki kitici zadnji dve vrsti ponovijo.

- Urban: (Raznežen.) Oh, da jaz nisem bil deležen te sreče, imeti zraven sebe ljubeznivo ženko, da bi me rada imela in mi postregla. Zakaj se nisem ženil, ko je bil čas! Oh, moja ljuba mladost, kam se je zgubila?
- Liza: Glej ga, staro omelo, siva brada, še raztajal se bo. Še ti bi prej ponorel kakor jaz. — Mošt mu je zlezel v glavo.
- Urban: Hvala vam, ko ste me napojili. Ne tajim, da ga malo čutim pod klobukom. — Zate, Liza, vem, da si pobožna duša in vse prav hočeš. Dolga leta se že poznavava in med nama ni zamere, četudi umijeva drug drugega. Ne bo več dolgo, da me boste dejali na hladno. Potem se pa spomnite včasih tega, ki nocoj tu sitnost prodaja, ko bo zdihoval kje med vernimi dušami.
- Liza: Oh, saj te poznam, da si poštenjak, in vem, da ne misliš hudega, če za šalo katero zineš. Si pa tudi še korenjak, na oni svet lahko jaz prej odidem. Tedaj boš pa ti molil zame.
- Urban: Glava mi težka postaja, bo treba iti spet iskat mojo bajto.
- Oče: Kam pa se ti le mudi? Ni še pozno, noč bo še dolga. Bajta ti ne uide. Zapijmo še katero.
- Mati: Zapijmo še katero, zapijmo. Rada poslušam. Petje me še vselej spravi v dobro voljo.

Urban: Ženina in nevesto imamo tukaj, v kratkem boste imeli svatbo. Povsod pa ni tako po sreči. Zapijmo tisto koroško, ko dekle gre molit na grob svojega fanta. »Pojdem pa v Rute ...«

Oče: Na pravo si se spomnil, kar začni jo.
(Urban začne in vsi pojo.)

Pojdem pa v Rute,
tam, kjer je mraz,
kjer je moj pobič,
tam sem pa jaz.

Tam na tem hribu
ena cerkev stoji,
ko sonce gor sije,
se lepo svetli.

Okoli te cerkve
en vrt je skopan,
v njem pa moj pobič
leži pokopan.

Tam dol poklekнем,
nomav požebam,
da knebo moj pobič
tam ležal tak' sam.
Med petjem zadnje kitice
zagrinjalo pade.

Ko sem bil na delu v mežiškem rudniku, sva bila skupaj na šihlu s starim možem in ta mi je tole pravil:

»Ko sem bil deset let star, sem služil za pastirja pri kmetu v Koprivni (menda je rekel pri Planincu). Sredi leta pa je gospodinja zbolela in čez nekaj tednov umrla. Tri dni potem, ko so jo pokopali, sem jaz gnal voli na vodo kakor vsak večer. Bil je že mrak, pa še dovolj svetlo. Ko sem gnal voli nazaj, so pa voli naenkrat obstali in gledali nekam navzgor. Tedaj sem tudi jaz pogledal, kaj voli tako moti, da ne gredo naprej, zagledal pa sem rajno gospodinjjo sredi med skedenjskimi vrati. Bila je ravno tako oblečena kakor na parah in ravno tako težko je dihala kakor zadnje tri ure pred smrtjo. Tako smo se gledali obilnih pet minut. Potem je prikazen izginila in so šli voli naprej v hlev.

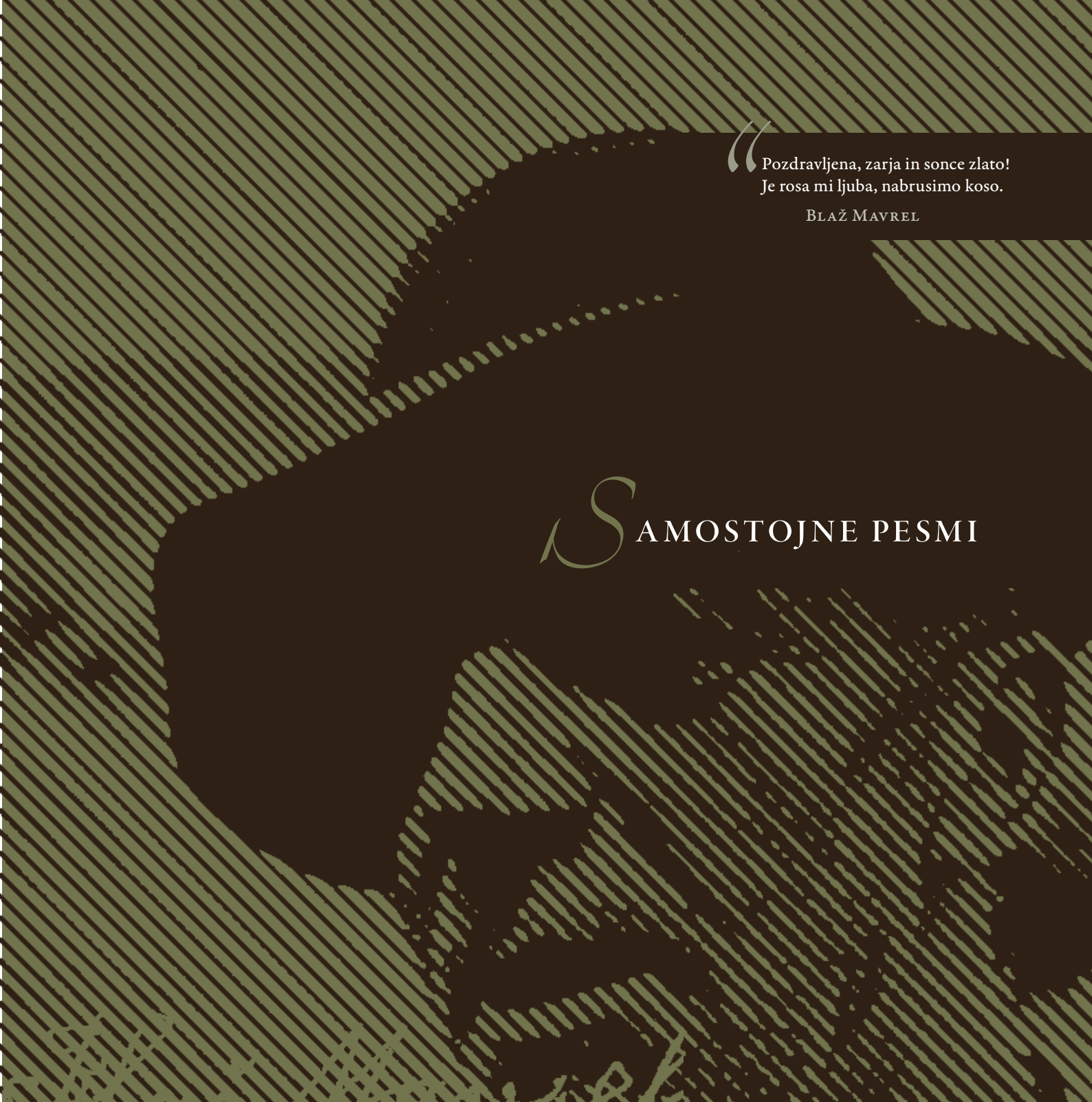
Od te prikazni me je še sedaj, ko sem že 60 let star, tako groza, da bi rajši zimsko noč zunaj na samem prenočil kakor na tistem skednju. — Ko sem pa bil že čez 20 let, sem nekega dne hodil iz Črne gor proti Bistri, kjer sem tedaj stanoval, bilo opoldne, pa se je naenkrat znašel poleg mene rajni Osojnikov sin, tisti, ki se je bil pred kratkim podvrnil pri vožnji, voz hlodov se je nanj zvrnil, pa ga je do smrti zmečkalo. Oblečen je ravno tako kakor tedaj, ko se podvrnil. Spregovoril ni nihče nič, tako sva vštric korakala do mesta, kjer se je podvrnil, tam je rajni izginil.

— Nekaj let pozneje pa sem šel zvečer o mraku k svoji teti, pot je vodila skozi grmovje. Naenkrat pa mi je tako močno zadišalo po loju, kakor pridiši, ko ugasnemo (ali podušimo) lojeno svečo. Nisem

vedel, kaj naj bi to pomenilo, šel sem dalje. Ko sem prišel na tetin dom, so ravno njo, teto, na pare devali. Mladim se pa nič takega ne prikaže, ker tega niso vredni, ko iz prevzetnosti ničesar nočejo verovati.«

Tako je končal mož pripoved.

Ko je Zabernikov Tevže na Strojni umrl, o katerem je tudi Voranc pisal v Jamnici, sta šla od Branata tudi moj brat Jurij in naš bratranec Daniel k mrliču kropit in molit, kakor je šega. Sredi noči sta se vračala. Ko sta že prišla skozi gozd na domače polje, sta daleč za sabo ugledala neko luč. Tedaj sta dejala: Škoda, da nisva bila toliko počasnejša, bi lahko hodila zraven te luči. Ko sta pa storila še nekaj korakov naprej, je Danijel, ki je bil zadnji, zaklical: Glej, Jurij, luč je že tukaj za nama! Tedaj sta oba obstala, se obrnila in gledala tisto luč. Videla sta moško roko do lakta v rokav oblečeno, pest pa je bila skrčena in zgoraj nad pestjo je bila hudo svetla luč, ki pa ni bila ognjena luč pa tudi ne električna. Svetila pa je samo nazaj, spredaj, kjer sta stala, je bila tema. Tako sta gledala to roko s čudežno lučjo nekaj časa. Potem se je začela roka z lučjo nižati počasi proti zemlji, ko je prilezla do zemlje, je izginila. Tedaj sta šla naprej, dokler sta gledala roko z lučjo, se nista mogla ganiti. Bila sta od te prikazni tako prestrašena, da sta ves prvi teden samo molčala in bila vsa bleda v obraz. Drugi teden za tem sta šele začela pomalem govoriti, tedaj sta povedala, kaj sta videla. Daniel je rekel, da je natanko poznal Tevžejevo roko. Seveda lahko, ko sta dostikrat cele dneve skupaj lumpala. — Tisti, ki v posmrtnost ne verujejo, so v hudi zmoti. Od kod bi pa bile te prikazni, če posmrtnosti ne bi bilo.

Pozdravljena, zarja in sonce zlato!
Je rosa mi ljuba, nabrusimo koso.

BLAŽ MAVREL

S AMOSTOJNE PESMI

Mežiški ciciban

Tja gori, tja gori
po pliberškem polju,
po Rožni dolini
in dalje na Zilo
moje misli hitijo,
želi si srce.

Rad mejo odstranil
bi jaz ciciban,
rojakom oznanil
združenja dan.

Zavriskal bi smelo,
zakuril bi kres,
prehodil deželo
bi vzdolž in počez.

Obiskal vse kote,
vse pridne ljudi
in tolste vse trote,
ki mast jih duši.

Vso nemško bi zmedo
po šolah pregnal,
z domačo besedo
pouk bi vpeljal.

Je bila sodna obravnava,
graščak objesten bil sodnik,
mu volja bila je postava,
bil kriva priča oskrbnik.
Objesti svoji je ugodil
ter kmeta revnega obsodil.

»Lovil si srno, srno si ukradel,«
graščak nad kmetom je grmel,
»zato boš kazni ti zapadel,
za srno bom ti kravo vzel.
Si kradel, oskrbnik je priča.
Ujel puntarskega sem tatiča.«

»O milost, milost grof presvetli,
le kravi svoji sem iskal,
ki v log sta bili mi utekli –
poredna včasih je žival.
Pri tem me oskrbnik je ugledal,
saj on Vam isto bo povedal.«

Tam stal je oskrbnik široko
ter čakal, da spregovori.
Nad glavo sunil zdaj je roko,
na njej iztegnil prste tri:
»Ti dvigal srno si na ramo –
če ni to res, naj vrag me vzame!«

V pliberškem gradu

Nova brazda, glasilo li-
terarne družine MKUD
»Samorastnik« gimnazije
na Ravnah, leto 3, 1950/51,
št. 3-4, str. 21-24

Po žveplu grdo je smrdelo
na njega kletev je takoj,
kakor vihar je završalo,
zatulilo: »Ti zdaj si moj!«
Skozi mrežo v oknu je zlomilo
in oskrbnika več bilo ni.

Nedolžni kmet domov je zbežal,
graščak je zgubil um in vid,
ko se osvestil je, zagledal
krvavo mrežo je in zid,
in pred oči mu stopi slika,
ko vlekel vrag je oskrbnika.

Na zidu glej krvavo liso –
oko od daleč jo uzre,
izbrisati je mogli niso
vse do današnjega še dne.
In domačin ti vsak bo rekel:
Tam krivo pričo vrag je vlekel.

Visoko tu cerkvica bela stoji
okrog po bregeh so domovi ljudi.

Naš davni je človek tu kraj si izbral,
posekal gozdove, si njive skopal.

So hude gnojvoze v te strme brege,
ko dobra pa volja pomaga, vse gre.

Sred' leta najlepše zapoje nam zvon,
lepa nedelja, Urh, farni patron.

Vsa fara se zbere, še drugi tedaj,
popoldne pa v krčmi veseli je raj.

Bregovi kruh, »vino« nam tepke rode,
harmonike, pesmi se rade glase.

Vesel je Strojanec, je star ali mlad,
vsak dela in poje in pije prav rad.

Domačo on kapljico v čislih ima,
ki zdravje, pogum, dobro voljo mu da.

Težaven dovolj je bregovni ta svet,
mikavna je cerkev in z vrha razgled.

Vsak svoje blago in pohvali svoj kraj,
zavidati nam pa kdo nima za kaj.

*O Strojni in
Strojancih –
Strojanci sami
prišleki in
sosedje*

Marija Makarovič:
Strojna in Strojanci.
Narodopisna podobna
hribovske vasi.
Ljubljana, 1982, str. 15

Mavrel Blaže mu je ime,
s koroških brdin,
ki srčnih ran je ves bolan
to spisal za spomin.

BLAŽ MAVREL

*P*ROZA

1998

1998

Kresni večer

Koroški Slovenec
(Dunaj), leto 2, 21. 6.
1922, št. 25, str. 1

Pred nedavnim časom, ko je pri kmetu Podmohu na Suhi še gospodaril samostojen gospodar, ko te lepe gorske kmetije še ni pograbil suški grad, gnezdo oholih nemških baronov, in jo spremenil v sedanjo puščavo, ko je vladalo tam še veselo kmetijsko življenje, polno dragocene narodne poezije – ki žal vedno bolj gineva –, sta gospodarila tam postarana oče in mati s številnimi posli. Imela sta edino hčerko Minico, ki sta ji pač v kratkem času nameravala izročiti obširno gospodarstvo in nemalo imetje, sama pa iti v zaslužen počitek in brezskrbno gledati srečo svojega zaroda.

Bilo je treba dekletu misliti na ženina. Snubačev je imela obilo, samo kako izbrati pravega. Bližal se je kresni večer, čas čarovnij in skrivnosti. Kresna noč, zaželena od deklet in fantov, v kateri se lahko s čarnim potom izve za od višje moči namenjenega druga za zakon. Izvedeti je hotela tudi mlada Mina svojo prihodnost. Poizvedela je od stare dekle Jere, ki je pač dobro razumela take stvari in bila vešča različnih načinov čaranja, kako in kdaj se je treba poslužiti skrivnosti v naravi, ki so človeku edino to noč na razpolago. Pride v nadi in prijetnem nemiru pričakovani kresni večer. Na nebu so vžigajo zvezde, skriven mrak objame zemljo.

Tedaj se Minica, oblečena v obleko domače preje, odpravi skrivoma v dvorišča ter se oprezno, da bi je kdo ne zapazil in motil pri skrivnem opravilu, bliža staremu košatemu bezgu nedaleč od doma. Odločno, dasi malo nemirno stopi pod drevo, ki mu je nocoj po-

deljena čudna lastnost, da na vprašanje pokaže dekletu v zakon ji namenjenega fanta oziroma mladeniču dekle, ki se pokaže na poziv med vejami drevesa, ki se mora obenem tudi stresti. Minica objame z obema rokama krivo deblo starega bezga, rahlo strese drevo, ozre se v temno, z gostim listjem obdano vejevje in boječe radovedno pravi: »Bazovec baza, daj mi moža!« Komaj izgovori te besede, že zahrešči nad njo, z bezga doli, naravnost pred njo skoči – domači hlapec Pavel, dvajsetletni mladenič, postaven in močen kakor hrast na planini. On je bil namreč skrivaj prisluškoval, ko sta se Minica in Jera v hlevu pri oskrbovanju krav pomenkovali o izvrševanju čaranja na kresni večer, in je tako izvedel za namero svoje ljubljenske Minice. Takoj je vedel, kaj mu je storiti. Splezal je pravočasno na bezeg, se skrila v košati kroni drevesa, da bi igral pričakovano prikazen in se tako na romantičen način predstavil deklici, za katero mu je bilo srce, da bi tako s svojim posredovanjem opravičil vero v preroško kresno noč. Prvi hip je nad nepričakovanim učinkom svojega čara Minica kar ostrmela in vsled groze ni mogla dati glasu od sebe. A ko jo je fant, obkroževaje z rokama v ljubezniv objem, ogovoril s sladkim glasom: »Minica!«, je tudi dekletu, pol od strahu pol od veselja, da je prikazen vendar le zemeljski človek in njen znanec, ušlo: »Pavle!« Brž nato se je že izmuznila fantu iz objema in vsled srama in ogorčenja zbežala proti domu.

Coprniija seveda ni ostala dolgo tajna. Bilo je mnogo smeha in čudenja nad nepričakovano igro. Marsikatero podraženje je morala

prestati uboga Minica. Pavle pa je bil in je upal ... Stare, modre ženice so sklepale, da se ta igra ni zastonj odigrala, in prav so zadele, kajti čez leto in dan so pri Podmohu obhajali sijajno svatbo, z vsemi v starih časih običajnimi ženitovanjskimi obredi. Praznovali so poroko Pavleta in Minice, ki sta dolgo let v sreči in zadovoljstvu, ki izvira iz pristno krščanskega življenja, gospodarila na ljubljennem svojem domu. Ko sta bila Pavle in Minica že stara, sta se še z veseljem spominjala tega romantičnega dogodka v mladih dneh. Mati Mina so sami večkrat pripovedovali svojo zgodbo o kresnem večeru.

Zaklad

Nekdaj, ko še ni bilo papirnatega denarja, ampak bogati zakladi srebra in zlata, ki jih je čuval baje sam zlodej, so bili res zlati časi. Tak zaklad odkriti ali ga dvigniti je bilo mogoče samo potom čarovnij, pri katerih je človeku nagajal sam škrat na vse mogoče načine. Odvrčal ga je od tega s tem, da ga je navdajal z grozo in uprizarjal navidezne nevarnosti. Na primer se je človeku, ki se je hotel polastiti skritega škratovega bogastva, zdelo, da se dviga grozen vihar, ki podira drevesa in poslopja na njega, da se valijo debele skale proti njemu ali pa je vzdignil klobuk raz glave. Včasih pa se je tudi dal videti v obliki človeka ali živali. Stari ljudje vedo povedati, da je bil videti na gotovih krajih ogenj z modrim plamenom, ki ga je obkroževal črn pes. Kdor ni imel poguma, da bi se mu približal in ga zagovoril s kolomonskimi bukvami, se ne dal ostrašiti, predno bi končal ceremonijo in ga tako dokončal, temu bi se izpremenil ogenj v kup zlata in bil bi srečen.

V pliberški okolici je kraj skritih zakladov, posebno dobro znan Travarjev gozd. Po narodnih pripovedkah in ljudski trditvi je stalo na tem prostoru nekdanje mesto, ki ga je popolnoma porušil silen potres. V gozdu je vse polno malih gričev in jam in ljudstvo pravi, da so to razvaline posameznih hiš, popolnoma zaraščene v teku tisočletij z mahom, steljo in drevesi. Ljudje so pač zatrjevali resničnost skritih zakladov v Travarjevem gozdu, a ni ga bilo krščenca, ki bi imel pogum in šel odkrivat peklenščkova skrivališča in dvigat pokopane zaklade.

Koroški Slovenec
(Dunaj), leto 2, 7. 6.
1922, št. 23, str. 1

Nekega zimskega večera pa pride h Kajšlarju popotni branjevec, kakršnih je bilo pred časom, ko je bilo med Slovenci še gostoljubnosti v izobilju, mnogo v deželi, ker so pač na kmetih tako rekoč zastoj živeli.

V tistem času, ko še ni bilo časopisov, ki sedaj prinašajo novosti, so bili branjevci radi novic, ki so jih prinašali, zelo priljubljeni. Otroci so imeli neznansko veselje nad kramami. Neštetokrat je trajal večer ob takih prilikah med živahnimi pogovori pozno v noč. Tisti večer pa je prišel pogovor tudi na zakopan zaklad v Travarjevem gozdu. Želja po njem ju je ohrabila, da sta se drznila iti tisto noč na dotično mesto in izvršiti to skrajno nevarno opravilo. Kakor sta hotela vzajemno podpisati v nevarnosti, tako sta si obetala bratovsko delitev bogastva.

Šla sta torej, vzemši s seboj tri leskove šibe in čarovno kolomonsko knjigo. Pa čimbolj sta se bližala gozdu, tembolj je ginil pogum in želja po bogastvu se je zmanjšala, a vendar sta vzdržala. Ko sta prišla na določeno mesto, začne kmet pri goreči sveči brati iz čarovne knjige, branjevec, ki je bil večji strahopetnež, pa je stal za njim. Obema je postajalo vedno bolj in bolj vroče, ker se je bližal nevarni trenutek.

Ko prečita do mesta, ko je bilo treba udariti prvo šibo, je Kajšlar s tresočo roko isto dvignil in udaril ter v strahu pričakoval, kaj bo. Na udarec pa skoči iz zemlje zajec, ki je imel prav dolg rep, kar pri zajcih ni v navadi. Ta trenutek ju prešine groza, ki se ne da popisati. Bežati je začel prvi branjevec, ki že prej ni mogel prikrivati strahu, za njim pa jo je vdrl, spustivši vso čarovniško pripravo iz rok na tla, tudi Kajšlar. Tekla sta, kar so ju nesle noge. Pošastni zajec, ki sta ga priklicala, pa ju je (preganjal) zasledoval. Ali tudi potem, ko sta v silni grozi vsa onemogla pridrvela domov, še ni bilo strahu konec, kajti zajec, ki je bil

sam peklenšček, se je usedel zunaj na okno ter nepremično zrl ubogi, po bogastvu hrepeneči žrtvi, ki sta se že čutili v njegovi oblasti. Kaj storiti? Začela sta moliti. Molila sta nepretrgoma rožni venec, toda šele ob zori je zajec izginil.

Vse življenje korenjaka nista prestala toliko strahu kakor dotično noč. Nič več si nista želela zakopanih zakladov v Travarjevem gozdu, ki jih čuva sam vrag.

V Travarjevem gozdu pa še vedno leži zakopan zaklad, in sicer v obliki debelih smrek in jelk.

Pri nas se pa pušeljc lovi

Koroški Slovenec
(Dunaj), leto 2, 7. 6.
1922, št. 23, str. 1

Težke skrbi in križe ima koroški kmet. Pa naj bo truden in izmučen, po storjenem delu iz srca zavriska in se pozabava. Med razvajeno gospodo po mestnih hotelih šume veselice in koncerti, dan za dnevom. V gorjanskih hišah pa je zabava redka, a tedaj prisrčna in neprisiljena.

V Gradiščah blizu Labuda je v jesen »steljeraja«. Zbere se zdaj pri Hribarju, drugič spet pri Jamniku vsa soseska, da pripravi potrebne stelje za hudo zimo. Sončen jesenski dan, poln trdega dela, in vendar dan veselja in prisrčnih šal in smeha do solz. Bog nam je dal trdo in veselo naravo, da nas ne plašijo sence življenja, da ne gledamo mrko in kislo, kot mačka ob praznem piskru.

Moški, s krivcem za klobukom, z lojtrami in kremplji, za pasom ročne sekirice, se zbirajo zjutraj zgodaj, da jih povede gospodar v gozd. Tam kleščijo drevje in pripravljajo potrebno. Za njimi prihajajo naša rudečelična gorjanska dekleta. Sveža kakor mlado jutro v zelenem gozdu. In zadnji prihajač je »prignal tele«. Če nima ostrega jezička, mora pogoltniti mnogotero zbadljivko.

Na drevju vriskajo fantje in se šalijo z dekleti, da doni srebrni smeh daleč po hribih in dolinah.

Je se samo opoldne; kruh, pogača, sir in tepkovec, na vrh še flaško »tistega« za korajžo«.

Ko se mrači, spravijo steljo na velike kupe. Potem zakurijo velik ogenj, da se postavijo okrog njega. In iz gozda zadoni krepko naša

narodna pesem. Da se plašijo dolgouhi zajci, da zastrmijo zaspani kosi, ko slišijo zdravo slovensko pesem.

Gospodar in želodec spomnita delavce in delavke, da bo treba domov k večerji.

In doma šele! Umivajo smolene roke in potne obraze. Ker pa nihče ne zaupa drugemu, da se bo pošteno umil, umivajo in brišejo fantje dekleta in te jim vračajo. Ker se pa umivajo s sajami, je treba navsezadnje spet le sam skrbeti za čednost in lepoto obraza.

Sredi sobe je javorjeva miza. Nerodna, obširna, kakor so naše kmečke mize. In na mizi malica, nedotaknjena. Vsak čaka le na večerjo, ki že diši iz kuhinje. Kmalu stoji sredi mize kakor jezero velika skleda juhe. In za njo še štiri do pet »riht« večerje, ki bi delala čast veliki semenjski mizi.

Po večerji pride to, kar je menda samo pri nas v navadi, na kar se posebno fantje vesele. Fantovske in dekliške oči strmijo pričakujoče proti vratom. Vstopi gospodar z zavitim predpasnikom. Stopi na klop, dvakrat zamahne, tretjič vrže na sredo mize jabolko. Vsi fantje in dekleta planejo po jabolko. Oni, ki ga je dobil, naznani to z vriskom, dobi par zavojčkov tobaka, smodke ali kaj podobnega.

Toda glavni dobitek šele pride. Na mizo prileti debela koleraba, požajfan koren. In boj za lepi dobitek in čast zmagovalca je hud. To je šele »pušeljc«, da je vreden boja in znoja. Visok kolač, obdan z ličnim venčkom, v sredi je vsajena smrekova vejica, polna pozlačenih

smodk. Ali na vrhu pa je pušelj iz nageljna, roženkravta in rožmarina, z zlato peno pozlačen, duhteč in cvetoč, kot ga znajo napraviti samo naša dekleta.

Kdor dobi »pušelj«, je junak večera. Zavriska ves srečen, ko mu ga izroči dekla ali domača hči. Oglasi se harmonika, zaropoče iz kakega kota globoki bas. Mladina se zavrti naokrog, poskočno in veselo kakor na samo svatbo. Naj zaropoče stol, zadene noga ob peč, dobre volje ne moti nič. Za godbo zadoni pesem, vesela koroška narodna popevka.

Tako lovimo pušelj mi, Gorjanci blizu Labuda. Kdor bo prišel in prijel čez dlan »fest« za smolo, tega se bo prijel zvečer pušelj in on bo plesal z našimi dekleti.

“ V senci nje si bom izbral
grob za mirno spanje,
list in cvet mi bo šumljal
vedno lepe sanje.

BLAŽ MAVREL

*B*LAŽU MAVRELU SO PISALI

Blaz Mavrel

Blaž Mavrel,
strojnski pesnik

Dr. Franc Sušnik

Naš dom, 1938, št. 4,
str. 210–211

»Ali poznate Blaža Mavrela?« sem vprašal šentanelskega šolskega upravitelja Grafenauerja, ko sva se vozila od Dravograda proti Prevaljam.

»Kako da ne!«

Jel mi je pripovedovati in mi je odkril zanimiv kos naše strojnske romantike.

'Na Stonkni', na Sedejevi hubi v Strojni, živi samotar. Čisto sam v hribovski samoti.

»Sem prišel k njemu zaradi črnic in brusnic –, pri domu ga ni bilo, ugledam ga spodaj v travniku, zavpijem: 'He, Mavrel!', ne zmrдне se, vpijem: 'He, Mavrel, pridite!', pa se mi odreže kratko: 'Nočem!' Seveda, ko sem prišel bliže in me je spoznal, je dal vile na ramo in me spremil na dom. Zgovoren ni. Morda mu malo tudi dobro de, ko ga prihajajo zadnje čase gospoda iz doline zijat, pokaže tega pa ne. Z literatom bi se pa že imel kaj pomeniti.

Dve uri hoda je od Prevalj mimo Šentanela do Mavrelove samote.

»Seveda tudi kuha sam, vse, no vse sam; pač koj mleko pa žganke, pa repičevo župo, z lojem zabeljeno. Dom je čeden, pisker in ponovco pa si le bolj za velike praznike pomije. V 'Zakonu' fantazira, kako bi bilo, ko bi imel ženo. Na tihem rad gleda brhka dekleta; všeč so mu taka z močnimi prsmi, češ da niso taka kakor kak fant. Kadar pride v cerkev, se čedno napravi, navije brke in se poprej dodobra pogleda v ogledalu.«

»Če pride na Prevalje, naj se kaj oglasi!«

Tako se je torej oglasil, ko se je vračal od sv. Barbare. Kar, tako je navada za intervju, se je razgovoril: »Rodil sem se leta 1896. Že v mladosti sem rad prebiral mohorske knjige, posebno Stritarja –,«

potem pomnuje čase, ko so se germanizatorske oblasti zaman zaletavale v trdni Šentanel.

»Na vojski sem bil dvakrat ranjen, da –.«

»Sem bolj otožne narave, ki mi je prirojena, nekaj pa zaradi nesrečne usode, ki mi ne da uresničiti, kar si želim.«

Govori skoraj literarno in zanosno, ali kadar po domače pošteklja, je pravi.

»Berem vse, kar dobim, najraje pa potopise, da lahko vsaj v duhu potujem, in pesmarice; saj sem sam tudi nekaj pesnika.«

Drugič že, v spremenjeni izdaji, je izdal svoje camarske pesmi.

»Zložil sem jih, ker spadajo k lepim ženitovanjskim navadam tudi lepe, smiselne pesmi.«

Malo je hud, da so mu jih stavci (ali korektor?) tu ali tam kaj pokazali. Ko se je med tiskom spomnil neke boljše variante, je primahal s Strojne na prevaljsko pošto in telefonično popravil svoj rokopis pri Mohorjevi v Celju.

»Še v travniku imam svinčnik pa papir; če mi pride kaka lepa misel, si jo zapišem.«

Aškercu je popravil »Mejnik« ... (na platnicah decembrske Mladike 1937), zdaj se je lotil tudi Funtkovega »Zlatoroga«.

»Zlatorogovo pesem sem tudi predelal, da se da peti. Prej niso bile kitice vse enake mere. Čudim se, da je ni Funtek, ki je tudi nekaj pesnika. Jo tudi pojem; napev sem si sam uredil. Svoje camarske pesmi bi rad izdal že v tretji, seveda popravljeni izdaji. Kdor premore 4 din, naj si jih kupi pri Mohorjevi, da bo ta druga izdaja hitro razprodana! – Potem pa imam še drugih pesmi za cel zvezek.«

Marti v spomin je posvetil celo pesem z akrostihom, domačemu Šentanelu pa sonet.

»Ko bi mi kaj knjig poslali!« – in jih našteje od Gregorčičevega Joba do najnovejšega Cvelbarja.

»In na tisto številko časopisa ne pozabite, kjer je kritika gospo-
da Glaserja!«

V strojsko romantiko je zašuštel literarni papir. Ko se je dal še fotografirati – poprej si je pred ogledalom navihal brke –, je s svojim milo zvenečim glasom želel »Srečno!« in nežno odstopicljaj v svojo hribovsko samoto.

*Ocena »novih
camarskih
pesmi«*

Janko Glaser

Večji del knjižnice (od str. 15 naprej) zavzemajo tako imenovane »nove camarske pesmi«, ki jim je dodanih nekaj priložnostnih verzov. »Nove« jih imenuje avtor najbrž zato, ker je že prej izdal »Camarske pesmi«, l. 1935, v samozaložbi v Mariboru; vendar v tem slučaju njegova označitev ni upravičena, kajti kolikor je v knjigi res camarskih pesmi, se vse nahajajo že v izdaji l. 1935, le da so v sedanji izdaji mestoma nekoliko predelane. Narodne te pesmi pa (vsaj po obliki) niso, čeprav bi po naslovu in deloma tudi po uvodu človek to pričakoval. Napisane so sicer po narodnih običajih in so pač tudi v zvezi z narodnimi običaji nastale, a verzifikacija je Mavrelova. To sicer nikjer ni povedano, a da je res, priča npr. »Nebeška svatba«, ki je edina izrecno označena kot narodna in je torej izjema, še bolj pa zaključna pesem v izdaji l. 1935, ki je opremljena – z akrostihom! Kakor kaže primerjava s starejšimi camarskimi pesmimi, ki so s Koroškega ter iz Šaleške in Savinjske doline objavljene v III. zvezku Štrekljevih Slov. narodnih pesmi (št. 5286–5291), se je naš pevec sicer skušal nasloniti na narodno pesem, posebno v metričnem oziru, a marsikaj (zlasti omlednosti, kakor so razni »poljubčki«) duhu narodne pesmi prav nič ne odgovarja. Poezije je v Mavrelovih verzih malo, zabeležil pa jih bo narodopisec kot zanimiv primer, da ljudski pevci še vedno žive.

Časopis za zgodovino
in narodopisje, letnik
33, 1938, snopič 2,
str. 125

Puobič s Strojne

Franjo Golob

Slovenski gospodar,
31. januarja 1940

Sn mihen Strojôncek,
pa velik še bom,
bom bukov gvant nosu,
za furmana bom.

Bom furu, bom jucku,
bom fajfico mev,
bom jejžvo si poku,
po Rieki si pev.

Boj' Micke gledôle,
ka neki pelom,
bom pvahe koj vozu,
se'm avžvov koj som.

Ljudski pesnik
Blaž Mavrel

Franc Kotnik

Tam gori na severni meji živi na Strojni 1000 m visoko v svoji bajti ljudski pesnik Blaž Mavrel, ki si je sam dal ime »Koroški Krjavelj«, češ da je njegova bajta podobna Krjavljevi. Krjavelj ima kozo, on pa ima kravo, morda celo dve. Kakor je »naredil« Drabosnjak pri svojem delu po letu obilo pesmi, tako se ukvarja tudi pozni njegov naslednik Mavrel s pesmijo. Svoje, po narodnih vzorcih zložene pesmi je priobčil celo v tisku. Pridno je prebiral naše pisatelje in pesnike, posebno rad prebira kritike, iz katerih se skuša nekaj naučiti. To ali ono njegovo pesem deklamirajo tudi na slavnostnih prireditvah v Šent. Danijelu nad Prevaljami. Tudi kako cerkveno Mavrelovo pesem so že zapeli na koru. V zadnjem času je zložil veliko slavospevov slovenskim pesnikom in pisateljem Ivanu Cankarju, F. S. Finžgarju, Otonu Župančiču, Mešku, Silvinu Sardenku, planincu Janku Mlakarju, Primožu Trubarju in še drugim. /.../

Koledar Družbe sv.
Mohorja (Celje), 1947,
str. 166–168

Tuje cvetje

Stanko Kotnik

Ljudski kulturnik s
Strojne. Prevalje, 1959,
str. 30; tipkopis
seminarske naloge

Nekaj besed je treba spregovoriti o Mavrelovem prevajalskem prizadevanju. Ljudski pesnik pa prevajalec? Prvi hip se morda res čudno sliši, vendar so ljudski pevci že nekdam radi presajali in prirejali tuja besedila. Toda Mavrelovo zanimanje je nekoliko druge vrste in ga veže bolj s sodobnimi pesniki prevajalci.

Spodbuda je prišla, ko je z zamudo prebiral Prešernovo številko Novega sveta (1949) in v njej našel prevoda dveh Prešernovih nemških. Takoj se je z njima poskusil še sam in samozavestno sodil, da je nalogo opravil bolje in lepše. Potem ni odnehal prej, dokler ni prelil v slovenščino vseh Prešernovih nemških. Skušal jih je spraviti v domačega Fužinarja, da bi bil »hejc«, a ni bilo nič, pač pa je pet prevodov priobčil Janko Moder v KMD 1954.

Poleg Prešerna se je Mavrel lotil tudi Schillerja (Pesem o zvonu, Upanje, uganke) in pred kratkim Bürgerjeve pesmi o vrlem možu, ki ga je pritegnila med drugim gotovo zaradi priostrene demokratične ideje.

Pravično oceniti Mavrelovo prevajalsko dejavnost bi se reklo, temeljito preštudirati posamezne prevode, jih primerjati z izvirnikom in pretresti ob drugih slovenitvah, kar pa bi zahtevalo obsežne študije in preseгло okvir pričujočega orisa. Navsezadnje bi morali upoštevati še razmere, v katerih Mavrel prevaja; brez potrebne izobrazbe in brez najpotrebnejših pomagal, saj verjetno niti slovarja nima.

Kolikor kaže bežna primerjava, moremo soditi, da prevodi sicer niso do kraja dognani in izdelani, da pa so na splošno po vsebini in obliki dovolj zvesti izvirniku in mestoma prav lepi, smiselni, poleg tega domače preprosti. Za zgled naj navedem prevod pomembne kitice soneta, ki je toliko prevajalcem bil trd oreh (prim. Glaserjev članek v NS 1949, I., 220 slo.) in še vedno ni doživel povsem zadovoljive slovenitve.

/.../ Spoprijemanje s tako težavnimi nalogami in doseženi uspehi so pač najlepše spričevalo ne samo za Mavrelovega duhá, njegovo obzorje in miselnost, marveč tudi za nedvomni oblikovalni talent.

*Beseda o
življenju ljudske
pesmi v Mežiški
dolini*

**Uredila prof.
Luka Kramolc,
prof. Tone Sušnik**

Koroški fužinar, leto 22,
1972, št. 4, str. 26

/.../ Eden največjih bukovnikov in ljudskih pesnikov naših dni pri nas pa je strojanski pesnik Blaž Mavrel (1896). Študijska knjižnica hrani več zvezkov njegovih pesmi. »Šopek s koroških bregov, povezal Blaž Mavrel« je naslov knjige njegovih pesmi, ki so mu jo gozdarji za 75-letnico izdali.

»Oj, strmi breg življenja ti,
po tebi speti je težkó,
kjer pusta trava zeleni
pa tudi rožice cveto
in trnje vmes na te preži,
da smeh in rane daje ti,
zato ta šopek rož in trav
je pisan in krvav.

Tako je z uvodnimi verzi predstavil svojo zbirko. Zbirka vsebuje izpovedne pesmi, ko občuduje naravo (Lipa draga zeleni) ali pa se zamisli v svojo osamljenost (npr. pesem »Ljubečo bi rad mlado žensko imel ...«), dalje vsebuje zbirko Camarske pesmi, ki jih je napisal po starih camarskih, vojni čas, grozote druge svetovne vojne je opisal v mnogih pesmih (V zimi 1942-43, Groze čas).

»Slovenija je zagrenjena,
krvava, solzna ti!
Vihar li vse pobije, stre?
Kaj narod naš trpi!«

In pesmi o vojni zaključuje:

»Mavrel Blažé mu je ime,
s koroških je brdin,
ki srčnih ran je ves bolan
to spisal za spomin.«

Napisal je tudi več prigodnih, predvsem je z mnogimi pesmimi počastil naše velike može: Trubarja, Prešerna, Meška, Župančiča, Finžgarja, Cankarja, Prežihna itd. Mavrel je tudi prevajal, prevedel je vse Prešernove nemške pesmi. Veliko bere in si ustvari o vsakem avtorju svojo sodbo. »Puškin bi lahko bil slovanski Šekspir, ko bi ga ne bili ustrelili. Če bi bil od 38. pa do 60. vsako leto vsaj eno dramo napisal, pa bi jih bilo toliko kakor Šekspirjevih in tudi slabše ne bi bile.«

*Filmarji –
svojemu
najstarejšemu
članu*

Almanah, Koroški
kinoklub Prevalje 1976
(ur. Vinko Ošlak).
Prevalje, 1976

Na lep sončni dan 12. oktobra smo se zapeljali na vrh Strojne, z aparati in vrečkami, se od avtov še četrto ure pomujali skozi les k Stonkni bajti, kjer na večer zasveti Mavrelova sveča. Tudi tisto svečo smo posneli, starinska očala, »klafeto« pa star zapah na durih; Katra nam je ušla v črno kuhinjo, kjer se ne pusti slikati in dajati na trakove. Blaž je uro hoje, 81 let star, pomagal sestri žagati drva. Z vsemi punklji smo šli za Katro do tiste hiše, snemalec je lovil ostrino, pomočnik je klical svetlobo; predsednik Cigler in Konečnik, ki je obisk pripravil, sta stopila k Blažu. Za branje Cajnkarjev Finžgar, debela jopa, da bi mu bilo med nami toplo, še kaj sladkega, časopisi za kratek čas, sveče za noč ... Potem nazaj grede pogovor o njegovih dveh razredih lokoviške ponemčevalnice, dve rani iz prve vojske, bolnica in v njej prva misel, da kaj napiše.

»In do smešnosti sem prepisoval.« Potem je hud na Aškerca, na njegov Mejnik. »V pesmi se ne kolne. To bi moralo iz čitank.«

In zaupa, da je sam napisal lepši Mejnik. Tako kot se res govori ... Na Stonkni domač strojanski kruh, ki se ga naješ samega, mošt; vse prinese Katra od soseda. Obljubimo zdravnika, pobaramo, če je še česa treba. Potem gre predal počasi iz mize – in Blaž nam izroči vse rokopise iz teh šestdesetih let skrite talentiranosti. Da jih uporabimo za film, da mu izdamo knjigo. Filmarji – svojemu najstarejšemu članu.

Blaž Mavrel – ČRNOGLEDJE

Ob teži vsakodnevni
je kmetu mraz in vroče,
še ob zabavi revni
skrb obmolčati noče.

Za dan vesel se mora
pol leta pokoriti,
on šele od napora
sme v grobu si počiti.

*Blaž Mavrel
in drugi*

**Amaterski film
Stanka Godnič**

Naši razgledi, 3. 6. 1977,
št. 11, str. 292

Za tiste čudaške, srečne zanesenjake, ki so pod tisto leščerbo prepisovali tujo lepo tekočo besedo in ji dodajali svojo, smo – če spomin ne vara – zadnjič izvedeli iz pripovedi Prežihovega Voranca. Dolgo je že tega, kar jih je pisal, in bukovniki, koroški spoštovalci slovenske ljudske književne misli, so za nas že zdavnaj postali pojem literarne zgodovine. Iz te zgodovinske kategorije pa v pričevanje in v zavest našega časa nenadoma in nepričakovano, v skromni tehnični opravi in neurejenosti, ki spominja bolj na kroki dobrega hotenja kot na fresko tenkega izdelanega pisanja, stopi iz amaterske kamere pred nas in v nas Blaž Mavrel. Bukovnik Blaž, naš sodobnik. In postane bolj v našem spoznanju kot v skromnem filmskem povzetku svojega bivanja – pričevanje o sočni čvrstosti tradicije, osrečujoče spoznanje vsega, čemur bi v današnjem zamotanem družbenem in političnem trenutku preprosto in po domače rekli: Korošci se ne dajo.

Takšna tematska pobuda se ni zaiskrila v središču slovenske profesionalne filmske proizvodnje. Najbrž je preveč zaprta v svoj stolp, da bi segli vanjo takšni neposredni odmevi z obrobja, ki niso obeleženi z modrostjo izumiranja kmečkega življa, nebogljenega staranja vasi, prigradskih snovi in onesnaževanja okolja. In če bi se iskrica tudi nekako vžgala, bi se že zdavnaj zadušila pod administrativno počasnostjo predlaganja, potrjevanja projekta za kratek dokumentarni film, saj se to odobravanje razpenja od domače hiše do republiškega

vrha kulturne skupnosti in stane predvsem toliko časa, ki ni samo denar, temveč tudi pepel na iskrico dobre ideje. Prevaljski amater, član KKK (Koroškega kinokluba), pa je Blaža Mavrela preprosto srečal in začutil, da je o njem vedno kaj povedati, nekaj zapisati s »super osmičko« na pri nas kupljeni (dražji) ali iz Avstrije prišverceni (cenejši) filmski trakec. Sam v sebi je brez samoupravnih mehanizmov samoupravljalno in ustvarjalno samoiniciativno sklenil, da bo posnel film o svojem pogledu na vprašanje, ki ga vznemirja. In zato je svoj enomesečni dohodek namensko zmanjšal za petsto novih dinarjev, kajti meter amaterskega filma jih stane sto. Amaterji plačujejo svoj hobi, svoje iskanje, svoje izpovedovanje in svoje prispevanje v kroge slovenskega kulturnega snovanja večidel iz svojega žepa.

Razumimo se: filmček o koroškem bukovniku Blažu Mavrelu je samo prispodoba za svetle plati slovenskega amaterizma, ki mu seveda tudi mračnih ne manjka. Po seznanitvi s tremi slovenskimi pregledi amaterske filmske žetve – jugoslovanskim dokumentarnim mariborskim, ljubljanskim republiškim in nazadnje mengeškimi slovenskim medklubskimi – se vendar riše dovolj jasna podoba odprtosti in uklenjenosti ljubiteljskega prispevanja v filmsko ustvarjalnost: to je spoznanje o neposredni povezanosti s tematiko domačega kraja, ki je profesionalizem ne doseže ali se mu ne zdi dovolj atraktivna (pa je!).

Blažu Mavrelu v spomin

Ajnžik

Koroški fužinar, leto 27,
1977, št. 3, str. 72

Ni še leto naokoli, odkar sem lahko o Mavrelu pisal bolj vesele reči. Ko sem zvedel, da so Blaža iz bolnice odpeljali v Dom počitka v Slovenske Konjice, sta bili moja prva misel in skrb, ali bomo dobili pravočasno pošto, če nam možej tako daleč od doma zamrije? V času letnih dopustov, ob nedeljah in državnih praznikih se lahko pri obveščanjih čudno zatakne. Dalje, kdo bo organiziral prevoz, kdo bo plačal stroške? Mislim, da je podobno skrito skrb imel še marsikdo. Vendar nas je teh skrbi rešil sam Blaž oziroma njegovo domotožje. Vse se je nekako po sreči izteklo. Žalostno bi namreč bilo za vse Strojance s Šentanelci vred, kakor tudi za vse družbenopolitične organizacije v občini, če ne bi mogli Blažu izpolniti njegove poslednje volje.

V senci nje si bom izbral
grob za mirno spanje,
list in cvet mi bo šumljal
vedno lepe sanje.

To je bil Blažev testament, zapisan v pesmi »Lipa«. To njegovo poslednjo voljo smo mu izpolnili v ponedeljek, dvajsetega junija.

Blizu lipe pri sv. Urhu smo ga pokopali za vselej, kadar se bo sonce naveznilo na Karavanke, bo njena senca dosegla Blažev grob.

Težaven dovolj je bregovni ta svet,
mikavna je cerkev, z vrha razgled.

Res čudno lep razgled bo imel. Od tam se vidi skoro vsa Mežiška dolina s Pohorjem na drugi strani, na jugu in na večerni strani Karavanke s predstražama Uršljo in Peco. Čisto zadaj na severovzhodu se vidi na labotsko stran. Dol po bregu, levo in desno, povsod so raztresene domačije. /.../

*Mavrelemu
Pvožlnu na
grobu*

Mitja Šipek

Koroški fužinar, leto 27,
1977, št. 3, str. 72

Skoraj bo minilo 33 let, ko sem ga spoznal – Pvožlna Stantnerja. Bilo je novembra 44., v kruti in krvavi zimi, ko se je peščica preganjanih partizanov umikala v globokem snegu vse više v hrib in našla dvodnevno zatočišče sredi strojnškega pragozda pri Pvožlnu. Dva dni poprej so pobili Rakitnikove, gostoljubne kmečke hiše so v smrtnem strahu zapirale vrata pred peščico slabo oboroženih borcev, skoraj še otrok, Pvožl nam je odprl brez besed in nevolje. Pogreli smo se v njegovi nizki bajti, nahranil nas je s koruznim močnikom in razvedrili smo se ob njegovi samorastni zbirki pesmi, tako da smo skoraj pozabili na smrt, ki je prežala skozi zasnežene krošnje stoletnih smrek. Ko smo se drugo jutro prebudili, nam je za dobro jutro prebral pesem o Titu, ki jo je to noč napisal, ko je prvič in zadnjič stal na partizanski straži in bdel nad smrtno utrujenimi partizani.

Tokrat je imel okoli sebe prvič v življenju veliko število prijateljev in poskrbel je zanje kot za številno ljubljeno družino. Verjetno nikoli prej pa tudi nikoli pozneje ni dovolil, da bi mu nepoznani ljudje vdrli v njegovo tišino. Le pticam in divjim petelinom je dovolil, da so ga v ranih jutrih budili, in srnam je dovolil, da so mu v poznih večerih voščile lahko noč.

Danes pa ima zbrano tako številno družčino ob sebi kot še nikoli poprej. Veličasten pogreb vedno pomeni, da je imel pokojni veliko žlahto ali pa je bil pomemben zemljan, morda tudi to, da je veliko dal družbi ali pa, da to družba od njega še pričakuje.

Pvožl ni bil ne eno, ne drugo in ne tretje. Očitno pa je, da je dal družbi mnogo tistih lepot, ki jih moderni človek tako mrzlično išče, pa večkrat zaman.

Njegove pesmi, ki se po stilu in uglajenosti nikakor ne morejo meriti z zvenečimi imeni, so zbrane v dveh zbirkah. To sta dva njegova naslednika, dva otroka, ki jih je spočel v samoti strojnskih gozdov, njima je daroval vse svoje skromno življenje, svoja čustva je vpletel v ta venec, svojo srečo in bol s tako okornimi besedami, pa vendar tako prisrčnimi in polnimi resnice, da so osvojile še tako zakrknjeno in samotno dušo.

Za marsikoga je veljal kot posebnost in zanimivost, pa je vendarle bil prav tak, kot smo vsi ljudje – s srcem in dušo, s solzami in smehom, z upi in razočaranji.

Lepota slovenske besede je neizmerna, tudi Pvožlnova resnica je to besedo požlahtnila, zato bo njegov delež v slovenski literaturi prav tako cenjen kot delež pesnikov velikega imena. Kaj bi cvetlični park z razkošnimi cvetovi, če med njimi ne bi cvetele drobne marjetice in spominčice, take so Pvožlneve rože iz strojnskih senožeti.

Hvala ti, Pvožl, za tvojo pesem, še bolj pa ti hvala za tvoj nauk, da je ljubezen svojega imena vredna le, če je rojena v srcu, kot je bila tvoja.

Pvožl

Mitja Šipek

Šentanel, moje življenje.
Ljubljana, 1979,
str. 257–258

Nekdo se je spomnil, da bi bilo nadvse prijetno, če bi Pvožl na tej pojedini prebral še nekaj svojih pesmi, ki jih je nabiral vse življenje in vanje zlival vse svoje čustvo ter jih zaupal le redkim, za katere je menil, da so zaupanja vredni, pa še njim le po koščkih. Tako za poslastico naj bi jih položil na mizo. Pvožl je bil za to in s tihim nasmehom nekaj momljal predse. Potem pa se je le odločil in prinesel šop zvezkov, v katere je zapisoval svoje pesmi.

Prelistal je zvezek za zvezkom in se ustavil pri zadnjem. Prebral nam je pesem o Titu. Pričakovali smo vse kaj drugega, sedaj pa to. Morda je bila to prva himna, ki se je na Koroškem oglasila na čast Titu in narodnoosvobodilni vojski. Napisal jo je to noč, ko je kuhal svinino in je gledal speče borce in borke, mladeniče, mladenke, otroke. Sam svojih otrok ni imel in kadarkoli je na sejmišču pred farno cerkvijo zašel med otroke, mu je bilo nekako nerodno. Vsi so ga imeli za čudaka in tudi sam sebi se je zdel, da živi na robu hrupne družbe, ki jo je srečeval le ob nedeljah po maši. Vendar nikoli ni želel, da bi ga družba zgrabila in zavrtinčila v svojo sredo. Zdelo se mu je, da bi mu v divjaškem vrtincu zmanjkalo sape, da so telesa brez duš mrtva in da njegova duša v krhkem telesu pač ni njihov enakovreden član. Rajši je živel v miru na obrobju družbe in bil tujec vsemu, kar so drugi imeli za domače.

Zadnja sobota je bila za Strojno in Strojance velik praznik. Ob 20. obletnici smrti samotarja, bukovnika, pesnika ... Blaža Mavrela so na podružnični osnovni šoli pripravili veličasten spored, v katerem so nastopili recitatorji, domači ljudski pevci in Šentanelski pavri. V strojanskem narečju so zaigrali igro Zimska ura, ki je izšla v zadnji Mavrelovi pesniški zbirki leta 1977.

V srcih starejših je zagotovo spet oživila podoba velikega rojaka, mlajši so skozi program in govore spoznavali njegovo veličino. Pozabljeno, do danes ne dovolj negovano spoznanje, da je šlo za velikega moža, ki se mu morata vas in ožje okolje šele prav oddolžiti za vse, kar jim je dal, da je bilo to soboto dano v ospredje. Takega mnenja je bil tudi župan občine Ravne-Prevalje Maks Večko, ko je v svojem govoru med drugim dejal, da bi z generacijo Strojancev, ki so se povezali s svojim velikim rojakom, Strojna lahko stopila v svet.

Kdor pozna Mavrelovo umetniško preprosto besedo in čiste misli, ki jih je trosil med ljudi, se bo s to oznako gotovo strinjal. Bil je človek, ki je črpal iz narodove dediščine in je bil neizmerno privržen svoji Strojni. Ob stoletnici njegovega rojstva so lansko leto korenine njegovega ustvarjanja začeli spoznavati tudi tukajšnji otroci z raziskovalno nalogo Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika.

Marsikaj so že »odkrili«, marsikaj bo še treba. Nepoplačan dolg se namreč kaže tudi v propadajoči pesnikovi bajti na Stonkini, ki mu je bila samotno zatočišče in kjer so nastala njegova dela. Lanska stoletnica rojstva in letošnja 20. obletnica smrti sta mejnika, ko bomo dolžniki priznali svoj dolg do neprecenljive dediščine, ki nam jo je zapustil. Strojanci so s svojim sobotnim nastopom pokazali, da mislijo resno, da gre za dvig pomembnega koroškega pesnika iz anonimnosti.

Strojanci
»oživljajo«
bukovnika

Vojko Močnik

Prepih – koroški časopis,
let. 7, 9. 5. 1997, št. 9,
str. 21

*V Strojni je
živel in umrl
ljudski pesnik
Blaž Mavrel*

Marija Makarovič

Strojna in Strojanci.
Ljubljana, 1982,
str. 383–384

/.../ Rojen je bil 2. februarja 1896 na Dežovnikovem v Gradičah, v Strojno pa je prišel tridesetega leta, ko je vzel v najem bajto na Stonkni, kjer je bival več kot štirideset let. Težko bolan je nekaj dni ležal pri Žirovnikovih, pri nečaku Lukanu, in 20. 6. 1977 za vedno zaspal.

Vse življenje je samotaril in bil edini v Strojni, ki je prebiral Gregorčiča, Prešerna, Cankarja, Župančiča in Aškercu, ki je bral Solženicina.

Slikovito ga je opisal njegov prijatelj dr. Franc Sušnik v predgovoru k zbirki Mavrelovih pesmi Šopek s koroških bregov: »Zanimiv človek je v svoji lesni samoti ..., zanimiv, ki je svoje življenje živel dobesedno od dela svojih rok: jedel je tisti kruh, ki ga je sam sejal, sam želel, sam mlel in pekel; tisto repico, ki jo je sam sadil, sam okopal, nakopal in sam skuhal; tisto mleko, ki ga je sam od svoje krave namolzel ..., ki se s tem človekom lahko študent in profesor menita o knjigah in pisateljih ...«

Njegove pesmi so napisane s preprosto besedo. Nekaj je osebnih, večinoma v njih popisuje domače ljudi in njihovo življenje. Za etnologa so najbolj zanimive njegove »Nove camarske pesmi«; te so blizu še zdaj znanim pesmim, ki jih pojejo na svatbah, če jih obhajajo po starem.

V pesmi Strojna nad Mežiško dolino pa je v pesemski obliki podal dokaj stvarno podobo Strojne in Strojancev.

Z Blažem Mavrelom je umrl prvi, a ne tudi poslednji Strojaneček, ki je imel literarne ambicije. V zadnjih dveh letih se kažejo prav takšna prizadevanja pri njegovi mali daljni sorodnici Bertji Mavrel, Žirovnikovi, osmošolki, ki piše prisrčne prigodnice. Eno izmed njih je napisala v čast telefonu, ki so ga Strojanci končno le dobili ob koncu 1979. leta.

Ob stoletnici Mavrelovega rojstva

Janez Mrdavšič

Koroški fužinar,
letno 46, 1996, št. 1,
str. 13–14. Ilustr.

O Blažu Mavrelu je težko povedati kaj novega. V leksikonih Cankarjeve založbe je v zvezku Slovenska književnost našel svoje mesto kot nadaljevalec izročila koroškega bukovništva. Marjan Kolar je zapisal o njem, da je »bukovnik s Strojne zazrt v romantično poetiko in nje-ne zakone izpred 150 let ... Nekaj tankih knjižic pesmi – camarskih, ljubezenskih, domoljubnih, posvetilnih – to je njegova dediščina. Ljudski pesnik, vabljen na literarne večere ob turističnih tednih v Črno. Sirotast, nejezičen, zaznamovan od desetletij samote, vse premalo folklorno reprezentativen, da bi ga bilo mogoče za baharijo kje bolj vidno predstaviti.«

Dr. Sušnik pa, ki je večkrat pisal o njem, je označil vsebino njegovih pesmi takole: »Njegov navdih je gozd ... njegov svet je planinska samota, njegova samčeva misel vasuje z ljubezenskimi in novimi camarskimi. Njegov oddih so knjige, od Prešerna do Solženicina. Pravzaprav čudovito: nekje v samotnem, ko kartuzijanskem, cveti zvesta lučka ljubezni do lepe knjige in do lepe slovenske besede.« Vsako trditev je potrdil s po dvema Mavrelovima verzoma.

Celo dr. Matjaž Kmecl se je v Zakladih Slovenije spomnil nanj in ga prištel h koroškim bukovniškimi pisateljem: »... Blaž Mavrel, gori iz samote sredi Strojne, 1000 metrov visoko, pol ure od zadnje ceste;

kakor živi sam, tako si tudi pridela vse sam – in dela svojo literaturo; zraven pa hrani vsak dinar, da kupuje Zajca, Puškina in Solženicina in z njimi bogati staro, dragoceno očetovo izročilo – skrinjico stoletnih mohorjanskih knjižic! In piše pesmi; za nikogar, zase iz nekakšnih komajda umljivih, prvinskih, ustvarjalnih nagibov.«

Mitja Šipek, ki je dve leti po Mavrelovi smrti izdal knjigo Šentanel, moje življenje, mu je namenil samostojen zapis. Označil ga je kot »dobričino, odmaknjeno od sveta« in izrekel o njem še veliko toplih besed. /.../

Videl sem Mavrela večkrat, govoril z njim pa sem samo enkrat, a še takrat sem ga bolj ali manj prepustil radovednosti dijakov. Za športni dan smo se z avtobusom odpeljali do Štoparja, potem pa peš nadaljevali pot skozi Šentanel pa čez Strojno in Zelen Breg nazaj na Ravne. Če se ne motim, je bilo to leta 1968. Sredi gozda sem nepričakovano zagledal na cesti pred seboj moškega, sključenega pod težo nahrbtnika in s platneno torbo v rokah. Počasi je rinil po kolovozu v gozdnate bregove Jamnice.

Sprva nisem mogel verjeti, da nam je čudežno naključje kot po naročilu pripeljalo na pot prav samotarskega pesnika Mavrela, toda bolj ko sem gledal, bolj sem bil prepričan, da je človek pred nami

Blaž. Po tihem sem zbral v skupinice razpršene dijake okrog sebe in jim povedal, kdo je mož, ki je pravkar izginil za ovinkom, a ga bomo čez nekaj minut dohiteli.

Nepričakovano srečanje s pesnikom samotarjem je napravilo na dijake močan vtis. Iz pogovora z njim je spoznal, da vejo, kdo je. Presenečen je bil, najbrž tudi zadovoljen in nemara celo nekoliko počaščen, toda tega ni pokazal. Ni zavrnil ponudbe dijakov, da bi nesli namesto njega nahrbtnik in torbo, a tudi posebnega olajšanja ni pokazal, ko se je znebil bremen. Tudi vzravnal se ni. Blagoroval je mlade, da lahko hodijo v šole, in povedal jim je, da tudi on prihaja na grad, v knjižnico po knjige. Ko jih je povprašal, če je med njimi kak pesnik, se ni nihče oglasil, zato si je to razlagal s pretirano skromnostjo. Nikjer nisem prebral ne do takrat in ne kdaj pozneje, ali je imel posluh in kakšen je bil njegov odnos do petja, toda takrat, preden je pod Žirovnikovim križem zavil proti svoji bajti, je zaprosil dijake, da so mu zapeli nekaj narodnih. /.../

*Neobičajna
drugačnost prve
generacije*

Miran Kodrin

»Koroški Krjavelj«, kot se je B. Mavrel (1896–1977) sam poimenoval, je bil v plemenitem pomenu besedne zveze plodovit bukovnik. V mladosti je bil bolj zapisovalec ljudskih šeg in navad, – Camarske pesmi (1935), Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi (1938). Kasneje pa je slavlilne, prigodne, baladne, spominske, hudomušne, ljubezenske in domoljubne pesmi povezal še v dve zbirki – Šopek s koroških bregov (1971), Gozd šumi v meni (1977).

O poeziji med Peco in Pohorjem ter ob Meži, Dravi in Mislinji, Koroški fužinar, leto 50, 2000, št. 1, str. 15

Blaž Mavrel

Franc Vauh

Šentanel : Kraj in ljudje.
Avtorji: Tone Sušnik,
Marjan Mikic, Marijan
Gerdej. Prevalje, 2004,
str. 169

Leta 1923, pozimi januarja, se je zaposlil v rudniku Mežica kot topilec v Žerjavu. Hodil je iz Strojne – od Stontne bajte – v Žerjav in nazaj vsak dan peš vse do 25. 9. 1925. To je bila tudi njegova edina delovna doba.

Spomnim se neke resnične zgodbe: Kmalu po drugi svetovni vojni je šel v državni gozd in posekal nekaj lesa, ki ga je nato prodal. Gozdar, ki je nadziral to območje, je to opazil in ga prijavil. Sodišče ga je obsodilo na deset dni zapora. Ko je prišel iz zapora, se je srečal pred cerkvijo s Strojanci in eden od njih ga je malo zlobno vprašal: »No, Bvožej, k'k pa je kaj bvo?« On pa mu je odgovoril: »Ja, što se je pa koj čudno spvočavo, št'k dore košte še v življenju nisem imel pa v's gnor mi je ostav.« Že po tej prigodi vidimo njegovo skromnost.

MAVREL, Blaž, koroški bukovnik, ljudski pesnik s Strojne, »Koroški Krjavelj«. *Gradiče, 2. 2. 1896 [v libeliški fari, zdaj za mejo v suški fari]; † Strojna, 18. 6. 1977; živel je na Strojni, kjer je pokopan.

Imel je dvanajst bratov in sester, oče Jurij se je sam od drugih naučil brati. Blaž je le dve leti hodil v »tunelsko«, ponemčevalno (utrakvistično) šolo na Lokovici [Holmcu]. V 1. svetovni vojni je bil na italijanski fronti dvakrat ranjen in je pozneje vzel v najem bajto na Stankni, visoko na Strojni, sredi lesne samote, kjer se mu je po enajstih letih pridružila sestra Katra. V osami je skromno živel, dobesedno od svojih rok, saj si je vse pridelal sam. Stare knjige in »mohorjevke«, ki so bile v skrinjici na očetovem domu, so mu bile nepozaben spomin. Ko je prišel na Strojno za učitelja Miloš Svanjak, je posojal Strojancem knjige, tudi Dom in svet, Ljubljanski zvon, Mladiko itd. Iz knjižnih ocen in »pomenkov« se je Mavrel učil, se srečal z lepo slovensko besedo in ob sveči bdel z Gregorčičem, Prešernom, Cankarjem, Župančičem, Aškercem ... Z nahrbtnikom je hodil po knjige v Študijsko knjižnico na Ravne in prebiral Prežiha, Puškina, Solženicina, Rebulo, Dostojevskega, Tolstoja ... Že zgodaj je začel zlagati pesmi. / »Oj, strmi breg življenja ti, po tebi speti je težko, / kjer pusta trava zeleni pa tudi rožice cveto / in trnje na te preži, da smeh in rane daje ti, / zato ta šopek rož in trav je pisan in krvav. / V senci nje si bom izbral grob za mirno spanje, / list in cvet mi bo šumljal vedno lepe sanje. « / Napisal je tudi nekaj nabožnih pesmi, odpevov k litanijam, ki sta jih uglasbila Stanko Premrl in Vinko Vodopivec. Blaž Mavrel pa je tudi prevajal in prevedel vse Prešernove nemške pesmi. Veliko je bral in si ustvaril o vsakem avtorju svojo sodbo. Njegovo pe-

»Koroški
Krjavelj«

**Marija Suhodolčan
Dolenc,
Margareta Jukič**

Biografski leksikon občine
Prevalje. Prevalje, 2005,
str. 320–322

sniško zapuščino hrani Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem. Dr. Franc Sušnik ga je izbrano označil: »V vrsti koroških bukovnikov, teh nešolanih ljubimcev muz, na ljudske strune ubranih, ljubiteljev čudeža črk, pisanja in prepisovanja, je Blaž Mavrel eden tistih, ki so najvišje merili do hrama učenosti.«

Priznanja mdr.: Koroški kinoklub Prevalje je o njem posnel tri dokumentarne filme: Blaž Mavrel (avtor Mirko Konečnik), 1976. – Bili smo pri Blažu Mavrelu (avtorja Roman Flis in Mirko Konečnik), 1976. – Pogreb Blaža Mavrela (avtor Silvo Pečnik), 1980. Blaž Mavrel je bil častni član Koroškega kino kluba Prevalje.

Bibliografija: *Camarske pesmi. Po koroških ženitovanjskih običajih.* 1935. – *Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi.* 1938. – *Šopek s koroških bregov.* 1971. [Pesniška zbirka]. – *Gozd šumi v meni.* 1977. [Pesniška zbirka].

Pesmi. – V: Naš dom, 1938, št. 9. – *Prežihov Voranc.* – V: Koroški fužinar, 1957, št. 1–3. – *Koroški mošt.* – V: Koroški fužinar, 1960, št. 4–6. – *Deklamacija.* – V: Koroški fužinar, 1960, št. 7–12. – *Pravljica.* – V: Koroški fužinar, 1970, št.1. – *Druga svetovna vojna (pisano v zimi 1942-1943).* – V: Koroški fužinar, 1978, št. 2. Sprva je bil zapisovalec ljudskih šeg in navad, kasneje pa je pisal prigodne, slavnice, razpoloženjske, ljubezenske, hudomušne in domoljubne pesmi in jih objavljajal v raznih glasilih: Koroški fužinar, Mladika, Nova mladika, Viharnik, Pavliha in v koledarjih.

“

Hvala ti, Pvožl, za tvojo pesem, hvala za mnogo tistih lepot,
ki jih moderni človek tako mrzlično išče, pa večkrat zaman.«

MITJA ŠIPEK

S POMINJANJA

Carli Maresel

*Spomini
na strica*

**Nečak Luka
Mavrel, p. d.
Žirovnik s
Strojne**

V veliko čast mi je bilo, ko so me povabili, da v Spominskem parku na Prevaljah odkrijem pomnik Blažu Mavrelu – nečak svojemu stricu, koroškemu bukovniku, kot ga je imenoval dr. Franc Sušnik.

Bil je preprost, osamljen, skromen, bogat po srcu. Kot otrok sem mu šel večkrat pomagat pri spravljanju žita ali kaj drugega. Rad sem ga opazoval pri delu, vsega zatopljenega v svoje misli, nekaj si je mrmral, kdaj pa kdaj vzel pisalo in papir in si zapisal. Svinčnik in papir je imel vedno pri sebi. Tedaj še nisem vedel, kaj vse to pomeni, šele pozneje sem izvedel za njegovo pesniško nadarjenost in spoznal, kaj so pomenila njegova zamišljena mrmranja in zapisi na papir.

Že hudo bolan je bil v domu starejših v Slovenskih Konjicah. Z ženo sva ga šla obiskat, tako vesel je bil obiska, da je hotel kar z nama domov. Željo smo mu izpolnili in ga vzeli k nam na Strojno na Žirovnikovo. Na žalost je po nekaj dneh umrl, a umrl je doma med svojimi in pred smrtjo je le videl svoje strojanske hribe. Ko ga je pripeljal rešilec na Strojno, je med potjo nad Šopkovo domačijo prosil šoferja, naj obstoji in mu pomaga iz avtomobila. Sedel je na rob ceste: »Naj si še enkrat ogledam mojo ljubo Strojno.« Dolgo časa je strmel proti cerkvi, v očeh so bile solze, ne vemo, ali od žalosti ali od veselja, a lahko je videl Strojno. Zadnje dneve življenja je preležal v postelji, obiskat ga je prišel bradat gospod. Blaž ga je vprašal, ali je od kinokluba. Moški z brado je pojasnil, da ni, Blaž pa mu je takoj odvrnil: »Seveda, on je imel lepše ruse.« Tik pred smrtjo je Blaž prosil ženo, naj mu prinese svinčnik in papir, da bo še nekaj napisal.

Žena papirja ni imela takoj pri roki, ko se je vrnila, ni bil več pri volji za pisanje, tudi nekoliko pozneje ne, in zadnji list je ostal nepopisan. Še danes nama je z ženo žal, da mu nisva mogla takoj ustreči, bi še kaj zanimivega napisal.

Njegov talent gre iz roda v rod, kot pravijo. Nekaj njegovih pranečakinj piše pesmi, nečakinja Anica Kumer je kot gledališka igralka prejela Borštnikov prstan, pranečak pripravlja spominski muzej na njegovi domačiji na Stonkni. Povedal bom njegovo kratko pesem, ki se je spomnim:

Priroda ovene,
se spet obnovi,
otožno to meni,
zavest obudi.

Pomlad mi ušla je,
ne bo je nazaj,
ta bela me vzela,
me spravila v kraj.

Nekateri so ga imeli za samotarja, po eni strani je to res bil, a znal je biti zelo družaben človek. Rad se je pogovarjal, tudi zapel je, zelo rad je plesal na kakšni steljeraji. Ko je šel k nedeljski maši, je zmeraj prišel kako uro prej in se ustavil pri nas pri Žirovniku, da se je malo razgovoril. Nekoč smo imeli krst, prišli so že botri, iz radia je zvenela lepa melodija. Stric Blaž je zgrabil mojo ženo in že sta zaplesala, rekel je, da bi bilo škoda, če bi tako lepa viža kar tako šla mimo.

Bilo je na pomlad, ustavil se je na naši sončni kmetiji na poti od maše, ulegel se je na koprnico in užival, čeprav je bilo okrog njega še polno snega. »Kako je tu pri vas fajn, ko je že kopno, tam pri meni je še prava zima.« Dodobra se je ogrel, morda ga je pričelo zebsti, prišel je v hišo in dali smo mu kosilo. Juho je pojedel, meso in drugo pa je odklonil, rekoč: »Taka juž'na čisto predraga pride.«

Okopavali smo krompir, mimo je prišel Blaž. Prosil je mojo ženo, da bi si šla namesto njega v šolo v Strojno izposodit knjigo, ta čas bo pa on okopaval krompir. Ko sam ni imel več krave, je prišel večkrat k nam po mleko. Zgodilo se je, da mu je žena nalila polno kanglo mleka, hitro je odšel in se kmalu tudi vrnil: »Drugega mi nalij, tega sem že po poti popil.«

To je nekaj drobtinic iz njegovega življenja, naj se ohrani prijazen spomin na Strojanca, mojega strica.

Moj stric Pvožl

**Marija Obretan,
p. d. Šopkova**

Moj oče je bil Blažev brat Jurij. Rada sta skupaj prepevala, sploh na stjerajah, in tako se je v rokopisu ohranila kar štiriinšestdeset kitic dolga pesem Jurija Vodovnika, ki pa jo je Blaž po svoje obrnil.

Pri Mavrelavih je bilo dvanajst otrok; Polona, Lena, Mojca, Liza, Matilda, Katarina, Jurij, Blaž ..., dva sta kmalu po porodu umrla.

Še danes ga vidim, kako je pasel krave nad štalo, vedno je imel s seboj zvezek, ko je prišel navdih, je kaj zapisal. Ob robu trave je imel položene tri deske, se ulegel nanje, malo podremal in tuhtal in od časa do časa segel po zvezku. Iz gozda se nikoli ni vrnil praznih rok. Vedno je v naročju ali košu prinesel nekaj paclovja, suhlic ali razžaganih debel. Drva je pridno in natančno zlagal v skladovnice ob hiši in še in še varčeval z njimi. Imel je celo petdeset let stara drva, ki niso bila več za rabo.

Pogosto je hodil na izlete, to je bilo njegovo okno v svet oziroma stik s svetom. S seboj je vzel suh kruh, nekaj litrov mleka, vse spravil v pleteno torbo z okroglimi ročaji, to je bilo dovolj hrane za njegov izlet. Tudi na Brezje je šel menda peš. Navadno je šel do Prevalj na železniško postajo peš, naprej pa z vlakom, kdaj tudi z avtobusom. Nikoli si ni ničesar kupil ali prinesel za spomin.

Ko je kdaj pomagal pri kaki kmetiji, to je bilo seveda pogosto, ni počakal na zasluženno večerjo. Raje je videl, da so mu dali nekaj jajc ali kako klobaso, zasluženega seveda ni pojedel, ampak je vse prodal sestri Katri, ona pa je prodala naprej. Bil je zadovoljen s suhim kruhom, namočenim v mleko. Nekaj prihranjenega denarja je dal župniku pri Devici Mariji na jezeru za maše, drugo pa je hranil. Najraje je slišal, da so ga klicali po imenu – Blaž, a klicali smo ga po domače Pvožl, še danes mu domači rečemo Pvožl, ko govorimo o njem.

*S spoštovanjem
do sorodnika
in pesnika*

**Jože Obretan,
pranečak, dedič
male kmetije na
Strojni – Stontne,
p. d. Stontnar s
Strojne**

Zelo dobro se ga spominjam iz osnovnošolskih let, Blaža, Pvožla, kot smo mu rekli. Pogosto smo pomagali obdelovati del njegovega malega posestva na Stontni, kosili smo, spravljali seno ali priskočili pri drugih kmečkih delih. V tistih časih so bile zime res zime, mrzle, polne snega, in moj oče je vedno dejal, da moramo iti delat k »Pvažlno«, da bo lahko v nedeljo šel k sveti maši. Med potjo k maši je Blaž rad obiskal Žirovnikove, ki so ga vedno lepo in toplo sprejeli. Med pogostimi srečevanji sem spoznaval njegove navade, njegovo marljivo ter vztrajno delo. Z njim je na domačiji na Stontni živela tudi njegova sestra. Hišni red sta imela precej nenavaden. V spominu mi je ostal njegov najpogostejši obrok; to sta bila mleko in posušena štruca, kdaj tudi mlečna. Pri kuhi katerekoli jedi je delal vse po starem, preprosto, popolnoma drugače, kot smo navajeni danes. S sestro Katro sta imela vsak svoj šporhet in kuhala sta vsak zase. Blaž je pisal pesmi na mizi v »sobi«, kjer je kuhal, sicer pa ga je list papirja spremljal povsod, da je lahko takoj zapisal, kar se mu je porodilo v glavi.

Nad hišo je rasla tepka, pod katero si je naredil prešo, prirejeno, da je lahko delal sam. Moral je kot utež sedeti na trimetrski deski in vztrajno stiskati sok jabolk, a je po dolgotrajnem in težkem delu iztisnil le nekaj litrov sladkega jabolčnika, ki se je sčasoma spremenil v mošt. Pred hišo je bila lesena klop, na kateri je rad posedel, tu je počival po delu, kaj prebral in se grel na soncu.

Na Stonkni živi moja družina, podedoval sem jo po materi. Ponosni smo na svojega prednika, ohranili bomo spomin nanj z muzejsko sobo in njegovimi ohranjenimi predmeti, njegove pesmi bodo hranile večni spomin na koroškega bukovnika.

Dvaindvajset let sem bila Pvožlova sosedka, pri Žirovniku se je reklo pri nas. Prvi spomini na Blaža mi sežejo od četrtega leta dalje, stanoval je v leseni bajti na samoti na Stonkni. Ni bil poročen, vrsto let je živel sam. Potem se mu je pridružila sestra Katarina, zdi se mi, da bila stara okrog štirideset let. Imel je šest sester in enega brata, štiri sestre niso bile poročene, brat Jurij pa je bil. Večkrat so me domači poslali ponj, da je prišel pomagat nasevat žito, saj je bil moj oče invalid, ni mogel stisniti prstov na roki. Tako sem srečevala Pvožla iz leta v leto. Bil je zelo prijazen, morda malo vase zaprt, po tiho je nekaj brundal in govoril, a moji starši in vsi drugi smo bili radi v njegovi družbi, znal se je tudi nasmejati. Moja mlajša sestra se je poročila z njegovim nečakom Luko Mavrelom. Ob nedeljah pred mašo je rad prihajal k nam. Vzel je v naročje mlajšo sestro Marico, jo malo popestoval in ujčkal in zraven zapel. Nikoli ni počakal na nas, da bi skupaj odšli k maši, vedno je odšel sam. Obut je bil v črne gumijaste škornje, zmerom je bil v isti obleki, na glavi je imel klobuk s povešenimi in dol obrnjenimi krajci in zgoraj na okroglo naštiman, da se dež ni ujel v gube, klobuk je tako trajal dlje. Doma je nosil pošivano obleko, flika pri fliki. Tako pošivan ni bil samo on, tudi drugi so bili revni in zato ni bilo nič čudnega, če je Pvožl, kot smo mu po domače rekli, bil tak tudi potem, ko mu tega ne bi bilo treba. Taki so pač bili časi. Hodil je k sosedom, da je dol poslužil usluge, ki so mu jih naredili.

Denarja ni bilo, trgovine so bile bolj kot ne prazne. Spomnim se, da je nekoč prišel k nam, vsi smo že šli k maši, mlajša sestra pa je ostala doma. Blaž jo je vprašal, zakaj ni šla k maši, in povedala mu je,

*Taki so pač
bili časi*

**Milka Štavdeker,
Strojna**

da nima kaj obleči. Nagovoril jo je, da naj kar eno Milkino obleko obleče. Zares je naredila tako, oblekla je mojo obleko, ki ji je segala do pet, in tako je prignal v cerkev. Stali smo pred cerkvijo in čakali na mašo, kar zagledamo Blaža in sestro v moji obleki do pet. S sestro naju je bilo zelo sram, ko sva videli najmlajšo tako nacamano.

Zgodilo se je, da so me zopet poslali po Pvožla, da pride k nam delat. Ko sem prišla do hiše, slišim, da s Katro molita rožni venec. Malo sem počakala, prepričana sem bila, da ne bo dolgo trajalo, med molitvijo pa se ni spodobilo motiti. Čakala in čakala sem zelo dolgo, nazadnje sta molila še litanije. Bila sta globoko verna. Enkrat je Blaž menda šel na Brezje kar peš čez planine, s seboj je nesel steklenico mleka in nekaj kruha. Kruh je pekel sam v štedilniku na drva, saj elektrike ni bilo, enkrat mi ga je dal poskusit in bil je kar dober. Od žita je sejal samo rž, sam jo je požel, sam jo je oštrajfal ter nesel v Smrečnikov mlin in tako zmlél, da so bili v moki tudi otrobi. Imel je kravo, da je bilo mleko pri hiši, drugih živali se ne spomnim. S sestro sta kuhala vsak zase, vsak na svojem štedilniku. Vsak na svojem koncu sta imela sta veliko škatel vseh vrst, kaj je bilo v njih, ne vem. Seveda ni bilo omar, kot jih imamo danes. Ob jesenskih večerih, ko je bilo veliko dela, je bil večkrat z nami v družbi, ko smo klopfali sončnice, spravljali repo, jo sparizali (ločili zel repe od ploda). Bil je veselo, kako smo se Blažu nasmejali, večkrat je povedal kaj smešnega, čeprav ni rad hodil v družbo, a ko je prišel, je bilo veselo. Prosili smo ga tudi, naj kaj zapoje. Zapel je pesem, ki sem si jo zapomnila:

Že brado vso sivo ima,
pa vendar za babo zija.
Je pa dobil dolta s Kozjaka,
enga tak'ga zijaka,
je grdo od glave do pet.

Potem pa je bilo smeha še in še. Ko smo nekoč mašinali žito (ločili žito od slame), je sosed pomagal s sodobnim strojem na bencinski motor, da je delo hitreje steklo. Ko smo končali, vse pospravili v kot in lepo pometli, se je Blaž od veselja zavrtel z mojo sestro Marico in zraven zapel. Naslednji dan smo zopet vsi dobre volje nadaljevali delo in mašinali.

Spominjam se njegovih litanij, Litanije alkohola, boj se alkohola bolj ko hudiča! Hranim njegov zapis litanij, ki se končajo tako:

Alkohol nesreča vseh nesreč,
trezno mislimo in pošteno delajmo.
Kdor se bo nato jezil,
je tudi nekaj kriv.

Imam tudi rokopis njegovega zapisa Izpraševanje vesti pred spovedjo, zelo je zanimiv. Ljudje bi se morali tudi danes izpraševati. Med izpraševanjem vesti so tudi naslednja vprašanja:

Ali sem klel?

Ali sem ob nedeljah bil pri maši?

Ali sem nespodobno govoril? Ali nespodobnost počel, storil?

Ali sem bližnjemu pomagal ali pa sem bil trdosrčen?

Ali sem zakon zlorabil? Ali sem zakon prelomil?

Ali sem kradel? Koliko? Komu?

Ali sem kaj najdenega ali na posodo vzetega obdržal?

Ali sem napake drugih brez potrebe razglašal, jih ob dobro ime spravljaj?

Ali sem obrekoval?

Ali sem se zapovedanih postnih dni držal? ...

Seveda me je v zrelih letih zanimalo, ali je Blaž kdaj hodil h kateri v vas. Menda je nekoč res hodil, je vedela povedati mama, takrat si je obul lepe punčke, a si jih ni zavezal. Še danes se kdaj nasmehnem ob govoricah, da se mu je hudo mudilo v vas, in je hotel čevlje hitro sezuti. Včasih je bilo več veselja, ljudje so se radi šalili in bili dobre volje, samo da je bil smeh.

Nekoč je prinesel k nam zelo dobre hruške v torbi iz blaga z ročaji iz velikih lesenih obročev; ravno tako sem si želela, da bi vanjo dala kamenček in tablico in z njo šla v šolo. Seveda si nisem upala prositi zanjo. Še danes jo vidim, kako je visela čez naslonjalo stola s

tistimi imenitnimi ročaji. Ko sem prišla na Stonkno k Blažu, sem prvič videla na drevesu neke fece, kot so rekli. Pozneje sem izvedela, da Blaž suši šufece za škornje, saj zoknov ni imel.

Hiša, v kateri je stanoval, je bila njegova, a jo je verjetno zaradi stiske dobil v posest advokat Štefančič s Prevalj. Blaž je sicer ostal v njej, a na štantu, tako so rekli, kot najemnik, Štefančiču je plačeval najemnino. Leta 1948 ali 1949 so kmetijo vrnila Blažu. Gozda pa ni dobil.

Sam je naredil zelo preprosto prešo in delovala je. Sadje je stolkel s kavko v lesenem koritu in naprešal je kar nekaj mošta, ki ga je tudi prodal, tudi k nam ga je pripeljal. Postregla sem mu s kosilom in čudil se je, da jemo juho s krožnikov. »To je pa kot v gostilni!« Povedala sem mu, da gradimo hišo, zanimalo ga je, kako se bo imenovala. Predlagal je, naj se imenuje »Pri Foltiju«, moj mož je bil namreč Valentin; še danes mi je žal, da ga nismo poslušali. Poseben dogodek zanj je bil nekoč v gostilni na Prevaljah, kamor je šel po nakupih. Med srebanjem juhe je nekdo pristopil k njemu in mu vtaknil v žep 500 dinarjev. Leta ni mogel pozabiti, da so še tako dobri ljudje na svetu.

Prepričana sem, da se je veliko njegovega pisanja izgubilo; ko je bil v bolnišnici, se je kar nekaj nepoznanih ljudi smukalo okrog bajte. Še danes se spominjam pesmi, ki sta jo pela skupaj z bratom Jurijem na steljeraji pri Juriju v letih 1951–1955. Te pesmi nisem slišala pozneje več nikjer drugje, niti je nisem videla napisane v kaki knjigi, a s sestro Marico sva jo dobili od Jurija in Blaža, ima 64 kitic. Napisal jo je Jurij Vodovnik, Blaž pa jo je priredil.

Zadnje dni je Blaž Mavrel preživel na Strojni pri Žirovniku, ureničena je bila njegova poslednja želja.

*Bil sem
njegov sosed*

**Milan Volker,
nekdanji sosed,
p. d. Rebernikov**

Bil je naš sosed na Strojni pri Reberniku, kjer sem odraščal. Srečeval sem ga vsako nedeljo pri sv. maši, drugače pa občasno. Vedel sem kot vsi moji, da je pameten, razgledan in seveda da piše pesmi. Tudi pri nas jih je zlagal, med cepljenjem šitlov si je vedno nekaj mrmral, ko se je dokopal do dobrega verza ali misli, ga je šel takoj zapisat. Pustil je vse in odvihral. Takrat ga ne bi ničesar priklicalo nazaj, bil je že v svojem svetu. Kdaj pa kdaj se je rad pošalil in bil družaben človek, čeprav je veljal za tihega in odmaknjenega človeka. Sadje je še prešal ročno; imel je leseno korito, leseno tolkalo in tako drobil sadje kot v starih časih brez elektrike zunaj pod drevesom. Zelo redko je odhajal od doma, k hiši je vse prinašala Katra, tudi za sosede. Vedno je hotela eno jajce za nošnjo.

Zelo skromno je bil oblečen, skromno in varčno je živel, kuhal si je sam ... Nekoč sem se pred dežjem zatekel k njima pod streho. Opazoval sem, kako si je kuhal močnik; zelo zelo skrbno je stresal moko iz vrečke, stresal in stresal, da ja ne bi kaj ostalo, tako varčen je bil.

Nikoli ni imel časa, da bi se kar tako brez vzroka družil s sosedi ali otroki, skrbela ga je krava, kako jo bo preživil. Pokosil je travnik okrog bajte, seno zelo skrbno pograbil, da ja ne bi šla nobena mrvice v nič. Vse je znosil domov v košu sam, pomoči skoraj ni potreboval.

S Katro sta imela vsak svoj šporhet, vsak svojo kuho, nabava je bila Katrina, ampak obračun je bil nadvse natančen. Katra je bila zelo imenitna ženska, dobro smo se razumeli, v cerkvi je bila pevodkinja; čistila je hišo in sploh veliko delala, enako kot Pvožl, kot pač vsi na kmetih.

Mavrel je vedno nekaj tuhtal, kaj bo spesnil in kaj napisal ... Če ni imel papirja, ko se je kaj pametnega spomnil, je zagodrnjal: »Grem domo zašribat.«

Ko je pri nas cepil šitle, ga je mama barava, koliko smo mu dolžni: »Ti mi kar prenih naredi, t'k dorega nar'diš, ja to mi nar'di, pa ga bom mev za cevo leto.« Prinesel je malo dežo in imel ga je za celo leto.

Za cerkev je Blaž vedno kaj primaknil. Strojanski župnik Ratej ga je ob elektrificiranju Strojne vprašal: »No, Pvožej, boš dal kaj za elektriko?« »Ne, ne, nič ne bom dal, kdo bo pa meni dal!«

Kadarkoli so prekrivali cerkev, je vedno ravnal žeblje, škoda bi jih bilo zavreči in kupiti nove. K maši je hodil zelo redno, tudi pozimi, saj je imel dobre škornje. Enkrat je moj ata pri njem pokrival hišo. Blaž je bil znan po tem, da ni nikoli preklinjal, a ko je lestev z roba strehe zdrsnila nanj, je glasno dejal: »Ra, rar, raa ...« To je bilo to, nekaj podobnega kletvici, vsak bi preklinjal, rjovel, on pa samo to.

Bil je fajn človek, pobožen, naj počiva v miru, v lepem spominu sem ga ohranil in vsi moji tudi. Vsakomur bi pomagal za bohvoni! »Kdor srečo deli, se mu v rokah množi,« to velja za Mavrela.

*Kako sem
spoznal Blaža
Mavrela -
Pvožlana,
strojanskega
pesnika*

Mitja Šipek

Videl sem ga že pred vojno, ko je za večje praznike prišel k maši v Šentanel in ni z nikomer spregovoril.

Ko je ob koncu leta 1944 policija pobila in sežgala pri Rakitniku vso družino, so bili prestrašeni tudi naši najboljši prijatelji kmetje in nas prosili, naj se njihovim domovom ne približujemo. Zato smo se umikali vse globlje v nam neznane gozdove in se pozno v noč ustavili pri bajti, kjer je živel Pvožl sam.

Pvožl se ni ukvarjal s politiko, pisal je pesmi o domovini, čeprav je imel le nedokončano osnovno šolo. Vedel je, da se tod gibljejo oboroženi fantje in dekleta, partizani, ki niso bili v oboroženih enotah, temveč terenci, kot so nas imenovali, večinoma mladina kot kurirji, obveščevalci in agitpropovci. Pvožl nas je sprejel kot svoje otroke in nam ponudil hrano in spanje v svoji bajti. Bili smo lačni, saj so se nas kmetje izogibali, ker so bili prestrašeni zaradi pokola pri Rakitniku.

Pvožl je kuhal sam. Ko sem pogledal v velik lonec, kjer je kuhal vse jedi, a lonca nikoli ni pomil, sem ga opozoril, naj po vsaki kuhi posodo pomije, pa mi je odgovoril, da ne bo hrane metal stran, ker ostane užitna po vsaki kuhi.

Ponudil je, da nam prebere nekaj svojih pesmi, na katere je bil ponosen, vendar brez uspeha, saj so partizani po okusni večerji zaspali.

Ves naslednji dan smo ostali pri njem in zvečer smo se siti odpravili v neznani pragozd.

Njegove pesmi so zbudile pozornost v javnosti, ki mu je posvetila kar tri spominske zbirke, sedaj ga čaka še obsežna knjiga. Grob pa mu krasijo verzi njegove pesmi.

Blaž Mavrel, koroški bukovnik, ustvarjalec – ljudski pesnik, si je dolga leta izposojal knjige v Študijski knjižnici v gradu na Ravnah na Koroškem, kjer sem bila knjižničarka (danes Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika).

Že zgodaj zjutraj se je z nahrbtnikom s Strojne odpravil na večurno pot, ki ga je vodila v Šentanel in po Šentanelski reki skozi Prevalje na Ravne v knjižnico. Vselej je imel s seboj seznam knjig, ki bi si jih rad izposodil. Pred zimo, ko ne bo mogel na dolgo pot, je bil seznam daljši. Bil je skromno oblečen, v ponošenem sukniču ali sivi volneni jopi in starim klobukom. Redkobeseden in bolj vase zaprt je skrbno zlagal knjige v nahrbtnik, si ga oprtal in se podal na dolgo pot nazaj v svojo bajto v gozdno samoto visoko nad Strojno. Včasih mi je izročil kakšno svojo pesem ali zapis za knjižnico ali pa se je oglasil še pri ravnatelju knjižnice dr. Francu Sušniku.

Bil je bralec slovenskih pesnikov in pisateljev: Linhart, Prešerna, Jurčič, Cankarja, Gregorčič, Murna, Ketteja, Župančič, Meška, Rebule, Zajca, Koviča ... Bral je klasike svetovne književnosti: Shakespeara, Goetheja, Schillerja, Tolstoja, Dostojevskega, Puškina, Solženicina ... Knjige je prebiral po delu dolgo v noč ob leščerbi, petrolejki in svečah in če je delo dopuščalo, je bral na soncu pred bajto.

Le dve leti je hodil v ponemčevalno »tunelsko« šolo na Holmcu. Brati se je naučil iz knjig Mohorjeve družbe. Pred drugo svetovno voljno si je izposojal Ljubljanski zvon, Dom in svet, Mladiko ... pri učitelju Mihaelu Milošu Svanjaku v strojnski šoli. Iz poročil, ocen in »pomenkov«, ki jih je skrbno prebiral, si je delal zapiske, se učil in si širil obzorje. Po vojni pa je bil reden gost v ravenski knjižnici.

*Zvesti bralec
Blaž Mavrel*

**Marija
Suhodolčan
Dolenc,
nekdanja
knjižničarka
in soavtorica
zbornika o
Blažu Mavrelu**

Kljub svoji samotni odmaknjenosti je bil vedno v stiku z literaturo. Branje ga je spodbudilo, da je tudi sam začel pesniti in rime vezati v verze. Lotil se je tudi prevajanja iz nemščine.

Navdih za literarno ustvarjanje so mu vlili Strojanci in preprosto življenje. Živel je skromno in se preživljal s tem, kar je pridelal.

Ob prebiranju knjig, razmišljanj in ustvarjanju je potoval po čudovitem svetu literature. Blaž Mavrel je verjetno zadnji koroški bukovnik, naslednik Rožana Mihe Andreaša, Podjunčana Frana Ledra Lesičjaka in največjega Andreja Schusterja Drabosnjaka s Kostanj nad Vrbskim jezerom.

Ob sestavljanju njegove bibliografije sem imela pregled nad vsem njegovim delom in pisanjem o njem. Dolžni smo spoštovati in ceniti občudovanja vrednega koroškega bukovnika.

Pred več kot 50 leti sem prvič slišala za Blaža Mavrela, ko sem kot učiteljica prišla v Šentanel. Učilnica stare šole je imela okna obrnjena proti majhni vaški trgovini. Nekoč so učenci ob pogledu skozi okno začeli govoriti: »Pvožl je zuna!« Na moje vprašanje, kdo je to, so mi povedali, da je vaški posebnež, samotarski mož s pošivanim klobukom in nahrbtnikom, zelo malo ali nič ne govori, še odzdravi navadno ne. Pozneje sem ga srečevala, seveda tudi pozdravila, samo ozrl se je, za spoznanje pokimal z glavo, še pogledal me ni dobro. Kmalu je izvedel, da sem učiteljica na vasi, začel mi je odzdravljati z »Bog daj!«. Res je bil posebnež, to sem kmalu spoznala. V trgovini je nakupil le najosnovnejše: kafe, projo, frank in šibice, včasih tudi cel hlebec kruha, vse drugo potrebno za življenje si je pridelal sam. Zelo skromen mož je bil. Tako so minevala leta, naša redka srečevanja so postajala prijaznejša, a zgovorna zagotovo ne.

Nekoč sva ga z možem obiskala na njegovi domačiji v Strojni. V majhni skromni hiši je živel s sestro Katro. Oprema je bil preprosta, postelji, miza, stoli, skrinja. A vse je bilo snažno in pospravljeno. Po navadi se je umaknil, če je kdo prišel. Sestra je vljudno postregla zoft, ki sta ga sama skuhala iz gozdnih sadežev. Po vodo zanj je šla do bližnjega studenca in sok je bil dober kot le kaj. Blaž se je čez čas počasi prikazal in se prav vljudno pogovarjal.

Veliko let sta s sestro živela skupaj, obdelovala vrt in njivo, redila kravo za mleko, kokoši za jajca, požela nekaj pšenice, da je bil kruh pri hiši. Živela sta preprosto in skromno. Hlebec kruha je Blaž narezal na več manjših kosov in ga dal sušiti na nekakšno polico nad posteljo. »Posušen dalj drži,« je razložil. Pozorno je poslušal, ko sem mu

*Blažu Mavrelu
v spomin*

**Anka Plevnik,
Šentanel**

pripovedovala o šoli, učencih, kaj se naučijo, koliko jih je, o učiteljih itd. Vse ga je zanimalo in čudil se je, koliko se lahko otroci naučijo v šoli. Še sam se je razgovoril o letih, ko je hodil v šolo. Ob občasnih pogovorih sem spoznala, da je neverjetno seznanjen z vsem, kar se je dogajalo okoli nas, pa tudi v svetu. Le o svojem pisanju ni govoril. »Ah, pač včasih kaj napišem, nič posebnega to ni,« je bil skromen, ko sem hotela izvedeti kaj več.

Ob izidu njegovih pesmi smo jih z veseljem prebirali, tudi na proslavah jih ni manjkalo. S posebno radostjo in spoštovanjem do avtorja sem jih predstavljala učencem in jim odkrivala rojaka, koroškega bukovnika. Po dobrih treh desetletjih so v šoli v Šentanelu našli tri zvezke rokopisa pesmi njegove zadnje zbirke *Gozd šumi* v meni. Spraševala sem se, kako bi lahko prišli v šolo. Po vsej verjetnosti jih je Mavrel podaril šentanelski knjižnici, ki je bila nekoč v Andrejevi bajti ob stari šoli, po ukinitvi knjižnice so knjige preselili v šolo in med njimi so bili tudi Mavrelovi rokopisi. Vesela sem, da so se rokopisi, ki jih je poklonil Šentanelu, ohranili. Šola jih je podarila Domoznanskemu oddelku Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika.

Ne spomnim se natančno, koliko sem bil star, ko sem z Riflovo gospodinjo in nekaterimi drugimi vaščani šel v Strojno: »Boš videl, kje je Pvožl dôma,« so mi rekli. Malo stran od gozdne ceste, bolj na samoti, je stala majhna hiša. Videlo se je, da je vse pospravljeno, pometeno, na oknih so bile rože, kljub skromnosti sta s sestro dobro skrbela za svojo avžngo. Pozdravila nas je Blaževa sestra Katra. Njega ni bilo. Ko so povprašali, kje je Blaž, je rekla: »Bo pa že pršo.« Ker smo bili peš, je vzela vrča in šla po vodo: »Ste sigurno žejni, ste od daleč prišli?« Postregla nam je z domačim sokom, tako dobrega še nisem pil. Kar nekaj časa je trajalo, da je priklicala Blaža. Zadaj, izza hiše, se je prikazal. Najprej malo nezaupljiv, a ko je prepoznal vaščane Šentanela, se je prav prijazno pogovarjal. Veliko sem že slišal o njem, zbuja mi je občudovanje in zanimanje, saj sem ga prvič videl od blizu.

Odšel sem pred hišo, ker me je zanimala neka neznana naprava. Blaž ji je rekel »vremenska postaja«. Kot nekakšna ozka, belo pobarvana omara se mi je zdela. V njej je bil »termometer« ali nekaj termometru podobnega. S to napravo je menda Blaž opazoval in tudi zapisoval vse vremenske spremembe; koliko časa je deževalo, kdaj je posijalo sonce, kako dolg dan je bil in podobno. Bila so me sama ušesa. Kasneje sem izvedel, da je Blaž vse to zapisoval in od časa do časa odnesel nekam na Prevalje, kjer so te podatke zbirali in jih pošiljali na vremensko postajo v mesto. Zanimala me je tudi preprosta preša, s katero je prešal mošt, pravzaprav je jabolka drobil še na star način, enako tudi žito. Nobenih novotarij ni maral, lahko bi si jih kupil, a ostal je pri starem. Izjemno varčen je bil; najraje je zvečer posedel v

Vremenska postaja

**Peter Plevnik,
Šentanel**

kamri in gladil ter prešteval denar. Tisto skromno bero prihrankov mu je tako inflacija pobrala, za to pa ni znal poskrbeti.

Čas je mineval, Blaža sem kasneje še večkrat srečal, tudi na domu pri njem sva bila z ženo in prav prijetno se je bilo pogovarjati z njim. A nobenemu povabilu na obisk v šoli ali doma pri naju se ni odzval. To je kar preslišal. Ohranil sem ga v prijetnem spominu, bil je nadvse zanimiv, pameten in zelo razgledan mož.

Blaža Mavrela smo obiskali jeseni 1971, morda kakšen mesec pred prireditvijo ob izidu njegove knjige ob njegovi 75-letnici. Namen obiska je bil pripraviti Mavrela, da bi se prireditve osebno udeležil.

Ko smo prišli peš do hiše, Mavrela ni bilo doma, zato smo ga čakali. Prišel je čez travnik, se pozdravil z nami in zavil v gozd ob hiši, kar se nam je zdelo malo čudno. Tam v gozdu je malo pobrskal po listju in v rokah je držal ključ od svoje hiše. Prepričeval ga je in vabil na prireditev dr. Sušnik, jaz pa sem zapisoval dogovorjeno in snemal s kasetofonom. Mavrel je privolil, da pridemo ponj, a se je kasneje premislil, in akcija ni uspela.

Ko sem se peljal na večer prireditve po Mavrela, je bila že trda tema, saj se spomnim, da ga v njegovi zakajeni bajti sploh nisem videl. Ne spomnim se, kdaj točno je bila prireditev, ali konec novembra ali pa decembra. Dolgo sem ga prepričeval, naj gre z mano v knjižnico za kratek čas, a nisem bil uspešen. Končalo se je z znamenitim stavkom: Kaj me boste vlačili naokrog in me kazali kot kakšnega medveda! Torej sem se vrnil v knjižnico na prireditev praznih rok.

*Obisk pri
Blažu
Mavrelu*

**Alojz Pikalo,
nekdanji
knjižničar
v Študijski
knjižnici Ravne**

SAM, A NE OSAMLJEN

in Masriel

Mavrelav portret
okoli leta 1950

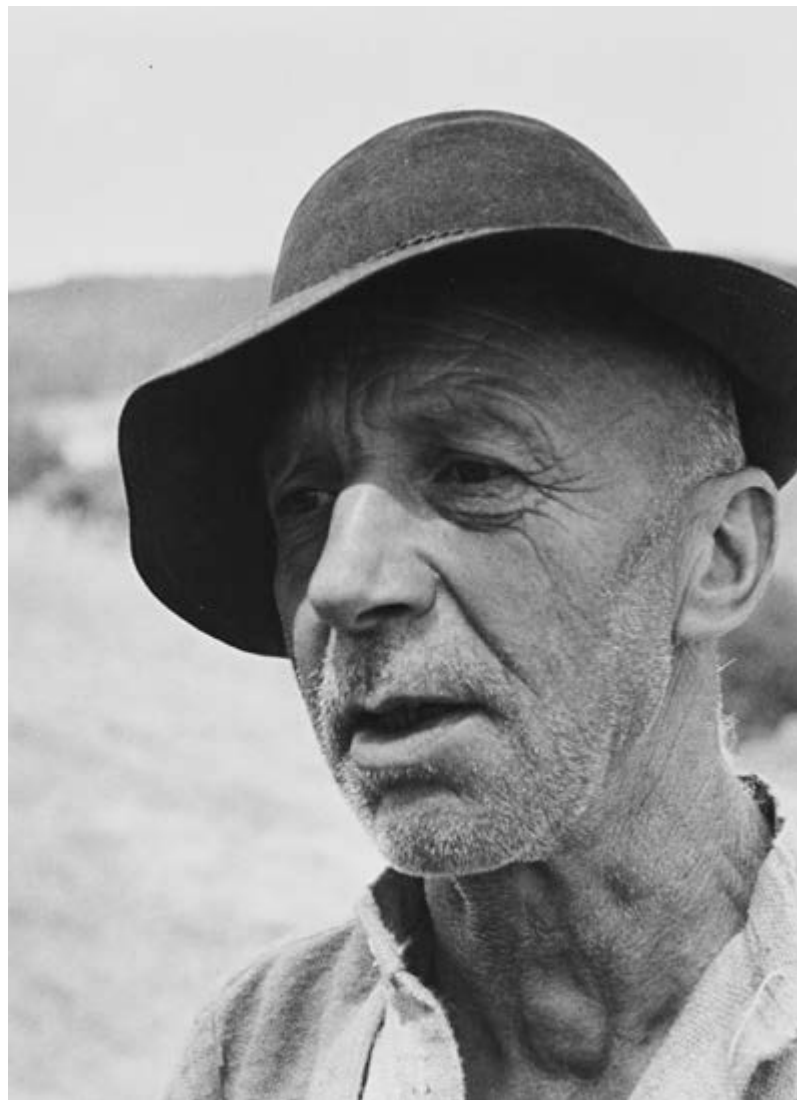

Foto: Stanko Kotnik

Blaž Mavrel pred
hišo na Stonkni

Foto: Maks Dolinšek

Blaž Mavrel

Foto: Maks Dolinšek

Sam, a ne osamljen

Foto: Maks Dolinšek

Blaž Mavrel
na Stonkni

Foto: Maks Dolinšek

Mavrel v hiši
Foto: Maks Dolinšek

Tu sta doma
tišina in mir.

Foto: Maks Dolinšek

Značilna oprava
in palica v oporo

Foto: Alojz Krivograd

Nedeljsko
popoldne s knjigo

Foto: Maks Dolinšek

Taki so bili časi.

Foto: Milko Dolinšek
(Last: Koroški pokrajinski
muzej, Muzej Ravne na
Koroškem)

Po opravljenem delu

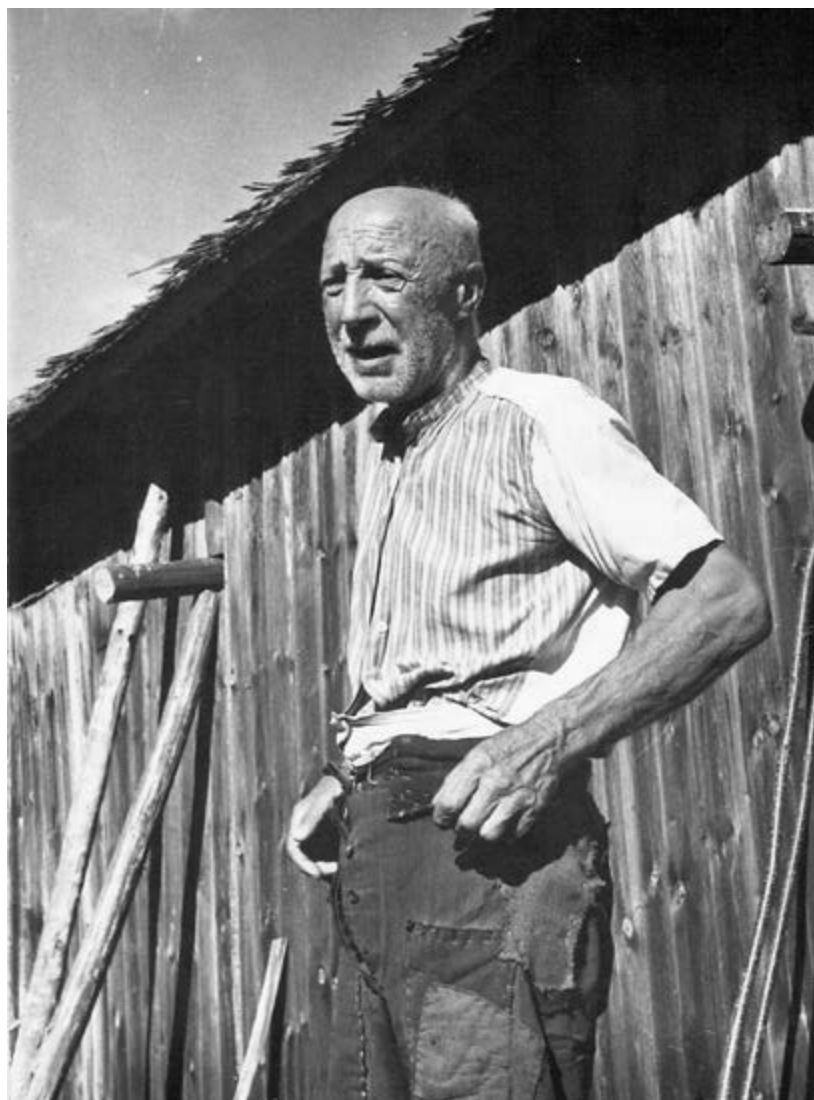

Foto: Stanko Kotnik
(Last: Franc Verovnik)

Pesnik pri košnji

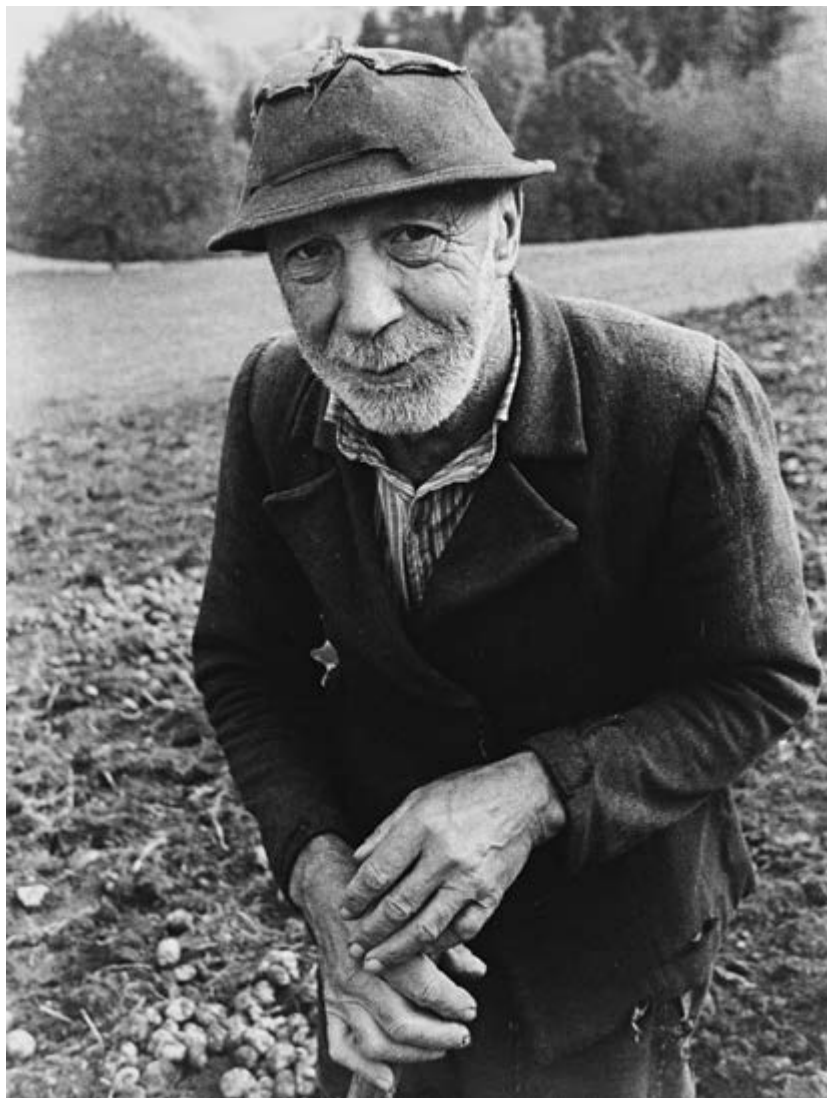
Foto: Stanko Kotnik

Za ograbek sena

Foto: Stanko Kotnik

Te roke,
pisale so pesmi in
kopale krompir.

Foto: Stanko Kotnik

Mavrelova
vesela podoba

Foto: Stanko Kotnik

Mavrelova domačija
na Stonkni na Strojni

Foto: Stanko Kotnik

Foto: Milko Dolinšek

Dr. Franc Sušnik
in Blaž Mavrel

Foto: Maks Dolinšek

Zazrta v strojanske
brege, dr. Franc Sušnik
in Blaž Mavrel

Foto: Maks Dolinšek

Sopotnika

Foto: Maks Dolinšek

Foto: Maks Dolinšek

Blaž Mavrel,
Alojz Pikalo, ...,
dr. Franc Sušnik

Foto: Maks Dolinšek

Ob obisku
članov Koroškega
kinokluba Prevalje
pri Blažu Mavrelu
(na fotografijah v
ozadju Ludvik Cigler)

Foto: Alojz Krivograd

Fotografije (razen fotografij na strani 231 in 232) hrani
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem.

J ZBOR ROKOPISOV

in Manuscript

*Blaž Mavrel
v zbirkah
Koroške
osrednje
knjižnice
dr. Franca
Sušnika
Ravne*

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika v posebnem klimatiziranem depou v ognjevarnih trezorjih hrani bogato in obsežno rokopisno zbirko, ki je po vsebini pretežno domoznanskega značaja.

Med številnim dragocenim rokopisnim gradivom in zapuščinami je tudi del zapuščine Blaža Mavrela in zdi se nam prav, da ob tej priložnosti predstavimo delček zaklada te naše pisne in kulturne dediščine. Le-ta je in bo neprecenljiv dokaz naše identitete in kulture.

Prvi del fonda Blaža Mavrela je nekdanja Študijska knjižnica (dr. Franc Sušnik) pridobila po njegovi smrti. Zapuščina obsega arhivsko škatlo, v kateri sta urejeno in popisano rokopisno gradivo in korespondenca. Shranjenih je enainštirideset rokopisov in rokopisnih zvezkov, med korespondenco sta pismi Blaževe sestre Katarine dr. Sušniku, največ je dopisovanja (trinajst pisem) med Mavrelom in dr. Sušnikom. V bogati fototeki hranimo tudi fotografsko gradivo o Blažu Mavrelu. Večina je portretov.

Drugi del fonda oziroma zapuščine je Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika pridobila z zapuščino Stanka Kotnika leta 2009. Ta del prav tako obsega Mavrelove rokopisne beležke (Popravki in prevodi Prešernovih, Prevodi Prešernovih nemških, Šopek s koroških bregov, Stanko Kotnik: Ljudski kulturnik s Strojne – tipkopis osnutka za knjigo o Blažu Mavrelu), nekaj korespondence (trinajst pisem Blaža Mavrela Stanku Kotniku), časopisne izrezke o Mavrelu, zemljiškoknjižne izpiske Mavrelove domačije ...

Ob zbiranju gradiva za to knjigo je Osnovna šola Šentanel knjižnici podarila še dva rokopisna zvezka Blaža Mavrela, ki so ju do sedaj hranili v svojem arhivu.

V tej publikaciji je predstavljen le delček (izbor) iz tega gradiva. Obsežnejši popis gradiva je dostopen v Domoznanskem oddelku naše knjižnice.

Z Mavrelovimi rokopisi in korespondenco sem se ob različnih priložnostih (razstave, prireditve) srečala že pred popisom zbirke. Leta 2011 smo pripravili obsežno razstavo in publikacijo o bukvnikih in vižarjih iz zbirk naše knjižnice. Posebno mesto med njimi je pripadlo tudi Blažu Mavrelu – koroškemu bukvniku in samotarju.

Ob popisu omenjenega gradiva je bil ta stik z njegovim delom še pristnejši, saj se je bilo treba poglobiti v vsak delček rokopisa, pisma, ostaline ...

Iz rokopisov in korespondence Blaža Mavrela so razvidne njegova velika ljubezen do pisane in tiskane besede ter skrb zanjo in njegova nenehna želja po novem znanju ter učenju. To je skušal doseči ob prebiranju klasične ter druge literature, periodičnih publikacij in z dopisovanjem z ljudmi, ki so mu lahko strokovno pomagali in ga podpirali.

SIMONA ŠULER PANDEV

Benjenci g. doktor

To sem še pozabil vam prej napisati,
da tega ne izdajte, da sem jaz takrat za
400 dinarjev mojih knjizic odkupil. Jaz ^{sem} ljudem
pravil, da sem ~~to~~ mušino (rekel sem str) izvedo
prejel za nagrado, tako je bilo lepše.

Odkod je po naša korotka beseda: gmajtn?
Kdaj je Korotki Slovenci » gmajtn « ki se veste, ko
ste tudi Korotec. Ne v nemščini ne v slovenščini
ne v knjigah ne v govoru ni drugje najti te besede,
samo Korotki Slovenci jo imamo v govoru.

Dr. J. Plečnik je v Mladiki naučeval, da naj
rabimo mesto energije /večnost/ energično-več-
no. To je docela nesprejemljivo. Ljudje bi tega
ne mogli umeti, da bi bilo še kakor druga večnost
na svetu, kakor ona prava oustran groba. Kako
bi se pa tudi reklo: Kaj poslanec se je večno
ali večnostno potegnil za... Jaz postavim
za energijo drugo besedo: čvrstnost
energično-čvrstno. To bo ~~ho~~ pa vsek
gorjanci nehoti razumel.

Novi beseda mora biti taka, da ljudje niti
ne sparijo, da je nova. Taka se bo pa lahko
pisalo: Nas poslanec se je izvršno potegnil na...
Da se bo razločevalo od izvršnosti, (ki je tudi novost)
zato bo pisali noter / m / izvršno. Levstikov
kreptenduh / tudi ni slab. Ticer pa je Plečnik
prijen, ko je na tujke hud. Jaz sem tudi, ko
jih ne razumem. Tulec bi bilo od vlade
kake novsedbe, ki bi kar močito odpravila
tuje besede, ki jih bo samo polovica.

Pozdravlja

Koroški Kijatelj

Spoštovani gospod doktor!

Trino pozdravljeni!

Pesem tovaršico sem predelal, denite jo adaj
k zbirki kot prvo. Omenite jo v pismu ali je
slabo pesem "Premišli zbrano" ki raček!
je bila razvžena sem potrdil, menda mi
prekunič, denite jo na "Modronanjem"
nabožnih tako ni veliko.

Naslednja pesem v zbirki ima naslov Velikste=
denka, ta naslov irtajte po nad njim
postavite: Pri božjem grobu / kako boleče.

Pesem Prešernu sem tudi popravil, kameňte
kavno tako porlovanjeni sonet: jo!
Mladi pemici

V prvi peini Bankarju irtajte 8. kiti=
so, je nepotrebna.

Prosim Vas, čislani gospod doktor, bodite
tako pridni in mi napišite kritiko, sodbo
o mojih peinih, vsako omenite! zapišnjte
spoti, ko hote irtali. (Truharjevo tudi omenite!
(se mi rdi umuljivo) Ta stroške pisma prilagam
5 din. I spoštovanjem Blavž Maverl

Dragi gospod profesor!

Rad bi prišel k vam poupračati kako je z
mojo zadevo, ali je še sploh kaj upanja, na
moje bukvice. Kako je le možno, da take
malenkosti hitro ne rešijo. Lahko bi bukvice
še bile natisnjene v avgustu. Sezona kurnic je
tudi še preč, tedaj je na 3. trojni največ denovja.
Zetor so lile (in so še) po 100.- din. liter, bukvice
bodo pa le 60.- din. Rad bi prišel vprašati po imenu
v delovniški knjigi delo, v nedeljah s utrujen.
Prosim Vas torej, tudi Va pisarne napisite in mi
pošljite in sporočite kar vam je znano o tej
zadevi.

Spoštovanjem

Blaz Mavrel

Znamka je
priložena

Pismo
dr. Francu
Sušniku

Gospod profesor!

Nekaj Vas moram spet prositi. V kratkem izide zadnja letošnja številka Turinarja, jaz bi jo pa gotovo zamudil, zato prosim Vas, kupite name dva izvoda in hranite pri Vas dotlej, da pride kateri, jaz ali ko tra ponje. Svite ju in v čaropisnim papirjem povijte in prevešite in dajte kam, kjer ne bo napoti pa kater, da bodo gospa tudi vedeli, ker Vas pač najbrž ne bo sloma. Če jo ne morete zamuditi, ko ga vam jaz v knjižnico prinesejo. V prih. številki bo, menim da, spet ena mojih, tista, ki je složena na naper Slej illovani. Ste jo že brali, pa zdaj je predelana, je lepša. Tisti prsti hej od kroja sem tudi

zavrget, zdaj se drugače račne. Kložil sem tudi še 4. kitico
verske vsebine, ki je nisem pripisal, bi je gotovo ne napisali.
Ka Vas jo pa tukaj napišem. Tako se glasi:

Kemo, da je Bog nad nami, gleda nas in vodi,
on pravičen še pravico, srečo nam prisoči.
Bodi v dar mu delo naše, ljubeav in zvestoba,
on odpre nam domovino večno okraj groba.

Spomladi sem Paulihu predlagal, da bi sprejel vse moje
pesnitve v Protiko. Sedaj bi pač protika predstavljala
mojo pesniško knjigo. One maize iale tudi nikakor niso boljši.
Nisem uspel. Vzel je samo malenkost. Ko bi vrag tistih
petero bile cele, pa niso. Nevesti je v celoti 74 kitic,
drugi jih je 15 kitic, Dečli v spominško kn. so trije taki
odstavki. Samo Grečanje in Opomin sta celi kakor sem
napišal. Grečanje ima tudi akrostih.

Pozdravlja Vas Blaž Navrel

Pismo
dr. Francu
Sušniku

Gospod ravnatelj!

Braw lepo zahvalim za posojeno knjigo. Prosim pa še za
o - Milke Kartmanove. Ta knjiga wa si zelo podobna: oba kmetska
družava, skoro istih let, oba wa tudi samica ostala. Jaz bi zelo
rad bral, kar je napisal. ^{Če} v knjižnici je menda nimate, zato je
niste pridesjali. V kartonu pa je bilo še dovolj prostora. Karočite jo
s celovca, zraven drugih listov, ki jih dobivavate. Ispodbi se, da
jo imate v knjižnici. Pa me pošiljajte po pošti, kar v kuhinjo pri-
nesite, gospa bodo pa katri dali. Ta knjiga je en teden na pošti
ležala, kar midva le redko hodiva na pošto, ko nimava nič za
dobliti. — Udovč mi nčaja najbolj od kraja, kjer je rimano in presena
oblika. Še enkrat hvala za posojilo! Blaz Maverl

Pismo
dr. Francu
Sušniku

Družba sv. Mohorja v Celju

Te pesmi vam pošiljam z željo, da bi jih
morda še v kalendarju priobčili. Ako bo pa tudi „Mladika“
kmalo izšla pa v Mladiki. Ti možje, pesniki in pisatelji
so še zelo stari, jaz bi pa rad te pesmi še so njih življen-
ja objavljene. V srcu nas veselijo da Moh. družba spet deluje.

Pesmi, rasne vsebine imam še veliko. Moj spis o vojski „Tvoja
naša domovina“ ste menda še prejeli, prosim aa sporočilo, če li
mogoče biti natisnjeno in sploh karo sodbo.

Blaž Maverl-

St. Danijel, p. Prevalje

Koroški Kijavelj

febr. 1966

Tovariš Stanko Kotnik profesor, Prevalje

Čunkrat rva se menila o popravkih Brešernovih pesmi. Kdoj sem jih ravo napisal, treba je prepisati, ko je vse rmešamo, pa ror silo se se najde. Ko je ravo prilika pošiljane vam, ko se se ravnate na Brešerna. Tudi meni ste za podarili v dveh irvodih, tistega od Konrada ja. Hvala vam! Če imate se novega Jevgenija, vas prosim za posojilo. Tu na Strojni je po starem. Učiteljica je naučila 13 igralcev Strojincev Detelovo igro Begunjkor. Oka pustur vedeljo boho igrali. Ja in drugi bi zelo rorali knjigo v knuteni sta Kušanova Miha in Martiček. Norda bi Vi mogli pomagati, da bi se knjiga dolila.

Lepo vas pozdravlja Blaž Maurel

Pismo prof.
Stanku Kotniku,
februar 1966

Nekdo mi je spomnil, da se ti trudite
spraviti moje pesnitve v tisk. Menim, da mi
res. Četudi bi poskušali, bi ne dosegli, saj
mi izgleda prav nič. Če bi pa le prišlo do
tega, kedaj bi mi morali prej sporočiti, bi
dal za tiskarno nove zveske. Potrebne so bile
se nekatere poprave,boljšave. N. pr. Meškova
mora biti v starem, beredilu, tako kakor je v
Vašem zvesku se račetek in konec ne ujemata
in še nekaj se nujujihboljšav. —
Činjani so vas iskali zaradi zveskov, pa Vas niso
našli doma. Potem so prišli k meni in smo /

seveda vse opravili kakor lani. Nagrado
so mi obljubili takšno kakor lani. Rekli so
da jo bodo poslali po pošti, pa še doslej
mi bilo nič, je pa še minil en dober mesec.
Ali so pozabili ali se skesali. Morda so pa
dali komu, da bi mi osebno prinesel, pa je
rase porabil. Nameniš sem to nagrado za vožnjo
v Dubrovnik, če jo bom prejel.

Lepo Vas pozdravlja

Blazi Hawrel
Strojna

Razglednica
Prežihovemu
Vorancu,
30. I. 1948

1.

Popravki
in prevodi
Prešernovih

Popravki Prešernovih pesmi

Strune mi lo se glasite,
mi lo, pesmica, zaluš.
srca bolečine skrite
tridesetiniš zmanuj.

Da s seboj, me vedno vleče,
koder hodi, njen obraz,
da sblitje nje svetice
v srca nosim, slednji čas.

Doz blešči mi, vene lice,
da užasa hči oči,
da teko iz njih solzice,
ki ljubezen jih rodi.

En da ve, ki bi nje hvalo
rade pele za naprej,
če se me osamili kmalo
tibe boste na veselje.

Od želja kako odihnje
po nje hrepeni srce,
da veselje mu je tuje,
da od sreče nič ne ve.

Je in take ve nosite
strune, tožbe tje do nje,
morda vendar omecite
nje neosamiljeno srce.

Pod oknom

4. kitica

se prikazi, me vtolaži,
reci, da še ljubis me.

7. kitica

Ako spava, naj bo zdrava
če me skušn niš ne de,
če pa ona druga ljubé
počilo mi bo srce.

Kamasto „ak“ je treba
pirati „če“ povsed.

Kamasto pred je
treba povsed
pirati: prej.

Sila spominu

mercé
Dany, fant je v skrbno nastavljen
vsega koroje neostanovitno srce.

4. kitica

v srca te sbadajo pesnice moje,
ki jih od svoje nesreče sem pel.

Popravki in prevodi
Prešernovih pesmi

8. kritika, sodnja vrsta:

ki v njem je plamen neugasljivi vnela.

X

12. ko vidi v tako žalostju vstopljena,
tolačba pa množica ni nobena.

2. kit. bolj grine zguba, bolj mrtvi iloveka
obupa trup in srce rane seka.

16. kit. al živa je al mrtva svedet hoče,
koiti prej s sveta se ni mogote.

38. kit. Duhoven (ne duhovni)

* Valhunn ravna po svoji slepi glavi, *spodaj!*
~~prekonevna, prešernova pesnis~~

40. kit. tak mladi deklici je srca rana
kakor na rožico mež in mrazovi,

43. Duhoven reče vnosa besede take:

53. Dumn je Bogomila ila k sietu
in videla se nista več na svetu.

19. kit. žel naju vsak bo sam skor žitja smede;

3. kit. namesto Utlitana:

Al bolje mi, ko tugo to trpeti
poziviti, si sam življenje vzeti?

*

38. kit. Valhunn ravna po svoji slepi glavi,
po božji volji me. — Duhoven pravi «.

Namesto ak je treba povod pisati: če
namesto pred je treba pisati: prej

Od ridanja cerkve na Smarjni gori

»Devišstva tat, ubij te grom,
nepropščena mati bom,
odprsti Bog ti, avodnik mlad,
od tebe norim greha sad«.

Besede te izgovori,
na tla omahne, omedli —
razjoie mladi sintek nje,
al ona se več ne rave.

12. Ko spolni leta ta se z njim
padal bom na vienje v Rim «.

Prevodi Prešernovih nemških

Leviča tožba 1.

Pregnanemu iz rimske domovine
Kamene ljubljencu so že spočele
neštete pesmi, nove so se vrelle,
muj silile iz srca so globine.

Uil se tuj govora je tuzine
in te besede v Bontu so zveneke,
ki niso od mladosti v njem živele,
ko Skitom tožil je srca tešine.

Kot on ne morem petja opnatiti,
čepav domača pesem mi ne harne,
le slepo mi sovraštvo daje učiti.

Kato ne štejte v alo mi tožbe glasne,
v besedi tuzi moram bol izliti
jaz kakor on je tuge svoječasne.

Mežiški Ciciban

Tja zori, tja zori
po pliberskem polju,
po Ročni dolini
in dalje na Kilo
moje misli hitijo,
keli si me,
kjer bratje živijo
in drage sestre.

Rad mejo odstranil
bi jaz, Ciciban,
rojakom oznanil:
zdravstva je dan.

Harvickal bi smelo,
zakuril bi kres,
prehodil deželo
bi vzdolž in počez.

Prežihov Voranc

Naš Voranc izpod Uršlje gore,
naš prvoborec in glasnik,
kdo pravoceniti Te more,
ko rodoljub si bil velik.

Božat na duhu in spreviden
pretečko si krivice zrl,
čuteč ko bankar, pisec priden,
kot on presgodaj si umrl.

Ka ljudstva blagor si se trudil
— tako mi delajmo naprej —
po mnogih krtovih pa se razrnil,
priljubljen domovini vsej.

Kdaj zemlja Te domača krije,
kaluzemo mi na Teboj,
iz Tvojih del nam genij sije,
kaslušen našim. Ti pokoj.

Koroški mošt

O vinu, kjer imajo ga
navdušeno pojo,
pri nas je mošt in daje ga
z dobrotno kmet roko.

Iz hrusek, jabolk in lesnik
naš mošt nateka se,
pri delu nam je pomočnik,
pa kleske še v lasé.

Ob kruhu mošt nam je poznan,
dobrina za vse dni,
če kakšen god je praznovan,
pri moštu se slavi.

Ko sonce peče letni čas,
potimo se v bregéh,
pa z grčo kmet pozdravi nas,
ko ne za nejo vseh.

K sosedu sosed često gre,
»te boljšeга« dobi,
pri moštu se srce odpre,
beseda se sprosti.

Na vatbi v litrih se iskri,
ponuja se ljudem,
da v glavah muha zasumi
in dobra volja vsem.

Le bomo prečali ga mi
in pili pametno.
Tu vinska teta ne rodi,
pa sad nam da drevó.

Naš mošt je zdrav, krepak napoj,
hladi in poživi;
na hvalo se mu spet ta moj
po vrednosti glasi. —

Je strojna naša moštni kraj,
tu piže za vsakdo,
če zmanjka ga šele tedaj
se spomni na vodo.

En sončni ta Lentdanijel
od Štrojne dol leži;
po moštu vedno je slovel
in še naprej slovi.

Kmetova pesem

Leu kmet dobre volje,
v naravi kraljujem,
imam svoje polje,
kjer kruh pridelujem.
Delam in se trudim
od jutra do noči,
pa raste mi živina
in polje mi rodi.
To moja je pesem
in moje življenje.

Kesal sem ko orjem
in seme posevam,
si žvižgam in pojem,
si kratek čas delam.

Kukavica kuka,
iskranček žvrgoli,
pienice, rači živja
lepo mi zeleni.
To moja...

En kadar kozimo
se vmes glasi petje,
se trudni potimo,
dan zgodaj račet je. —
Prepelica kliče
iz šita: pet pedi;
še kima polno klasje
in četi se mudi.
To moja...

Vse dni pomagati
so močini mi volji,
ne trudni vozaji,
naložim karkoli.
Vozim in si spravljam
dobrote s polja v hram,
ko zemljo sneg zapade
pa vzeti kaj imam.
To moja...

Ker tod pa nekdanj jezero je stalo
se tudi je v nasivu ohranilo,
»Marija najješern« se je kralo
in še naprej se bo tako glasilo.

Strojna nad Mežiško dolino

Široko tu cerkvica bela stoji,
po brezah okrog so domovi ljudi.

Nas davni je ilovek tu kraj si izbral,
posekal gozdove, si njive skopal.

So hude gnojvoze v te strme brezé,
ko dobra pa volja pomaga vse gre.

Tred leta najlepše kupoje nam zvon,
je lepa nedelja, Urh, farni patron.

Čas fara se zbere in drugih tedaj,
popoldne pa v krmi veseli je raj.

Bregovi kruh, »vino« nam tepke rode,
harmonike, pesmi se rade glase.

Česel je Strojaneč, je star ali mlad,
vsek dela in poje in piže prav rad.

Domaćo pu kapljico v žilnih ima,
ki zdravje, pozum, dobro voljo mu da.

Težaven dovolj je bregovni ta svet,
mikavna je cerkev in k vrha razgled.

Čak svoje blago in pohvali svoj kraj,
zavidati nas pa kdo nima za kaj.

Danijel v Mežiški dolini

Pod zvonom svetega smo Danijela,
koroški dobre volje smo sinovi.
Kari nam sad, so ljubi nam domovi,
~~ta~~ nam vedno sreča je svetela.
tako

“ Glej luč v samoti strojnski
Blaž Mavrel
svečo je imel prižgano besede
ljube slovenske
tudi v gluhi temni noči.

DR. FRANC SUŠNIK,
OB SMRTI BUKOVNIKA BLAŽA MAVRELA

*B*BIBLIOGRAFIJA
BLAŽA MAVRELA

Bibliografija Blaža Mavrela

Sestavila MARIJA SUHODOLČAN DOLENC

Bibliografija Blaža Mavrela zajema popise od leta 1922 do 2014. Zaradi preglednosti je gradivo razporejeno v posebna poglavja, ki so v okviru posameznih let urejena po abecednem vrstnem redu.

Pregled:

1. Samostojni tiski
2. Pesmi
3. Proza
4. Prevodi
5. Prispevki o Blažu Mavrelu
6. Upodobitve Blaža Mavrela, priznanja, uglasbitve
7. Imensko kazalo

1. SAMOSTOJNI TISKI

1935

- 1 **Camarske pesmi.** Po koroških ženitovanjskih običajih. V Mariboru, samozaložba, natisnil Hinko Sax, 1935. – 36 str. : 15 cm.

Vsebina: *Camarjev pozdrav; V začetku gostije: Botri; Nevesti; Družici; Med gostijo I.–IV.; Za venček (camar – družica); Pred razhodom. – Nebeška svatovščina (predelana narodna pesem); Marti v spomin (pesem z akrostihom).*

1938

- 2 **Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi.** V Celju : Mohorjeva tiskarna, 1938. – 55 str. : 14 cm.

Vsebina: *Koroški ženitovanjski običaji; Camar gostom; Camarske: V začetku svatbe, Med svatbo, Za venček, Pred koncem. – Razen camarskih: Nebeška svatba (narodna); Bog je ustvaril; Veselje; Žalost; Kolednica; Dekletu za god; Fantu za god.*

1971

- 3 **Šopek s koroških bregov.** Zamisel: Ludvik Kotnik. Izbrala in uredila Aleš Mrdavšič in Andrej Šertel. Opremil Adi Kolar. Založilo Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec za avtorjevo petinsedemdesetletnico. Slovenj Gradec, Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, 1971. – 60 str.; avtorj. sl. : 14 cm.

Vsebina: *Uvodni verz; Dr. Franc Sušnik: Uvodna beseda.*

Pesmi: *O strmi breg, življenje ti ...; V gozdu; Divji petelin; Lipa; Srečanje; Zaljubljen; Na trati; Po snubitvi; Žena; Kresni večer; Pri zdravniku; Na paši; Koroški mošt; Strojna nad Mežiško dolino; Mladost je prešla.*

Nove camarske pesmi: *V začetku svatbe: Botri; Nevesti; Družici; Med svatbo: Venček; Pred koncem; Nevesti za zlato poroko.*

1977

- 4 **Gozd šumi v meni.** Knjigo Gozd šumi v meni Blaža Mavrela je avtorju, svojemu častnemu članu, izdal Koroški Kinoklub Prevalje. Uredil: Vinko Ošlak, opremil: Ludvik Vodnik. Prevalje, Koroški Kinoklub, 1977. – 57 str. : 15 cm.

Vsebina: *Blaž Mavrel; Pesmi: Storija Mežiške doline; Črni zajec; Na paši; Beseda; Trnjeva pot; Druga svetovna vojska (Pisano v zimi 1942/43); Groze čas; Nova pesem; Spev svobode; Pesem borcem za 20 letnico ustaje; Primož Trubar; Dr. Fr. Prešeren, Ivan Cankar; Oton Župančič; Fr. Ks. Meško; Fr. Sal. Finžgar; Prežihov Voranc. – Prepesnitve in prevodi: Mejnik po Aškercu. – Narodu srce (Sodobno predelana po B. Potočniku); Pridni mož (August Bürger, prevedel Blaž Mavrel); Iz Prešernovih nemških prevedel Blaž Mavrel. – Igra: Zimski večer. Kratka zabavna igra. – Pripoved.*

2. PESMI

1934

- 5 **Za slovo.** – V pomislek. – V: Izseljenski vestnik, 1934, št. 3, str. 2.

1935

- 6 **Camarske pesmi.** Camarjev pozdrav; V začetku gostije : Botri; Nevesti; Družici; Med gostijo I.–IV.; Za venček (camar – družica); Pred razhodom; Nebeška svatovščina (narodna); Marti v spomin. – V: Mavrel, Blaž: Camarske pesmi. Po koroških ženitovanjskih običajih. V Mariboru, samozaložba, 1935, str. 1–36.

1937

- 7 **Mejnik.** [Po] A. Aškerc[u]. – V: Mladika, 1937, o[vitek], št. 12, str. [3].

1938

- 8 **Nove camarske pesmi.** Camar gostom; V začetku svatbe : Botri; Nevesti; Družici; Med svatbo I.–IV.; Za venček (camar – družica); Pred koncem; Nebeška svatba (narodna); Bog je pa ustvaril; Veselje; Žalost; Kolednica; Dekletu za god; Fantu za god. – V: Mavrel, Blaž: Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi. V Celju, Mohorjeva tiskarna, 1938, str. 15–55.
- 9 **Novomašniku.** (Po napevu : Stezica bla je uglajena). – V: Mladika, 1938, o[vitek], št. 7, str. [2].

- 10 **Zakon.** – V: Naš dom : list za ljudsko prosveto, 1938, št. 4, str. 210.
V prispevku dr. Franca Sušnika: Blaž Mavrel, strojniski pesnik.

1940

- 11 **O žetvi.** – V: Orač : za bodočnost slovenskega kmeta, 1940, št. 8, str. 170.

1941

- 12 **Pri zdravniku.** – V: Orač : za bodočnost slovenskega kmeta, 1941, št. 2, str. 47.

1947

- 13 **Franu Saleškemu Finžgarju.** [Zadnji dve kitici]. – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1947, str. 167.
- 14 **Ivanu Cankarju.** [Tri kitice]. – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1947, str. 167.
- 15 **Otonu Župančiču.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1947, str. 167.
- 16 **Velo polje (Na Triglavu). Prof. Janku Mlakarju.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1947, str. 167.
- 17 **Lipa [Pet kitic].** Podpis: Koroški Krjavelj. – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1949, str. 127.

1951

- 18 **Žena.** – V: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4, str. 21.
- 19 **Zima v planini.** – V: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4, str. 22.
- 20 **Mežiški Ciciban.** – V: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4, str. 23.
- 21 **V pliberškem gradu.** – V: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4, str. 24.

1954

- 22 **Kresni večer.** – V: Koledar Družbe sv. Mohorja (Koledar Mohorjeve družbe), 1954, str. 181–182.

1955

- 23 **Prežihov Voranc.** – V: Koroški fužinar, leto 5, 1955, št. 10–12, str. 36.

1957

- 24 **Camarske pesmi.** – V: Pet let kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 81–83.

- 25 **Dr. Francetu Prešernu.** [Tri kitice]. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 87.
- 26 **Ivanu Cankarju.** [Dve kitici]. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 87.
- 27 **Franu Ksaverju Mešku.** – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 88.
- 28 **Franu Saleškemu Finžgarju.** [Dve oz. pol kitice]. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 88.
- 29 **Misel oživi, srce govori, pesmica pa moja tožno se glasi.** [Moto v zbirki Šopek s koroških bregov]. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 80.
- 30 **Otonu Župančiču.** – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 89.
- 31 **Prežihov Voranc.** – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 90.
- 32 **Prežihov Voranc.** – V: Koroški fužinar, leto 7, 1957, št. 1–3, str. 26.
- 33 **Razne pesmi.** [Odlomki]. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 84–86.

1959

- 34 **Nova pesem.** – V: Koroški fužinar, leto 9, 1959, št. 4–9, str. 12.

1960

- 35 **Deklamacija.** – V: Koroški fužinar, leto 10, 1960, št. 7–12, str. 44.
Deklamacija za slovesnost ob odkritju spomenika šentanelskim žrtvam 1941–1945.
- 36 **Koroški mošt.** – V: Koroški fužinar, leto 10, 1960, št. 4–6, str. 38.

1961

- 37 **Borcem – za 20-letnico vstaje.** – V: Koroški fužinar, leto 11, 1961, št. 4–6, str. 24.
- 38 **Kukavica.** – V: Koroški fužinar, leto 11, 1961, št. 4–6, str. 21.
»To je nova tretja oziroma zadnja kitica Mavrelove 'Kukavice', ki je po starem besedilu uglasbena v Mohorjevi pesmarici. S starim besedilom pa avtor ni bil zadovoljen, zato ga je v celoti predelal.«
- 39 **Nova pesem.** 3. kitica. – V: Koroški fužinar, leto 11, 1961, št. 4–6, str. 42.
»Tokrat smo objavili Blaža Mavrela 'Novo pesem'. Sedaj je dodal še tretjo kitico. Z naših gora je vse skupaj pa radi objavimo.«

1965

- 40 **Fr. Ks. Meško.** – V: Vigred : glasilo Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 10, 1964/1965, št. 2, str. 10.
»Duha si bogastva globoko zajel, / nam pesem visoko ljubezni zapel.«
- 41 **Prežihov Voranc.** – V: Vigred : glasilo Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 10, 1964/1965, št. 2, str. 10.
»Naš Voranc izpod Uršlje gore, / naš prvoborec in glasnik, / kdo prav oceniti te more, / kdo ti postavi spomenik?«

1966

- 42 **Mladost je prešla.** – V: Koroški fužinar, leto 16, 1966, št. 2, str. 41.

1970

- 43 **Pravljica.** – V: Koroški fužinar, leto 20, 1970, št. 1, str. 35.

1971

- 44 **Pesmi.** Misel oživi, srce govori ...; Oj strmi breg, življenje ti ...; V gozdu; Lipa; Srečanje; Zaljubljen; Na trati; Po snubitvi; Žena; Kresni večer; Pri zdravniku; Na paši; Koroški mošt; Strojna nad Mežiško dolino; Mladost je prešla; **Nove camarske pesmi.** V začetku svatbe; Botri; Nevesti; Družici. – Med svatbo; Za venček (camar – družica); Pred razhodom; Nevesti

za zlato svatbo. – V: Mavrel, Blaž: Šopek s ko-
roških bregov. Slovenj Gradec, Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, 1971, str. [5], str. 11–60.

1974

- 45 **Dogodek.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 111.
»*Od gozdnih fantov je bil junak ...*«
- 46 **Grobni napisi : Partizan Lojze.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 114.
»*Za svobodo se je boril ...*«
- 47 **Groze čas.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 110.
»*Na svet poslan je zmaj grozan ...*«
- 48 **Hej, rojaki.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 113.
»*Hej, rojaki, naša moč, veljava raste živo ...*«
- 49 **Ob koncu vojske.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 112.
»*Smo leta dolgo zdihovali ...*«
- 50 **Tužna naša domovina.** – V: Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo. Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974, str. 109.
»*Na prijatelja besedo vezal sem krvave rože ...*«

1977

- 51 **Koroški mošt : Moški zbor / [glasba] Luka Kramolc, [besedilo] Blaž Mavrel.** – Prvi verz: Ob vinu, kjer imajo ga ... – V: Naši zbori, letnik 29, 1977, št. 1, str. 27.
- 52 **Pesmi.** Storijska Mežiška dolina; Črni zajec; Na paši; Beseda; Trnjeva pot; Druga svetovna vojska; Groze čas; Nova pesem; Spev svobode; Pesem borcem za 20-letnico vstaje; Primož Trubar; Dr. Fr. Prešern; Ivan Cankar; Oton Župančič; Fr. Ks. Meško; Fr. Sal. Finžgar; Prežihov Voranc. **Prepesnitve in prevodi.** Mejnik po Aškercu; Narodu srce. Sodobno predelana po B. Potočniku; Pridni mož. August Bürger, prevedel Blaž Mavrel; Iz Prešernovih nemških prevedel Blaž Mavrel. – V: Mavrel, Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, Koroški kinoklub Prevalje, 1977, str. 5–30, str. 32–36.

1978

- 53 **Druga svetovna vojna (pisano v zimi 1942-1943).** – V: Koroški fužinar, leto 28, 1978, št. 2, str. 47.

1979

- 54 **Verzi iz pesmi Blaža Mavrela** na začetku poglavij v knjigi Mitje Šipka Šentanel, moje življenje (Ljubljana, 1979), str. 5, 11, 39, 49, 95, 103, 125, 135, 142, 153, 163, 177, 207, 221, 241, 253, 265, 271, 277, 283.

1982

- 55 **Strojna nad Mežiško dolino.** – V: Makarovič, Marija: Strojna in Strojanci. Narodopisna podoba koroške hribovske vasi. Ljubljana, 1982, str. 15.
Pesem je objavljena brez navedbe avtorja in naslova in je iz zbirke Blaža Mavrela Šopek s koroških bregov (1971).

1983

- 56 **Koroški mošt.** – V: Viharnik : glasilo delovne organizacije Lesna Slovenj Gradec – gozdarstvo in lesna industrija, leto 14, december 1983, str. 60. Portret.
Pesem je uglasbil Luka Kramolc.

1996

- 57 **Blejska pesem.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1966, str. [6]. Portret.
Blažev rokopis še neobjavljene pesmi.
- 58 **Človek.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1966, str. [8]. Portret.
Blažev rokopis še neobjavljene pesmi.

- 59 **Groze čas.** – V: Slovensko pesništvo upora 1941–1945. Izbral in uredil Boris Paternu. Knjiga 3 : Zaledne. Sodelovala Irena Novak Popov. Novo mesto, 1996, str. 66–67.
- 60 **Maj.** – Po domače. – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. [10]. Portret.
Blažev rokopis še neobjavljene pesmi.
- 61 **Kukavica.** – Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 5 Portret.
Blažev rokopis.
- 62 **Pesmi iz 1.** zbirke (Šopek s koroških bregov, 1971) : Strojna nad Mežiško dolino; Koroški mošt; Zaljubljen; Na trati; Lipa; Pri zobozdravniku; Na paši; Mladost je prešla. – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 11–17.
- 63 **Pesmi iz 2.** zbirke (Gozd šumi v meni, 1977) : Beseda, Prežihov Voranc, Primož Trubar, Fr. Ks. Meško, Dr. Fr. Prešeren. – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 19–24.
- 64 **V gozdu.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. [9]. Portret.
Blažev rokopis še neobjavljene pesmi.
- 65 **Voščilo za god.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. [7]. Portret.
Blažev rokopis še neobjavljene pesmi.
- 66 **Žena.** – V: Rodna gruda, leto 43, januar 1996, št. 1, str. 32.
V prispevku Janeza Kajzerja Bukovnik sredi gozdnih samot.
- 1998**
- 67 **Pozdravni nagovor na škofa.** – V: Koroški fužinar, leto 48, junij 1998, št. 1, str. 31. Portret.
V prispevku Marijana Gerdeja Pismo Blaža Mavrela Franu Ksaverju Mešku.
- 2001**

- 68 **Pesmi iz zbirk Blaža Mavrela : Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi (1938), Šopek s koroških bregov (1971) in Gozd šumi v meni (1977).** – V: Hanc Ema: Podjunsko-mežiški govor na Strojni in dialektizmi v pesmih Blaža Mavrela. Diplomaska naloga. Mentorica: dr. Zinka Zorko. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta, oddelek za razredni pouk. Maribor, 2001, str. 84–107, str. 108–119, str. 120–143, str. 153.

2003

- 69 **Misel oživi, srce govori, / pesmica pa moja tožno se glasi. – Strojna nad Mežiško dolino.** – V: Franc, Simona, Štruc, Ana: Neraziskana Strojna : ledinska in gorska imena in folklorne pripovedi z obravnavanega področja. Naloga za gibanje Mladi raziskovalci Koroške. Področje: Zgodovina. Mentorja: Alojz Pristavnik in Bojana Verdinek. – Ravne na Koroškem, Osnovna šola Prežihovega Voranca, 2003, str. 7 in 9. Portret.

2004

- 70 **Zakon.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, 2004, str. 165.
Pesem je bila objavljena v prispevku dr. Franca Sušnika: Blaž Mavrel, strojniski pesnik, v: Naš dom, 1938, št. 4.

2008

- 71 **Zima v planini.** – V: Smolak, Martina: Blaž Mavrel : življenje in delo. Diplomsko delo. Mentor: prof. dr. Miran Štuhec. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Maribor, 2008, str. 67. (Priloga C).
Pesem objavljena v: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4.
- 72 **Mežiški Ciciban.** – V: Smolak, Martina: Blaž Mavrel : življenje in delo. Diplomsko delo. Mentor: prof. dr. Miran Štuhec. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Maribor, 2008, str. 67–68. (Priloga C).
Pesem objavljena v: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4.
- 73 **V pliberškem gradcu.** – V: Smolak, Martina: Blaž Mavrel : življenje in delo. Diplomsko delo. Mentor: prof. dr. Miran Štuhec. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Maribor, 2008, str. 68–69. (Priloga C).
Pesem objavljena v: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, leto 3, 1950/1951, št. 3–4.

3. PROZA

1922

- 74 **Kresni večer.** – V: Koroški Slovenec (Dunaj), leto 2, 21. 6. 1922, št. 25, str. 1.
- 75 **Pri nas se pa pušcl lovi.** – V: Koroški Slovenec (Dunaj), leto 2, 6. 12. 1922, št. 49, str. 1.
»V Gradičah blizu Labuda je v jeseni 'steljeraja'. Zbere se vsa soseska, da pripravi prepotrebne stelje za hudo zimo. Po trdem delu pa se steljerajevci poveselijo.«
- 76 **Zaklad.** – V: Koroški Slovenec (Dunaj), leto 2, 7. 6. 1922, št. 23, str. 1.

1937

- 77 **Ženitovanjski običaji v Mežiški dolini.** – V: Mladika (Gorica, Katoliško tiskovno društvo), leto 18, 1937, št. 2, str. 67–69.
»Naši dedje so se dosledno držali lepih narodnih šeg ob svatovščinah, posebno je bilo in je še v navadi petje med plesom. Slišal sem govoriti stare ljudi, da svatba brez 'camarja' in njegovega obrednega petja ni svatba, ampak le nekaj 'bal'.«

1938

- 78 **Koroški ženitovanjski običaji.** – V: Mavrel, Blaž: Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi. V Celju, Mohorjeva tiskarna, 1938, str. 5–14.
Ženitovanja v Mežiški dolini.

1960

- 79 **Takšno sem zložil ---** – V: Koroški fužinar, leto 10, 1960, št. 7–12, str. 44.
»V Danijelu [Šentanelu] bodo odkrili spomenik žrtvam fašističnega divjaštva. Meni so naročili zložiti deklamacijo. Takšno sem zložil.«

1961

- 80 **Dopis Blaža Mavrela.** – V: Tovariš, 21. 1. 1961, št. 4, str. 3. Rubrika: Vi uredniku.
»Ali priobči 'Tovariš' tudi kako pesem? Pošiljam tri, z željo, da jih denete v list. Ljubavni dve sta prav za pustni čas, naj bosta obe v isti številki. V 'Novi pesmi' sem povedal, kar vsi zavestno ali podzavestno čutimo in mislimo.«

1966

- 81 **Popravek.** – V: Koroški fužinar, leto 16, 1966, št. 3, str. 37.
»Popravek na Ajnžikov prispevek o Strojancih.«

1977

- 82 **Aškerčev Mejnik.** – V: Mavrel, Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, 1977, str. 31.
Ob prepesnitvi: Mejnik po Aškercu.
- 83 **Pripoved.** – V: Mavrel, Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, 1977, str. 55–57.
»Ko sem bil na delu v mežiškem rudniku, sva bila skupaj na šihlu s starim možem in ta mi je tole pravil ...«
- 84 **Zimski večer. Kratka, zabavna igra.** – V: Mavrel, Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, 1977, str. 39–52.

2001

- 85 **Gospod profesor!** – V: Hanc, Ema: Podjunsko-mežiški govor na Strojni in dialektizmi v pesmih Blaža Mavrela. Diplomaska naloga. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta. Maribor, 2001, str. [155].
Mavrelovo pismo dr. Francu Sušniku. [Kopija rokopisa].

4. PREVODI

Prevodi Prešernovih nemških pesmi.

- 86 **Čestitka za god Alojziji Hrovat.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1954, str. 184.
- 87 **Grobni napis Emilu Korytku.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1954, str. 183.
- 88 **Mladi pesnici.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1954, str. 183.
- 89 **Slovcem, ki nemško pišejo.** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1954, str. 184.
- 90 **Zakaj slovensko ...** – V: Koledar Mohorjeve družbe, 1954, str. 183.
- 91 **Grobni napis Emilu Korytku.** – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 91.
- 92 **Mladi pesnici.** – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 91.

- 93 **Blaž Mavrel je prevedel vse Prešernove nemške pesmi.** Lotil se je tudi Friedricha Schillerja (Pesem o zvonu, Upanje, Uganka), Gottfrieda Augusta Bürgerja (Pesem o pridnem možu) ... Stanko Kotnik je v svoji seminarski nalogi ‚Ljudski kulturnik s Strojne‘ (Prevalje, 1959) v poglavju ‚Tuje cvetje‘ o prevajalcu Blažu Mavrelu zapisal: »Spoprijemanje s tako težavnimi nalogami in doseženi uspehi so pač najlepše spričevalo ne samo za Mavrelovega duhá, njegovo obzorje in miselnost, marveč tudi za nedvomni oblikovalni talent.« Martina Smolak je v svoji diplomski nalogi ‚Blaž Mavrel: Življenje in delo‘ (Maribor, 2008) zapisala: »... So pa Blaževi prevodi kljub temu velik prispevek k slovenski književnosti, predvsem prešernoslovju. Nosijo prav posebno vrednost prav zaradi Blaževe odmaknjenosti od vsakdanjega življenja, ki kljub temu ostaja v toku z dogajanjem v literaturi. Zvest ostaja preprostemu jeziku in zato je bolj dostopen preprostejšemu bralcu.«

5. PRISPEVKI O BLAŽU MAVRELU

1937

- 94 **Stanek, Leopold: Narodni pesnik popravlja Aškerca.** – V: Mladika, 1937, ovitek, št. 12, str. 3.

1938

- 95 **Glazer, Janko: Ocena knjižice Blaža Mavrela ‚Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi‘.** Založila Mohorjeva tiskarna v Celju, 1938. – V: Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 33, 1938, snopič 2, str. 125.
»Kakor kaže primerjava s starejšimi camarskimi pesmimi, ki so s Koroškega ter iz Šaleške in Savinjske doline objavljene v IV. zvezku Štrekljevih narodnih pesmi (št. 5286–5291), se je naš pevec sicer skušal nasloniti na narodno pesem ...«
- 96 **Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi.** – V: Književni glasnik, 1938, ošt. 2, str. 3.
»Ljudski pesnik iz Št. Danijela nad Prevaljami Blaž Mavrel je v tej knjižici lepo opisal ženitovanjske običaje v Mežiški dolini in dodal nekaj novih camarskih pesmi, ki jih pojeta drug (camar) in družica pri poroki.«

97 **Mravljak, Josip: Ocena knjižice Blaža Mavrela ,Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi‘.** Založila Mohorjeva tiskarna v Celju, 1938. – V: Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 33, 1938, snopič 2, str. 124–125.

»Najvažnejši del knjižice je uvodno poglavje, v katerem opisuje avtor ženitovanjske običaje v Mežiški dolini. Glavno vlogo igra pri teh običajih ženinov drug, ki mu na Koroškem pravijo *camar*.«

98 **Sušnik, Franc: Blaž Mavrel, strojski pesnik.** – V: Naš dom : list za ljudsko prosveto, 1938, zv. 4, str. 210–211. Portret.

»'Rodil sem se leta 1896. Že v mladosti sem rad prebiral mohorske knjige, posebno Stritarja', potem pomnuje čase, ko so se germanizatorske oblasti zaman zaletavale v trdni Šentanel ... 'Sem bolj otožne narave, ki mi je prirojena, nekaj pa zaradi nevšečne usode, ki mi ne da uresničiti, kar si želim.'«

1944

99 **Kotnik, France: Pregled slovenskega narodopisja.** Podpoglavje Časopis za zgodovino in narodopisje. – V: Narodopisje Slovencev I. Ljubljana, 1944, str. 39 in 50.

»... Blaž Mavrel je opisal ženitovanjske običaje v Mežiški dolini. Izšla je tudi posebna knjiga Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi. Celje, 1938.«

1946

100 **Grafenauer, Ivan: Slovensko slovstvo na Koroškem, živ člen vseslovenskega slovstva.** – V: Koroški zbornik. Ljubljana, 1946, str. 343.

»Bukovnik iz Št. Daniela nad Prevaljami Blaž Mavrel pa je svoje po narodnih motivih zložene pesmi priobčil celo v tisku z namenom, da bi ponarodele: Camarske pesmi (1935), Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi (1938).«

1947

101 **Kotnik, Franc: Ljudski pesnik Blaž Mavrel.** – V: Koledar Družbe sv. Mohorja (Koledar Mohorjeve družbe), 1947, str. 166–168. Portret.

»Tam gori na severni meji živi na Strojni 1000 m visoko v svoji bajti ljudski pesnik Blaž Mavrel, ki si je sam dal ime, ,Koroški Krjavelj', češ da je njegova bajta podobna Krjavljevi. Krjavelj je imel kozo, on pa ima kravo, morda celo dve. Kakor je ,naredil' Drabosnjak pri svojem delu obilo pesmi, tako se ukvarja tudi pozni njegov naslednik Mavrel s pesmijo.«

102 **Mrzel, Ludvik: Večer slovenske besede na Koroškem.** – V: Vestnik (Maribor), 21. 3. 1947, št. 12, str. 3. Podpis: L. M. »... nekje v prevaljskih hribih čuje in snuje spoštovanja vreden duhovni potomec Drabosnjaka, Blaž Mavrel, čigar delo zasluži, da mu naša kulturna javnost posveti večjo pozornost.«

Večer sta v Mariboru priredila Klub koroških Slovencev in mariborska skupina Društva slovenskih književnikov.

1951

- 103 **Ljudski talenti.** Blaž Mavrel in njegove pesmi. – V: Nova brazda : glasilo literarne družine MKUD »Samorastnik« gimnazije na Ravnah, letnik 3, 1950/1951, št. 3–4, str. 20–24.
»Ljudski pesnik Blaž Mavrel je bolj malo poznan med nami. O njem smo do zdaj vedeli le to, da živi nekje na Strojni in zлага pesmi. Na tem mestu pa imamo namen objaviti nekaj njegovih pesmi in se nekoliko bliže seznaniti z njim.«

1952

- 104 **Orel, Boris: Slovenski ljudski običaji.** (Nadaljevanje in konec). Slovtstvo. Slovenski običaji. Ženitovanje. – V: Narodopisje Slovencev II. Ljubljana, 1952, str. 158.
Mavrel, Blaž, Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi. Celje 1938.

1953

- 105 **Virtič, Stanko: Blaž Mavrel – ljudski pesnik.** – V: Koroški fužinar, letnik 3, 1953, št. 8–10, str. 25–26. Portret.
»Ko sem ga povprašal po knjigah, ki jih prebira, mi je naštel vrsto slovenskih in tujih del. Med domačimi pisatelji bere največ Finžgarja, Cankarja, Kersnika, Jurčiča in druge. Bolj kot pripovedniki so mu pri srcu pesniki Prešeren, Aškerc, Župančič ... Od tujih prebira Shakespearja, Tolstoja, Puškina ... Na Ravnah ga srečamo večkrat s torbo in leščerbo v roki, s katero si je svetil, ko se je odpravil zgodaj z doma s Strojne. Tako pride večkrat tudi v Študijsko knjižnico.«

1954

- 106 **Moder, Janko: Bukovnik prevaja Prešerna.** – V: Koledar Družbe sv. Mohorja (Mohorjeve družbe), 1954, str. 181–185. Podpis: –om.
»*Kmečki, hribovski bukvar in pesmar Blaž Mavrel s Strojne (1054 m) nad Mežiško dolino, ki v strganih hlačah in okornih coklah korači okoli svoje samotne bajte sredi gozda, nam je poslal zbirko pesmi, ki jih je zložil med vsakdanjim delom ,za kratek čas'. Ta kmečki pesnik se živo ukvarja s Prešernom, ga prebira, tehta in celo ,popravlja' in, kar je za preprostega človeka še posebej zanimivo, tudi prevaja. Prebira in študira ga, uči se iz njega, premišljuje njegove pesmi in prebere tudi vse, kar mu v hribovsko samoto seže pisanega o Prešernu.*«

1955

- 107 **Mojca: Knjižnica, kot jih je malo.** – V: Večer, 27. 12. 1955, št. 302, str. 2
»*Eden najbolj rednih gostov Študijske knjižnice na Ravnah je 'Koroški Krjavelj'. To je pesnik Blaž Mavrel s Strojne. Vsakih štirinajst dni odnese iz knjižnice poln nahrbtnik knjig in vsakih štirinajst dni jih vrne. Ob vsakem obisku prinese v knjižnico kako izmed svojih pesmi. ,Pesni' na paši. Eno izmed pesmi je posvetil Prežihovemu Vorancu.*«

1957

- 108 [Kuhar, Avgust]: O avtorju te pesmice ,Prežihov Voranc', ki domuje in pesnikuje na Strojni ter hodi z jerbasom po knjige v Študijsko knjižnico, je naš list že pisal. – V: Koroški fužinar, leto 7, 1957, št. 1–3, str. 26.
- 109 Vobovnik, Drago: Ljudski pesnik iz Mežiške doline. – V: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 78–92.
»Koroška nam je dala v preteklih stoletjih vrsto dokaj pomembnih ljudskih pevcev, pesnikov, vižarjev in bukvnikov, ki so z veliko voljo in globokim občutjem ohranjali in širili – čeprav v večini samouki – slovensko besedo in pesem med preprostim ljudstvom te obrobne slovenske pokrajine, ki se je krčevito zoperstavljalo germanizatorskim težnjam sosedov. Ustvarjalna bit koroškega rodu je bila tako močna, da je morala v poedincih privreti na dan in nam je tako razkrila prenekatero lepote in značilnosti dežele in ljudi. Res, zanimanje za 'zaklade duha' je bilo med našim ljudstvom vedno živahno. Podarila nam jih je gorata, romantična Ziljska dolina, intimni hriboviti Rož in raztegnjena Podjuna ... Najpomembnejši ljudski pesnik iz Mežiške doline je brez dvoma še živeči pozni Drabosnjakov naslednik, bukvar in pesmar Blaž Mavrel. Preprostemu bukvniku, ki 'Blaž Mavrel mu je ime, / s koroških je brdin, / ki srčnih ran je ves bolan / – to spisal za spomin', želimo še mnogo let plodnega dela, da bi dočakal natis 'izbranih' pesmi.«

1959

- 110 Kotnik, Stanko: Ljudski kulturnik s Strojne. Prevalje, 1959. – 40 str.; 30 cm : 10 originalov fotografij. Tipkopis seminarske naloge.
Vsebina: Srečanje [z Blažem Mavrelom]; Vabljeni klic; Šopki cvetja; Smo svatje se zbrali; Šopek s koroških bregov; Tuje cvetje [prevodi]; Osebnost; Zagovor; Bibliografski dodatek.
»Blaž Mavrel še zmeraj korači v strgani opravi in okornih coklah največ okoli svoje bajte 1000 m visoko blizu meje / ,ta plot pred nosom' mu ,žali srce' / , duh pa ga še vedno vleče proč, v daljavo, v svet. To mu je ostalo še iz mladosti ... Kaj je potem? Samorastni pesmar in pesnik, prevajalec in narodopisec, kritik in dramatik, kronist in vzgojitelj, vse po malem in potrebi – skratka ljudski kulturnik, kakor smo ga imenovali na začetku. In še nekaj me je gnalo na to pot, kakor se komu dozdeva malo uspešna in truda nevredna: občutek dolžnosti do kulturnih prizadevanj preprostega človeka iz neposredne bližine. Načelo domačijskosti torej, ki mu gre v našem poklicu eno prvih mest.«
- 111 Kotnik, Stanko: Ljudski pesnik in ljudsko izročilo. – V: Glasnik slovenskega etnografskega društva, 1959/1960, št. 2, str. 15–16.
»Naj končam pričujoči informativni članek v upanju, da je vsaj nekoliko pokazal, kako se prepleta izročilo z ljudskim življenjem in kako oboje najde svoj odmev v preprostem, a bistrem

ljudskem pevcu, ki mu je tokrat ime Blaž Mavrel in samoten za silo gospodari na obmejni planinici, zraven pridno prebira, kar mu kulturnega zaide v roke.«

- 112 Kotnik, Stanko: Steljeraja skozi pol stoletja.** – V: Koroški fužinar, leto 9, 1959, št. 1–3, str. 21–22. *V članku je kratek povzetek Mavrelovega podlistka o steljeraji ‚Pri nas se pa pušelj lovi‘ (Koroški Slovenec, 6. 12. 1922, št. 49, str. 1).*

1960

- 113 [Kuhar, Avgust]: »Takšno sem zložil ---«.** – V: Koroški fužinar, leto 10, 1960, št. 7–12, str. 44. *»V zadnji številki smo najavili, da bi morali enkrat junija postaviti oziroma odkriti spomenik šentanelskim žrtvam. Stvar se je zavlekla in bo slovesnost šele enkrat jeseni. Zato pa bomo v tem primeru prehiteli in že kar sedaj objavili Mavrelovo deklamacijo, ki jo je pripravil za to priložnost. Takšno je zložil, čutil in zložil za nas vse naš strojniški bukvnik.«*

1961

- 114 Kotnik, Stanko: Srečanja.** Ljudskemu pesniku za jubilej. – V: Koroški fužinar, leto 11, 1961, št. 1–3, str. 14–15. Portret. *»Prvo srečanje z Blažem Mavrelom je bilo leta 1947, ko so v Kazinski dvorani v Mariboru pripravili ‚Večer slovenske besede na Koroškem‘ in je bil med nastopajočimi tudi on. Drugo srečanje je*

bilo v Narodni in univerzitetni knjižnici, kamor jo je primahal na poti skozi Ljubljano. Spet so minila leta in poklic me je zanesel v njegove kraje. Odsihmal sva se videvala večkrat.«

- 115 [Kuhar, Avgust]: To je nova tretja oziroma zadnja kitica Mavrelove Kukavice.** – V: Koroški fužinar, leto 11, 1961, št. 4–6, str. 21. *»To je nova tretja kitica Mavrelove ‚Kukavice‘, ki je po starem besedilu uglasbena v Mohorjevi pesmarici. S starim besedilom pa avtor ni bil zadovoljen, zato ga je v celoti predelal.«*

- 116 Odgovor uredništva ‚Tovariša‘ : Blaž Mavrel, Strojna, pošta Prevalje.** – V: Tovariš, 1961, št. 4, str. 3. *»Prav žal nam je, tovariš Blaž, pesmi pa Tovariš objavlja zelo redko, ob prav posebnih priložnostih, zato Vam ne moremo ustreči.«*

1964

- 117 Belin, Jože: Aškerčev Mejnik v Blaževi priredbi.** – V: Tovariš, 1964, št. 48, str. 16–17, 56, 64. Ilustr. *»Med gozdovi na Strojni, dobri dve uri daleč s Prevalj, gospodari med svojimi osmimi hruškami in sedmimi jablanami, preša mošt in pesniku je bukvnik in ljudski pesnik Blaž Mavrel. Vesele pesmi zлага in po malem drvari pri sosedih in rad ima knjige in ljudi in vse, kar živi pod tem okroglim soncem.«*

- 118 Sušnik, Franc: Koroški delež v slovenski književnosti.** – V: Koroški fužinar, leto 14, 1964, št. 11–12, str. 28–30.
Str. 28: »... To je bila bukovniška ljubezen, ki je navdajala prepisovavce postil in molitvic, duhovnih bramb in pasijonov, Antikrista in Ahasverja, pesmaric in Kolomonovega žegna, ljubezen do slovenjih rajmov, ki so jih zlagali in skladali v brezimnih dobah do imenovanega Andreaša v Rožu in Lesičjaka v Podjuni (tu v Črni je ta med knapi največ črničevca oddal in največ prepel) in do našega Strojancja Blaža Mavrela, koroškega Krjavulja, samevca, ki je oni teden o polnoči šel kravi za cel dan sena klast, dal krajec kruha v cekar, zaklenil bajto in se podal na jutranji vlak v Ljubljano svoje rajme v tisk ponudit. Velik med njimi stoji Drabosnjak ...«
Objavlja tudi: Jezik in slovstvo, letn. 9, 1964, št. 7–8, str. 209–213. – Franc Sušnik: In kaj so ljudje ko lesovi. Koroški zapisi. Maribor, 1968, str. 95–100. – Koroška in koroški Slovenci. Zbornik poljudnoznanstvenih in leposlovnih spisov. Maribor, 1971, str. 261–269. – Franc Sušnik: Koroški zapisi. Prevalje, 1994, str. 84–90.

- 119 Sušnik, Franc: Koroški delež v slovenski književnosti.** – Jezik in slovstvo, letn. 9, 1964, št. 7–8, str. 209–213.
Str. 209: »... To je bila bukovniška ljubezen ..., ljubezen do slovenjih rajmov, ki so jih zlagali

in skladali v brezimnih dobah do ... Andreaša v Rožu in Lesičjaka v Podjuni ... in do našega Strojancja Blaža Mavrela ...«

1965

- 120 Breznik, Anica: Obisk pri Blažu Mavrelu.** – V: Vigred : glasilo literarnega krožka Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 10, 1964/1965, št. 2, str. 9.
»Zopet je poskočil in naenkrat je bilo pred nami veliko korito jabolk. Nasmehnil se je in dejal: 'Le jejte, kolikor morete, saj ste mladi.' Začeli smo jesti, on pa je medtem poiskal zvezke, v katerih ima napisane pesmi. Povedal nam je, da si želi samo to, da bi videl nekoč svoje pesmi v knjigi.«

1966

- 121 Kotnik, Stanko: Brusnice s Strojne.** – V: Koroški fužinar, leto 16, 1966, št. 2, str. 40–41. Ilustr.
»Blaž nas res ni kar pred vrati odpravil in zdaj ponujamo to peščico strojnskih brusnic našim bralcem – njemu pa, ki nam jih je pomagal nabirati, želimo še veliko zadovoljnih ur in plodnih dni! Kako naj vas predstavimo ob vaši sedemdesetletnici?' Napišite kratko in slike nobene, sem ja tudi jaz majhen, nepomemben.«

1968

- 122 Sušnik, Franc: Koroški delež v slovenski književnosti.** – V: Sušnik, Franc: In kaj so ljudje ko lesovi. Maribor, 1968, str. 95–100.

Str. 95–96: »... To je bila bukovniška ljubezen ..., ljubezen do slovenjih rajmov, ki so jih zlagali in skladali v brezimnih dobah do imenovane-ga Andreasa v Rožu in Lesičjaka v Podjuni ... in do našega Strojjanca Blaža Mavrela, koroškega Krjavlja, samevca ...«

1971

- 123 **Brenčič - Jelen Marija: Pri Blažu Mavrelu na Strojni.** – V: Nova mladika, leto 2, 1971, št. 4, str. 150–152. Ilustr.

»Na mizi leži lepo zložen kup knjig. Samo dve leti je hodil v šolo Blaž Mavrel, pesnik in kmet na visoki Strojni. Trdo in skromno življenje ima za seboj. O njem sem brala že pred vojno v listu Naš dom [1938], ki ga je urejal dr. Franc Sušnik. Mavrelove pesmi sem zasledila tudi v glasilu ravenskih železarjev in drugod. Mogočno šume-nje gozdov, lepota gora in ljubezen do domače-ga kraja in kmečkega dela je skrita v njih. Lepe, domače preproste pesmi. Naravne kakor gorkota sonca, šelestenje suhega listja in trepet mladega zelenja.«

- 124 **Ivič, Tomislav: Večer brez Blaža.** –

V: Večer, 13. 12. 1971, št. 287, str. 2. Ilustr.

»Dajte mi pokoj, dajte mi pokoj ... kaj me boste okrog kazali kot kakšnega medveda, ne, ne grem ..., 'je dejal v svoji koči na Strojni koroški pesnik samouk Blaž Mavrel, in tako je večer, ki mu ga

je ob 75-letnici pripravila Študijska knjižnica Ravne na Koroškem, minil brez njega. Pa vendar je vse teklo po programu.«

- 125 **Ivič, Tomislav: Večer z Blažem.** – V: Večer, 8. 12. 1971, št. 283, str. 5. Portret.

»Blaž Mavrel praznuje letos 75-letnico in Študijska knjižnica Ravne na Koroškem je za 9. decembra pripravila večer koroških bukovnikov in vižarjev, ki je posvečen prav njemu. Ob zbirki Šopek s koroških bregov, ki so jo izdali koroški gozdarji, bo nekaj besed o Blažu Mavrelu povedal sourednik zbirke Andrej Šertel, za njim bo drugi sourednik Aleš Mrdavšič prebral nekaj pesmi iz Mavrelove zbirke. Profesor Luka Kramolc bo govoril o koroških bukovnikih in vižarjih. Šentanelski pavri pa bodo s pesmimi zaključili zanimiv večer.«

- 126 **Ivič, Tomislav: Večer za Blaža.** – V: Večer, 4. 12. 1971, št. 280, str. 2.

»V Študijski knjižnici na Ravnah bo 9. decembra literarni večer, ki so mu dali naslov Koroški bukovniki in vižarji, pripravili pa so ga ob 75-letnici rojstva koroškega samouka Blaža Mavrela. O Blažu Mavrelu in njegovi zbirki Šopek s koroških bregov, ki so jo izdali koroški gozdarji, bo spregovoril Andrej Šertel, o koroških vižarjih pa profesor Luka Kramolc.«

- 127 Kolar, Marjan: Šopek Mavrelovih pesmi.** – V: Informativni fužinar, leto 8, 1971, št. 12, str. 14. Podpis: n. r. Rubrika Kulturna kronika.
»Ta mesec je izšla drobna knjižica v platno vezanih pesmi [Šopek s koroških bregov] zadnjega koroškega bukovnika – ljudskega pesnika Blaža Mavrela. Praviijo, da je nekoč moral kravo prodati, da je v samozaložbi izdal svoje verze.«
- 128 Sušnik, Franc: Koroški delež v slovenski književnosti.** – V: Koroška in koroški Slovenci. Zbornik poljudnoznanstvenih in leposlovnih spisov. Maribor, 1971, str. 261–269.
Str. 261: »To je bila bukovniška ljubezen, ki je navdajala prepisovavce ... ljubezen do slovenjih rajmov, ki so jih zlagali in skladali v brezimnih dobah do imenovanega Andreaša v Rožu in Lesičjaka v Podjuni in do Blaža Mavrela, samevca na Strojni.«
- 129 Sušnik, Franc: Uvodna beseda.** – V: Blaž Mavrel: Šopek s koroških bregov. Slovenj Gradec, 1971, str. 7–10.
»V vrsti koroških bukovnikov, teh nešolanih ljubimcev muz, na ljudske strune ubranih, ljubiteljev čudeža črk, pisanja in prepisovanja, je Blaž Mavrel eden teh, ki so najviše merili do hrama književnosti. Tek življenja mu ima vse vire in poti v strojjskih hribih. Poti so tod težke, po globačah in po bregih, dve in tri gorske ure na vse kraje, ali do Prevalj ali do Raven, ali do Libelič, do Žvabeka ali do Plibrka.«
- 130 Šertel, Andrej: Samotar na Strojni.** Ljudje in kraji. – V: Delo, 2. 2. 1971, št. 30, str. 6. Portret.
»Blaž je v svojem življenju napisal štiri debele zvezke svojih pesmi: lirike, prigodnic, balad, svatovskih, spominskih, partizanskih ... Grenke, okrogle in zajedljive, hudomušne, pohvalne ... Vse to se prepleta v njegovih verzih ... Dve leti nemške šole v stari Avstriji (na Holmcu) ... Vse drugo je jemal iz knjig, kakršnekoli so bile, vse je prebral.«
- 131 Zavrnik, Braco: Samotar piše pesmi in bere Solženicina.** – V: Večer, 7. 12. 1971, št. 282, str. 5
»'Misel oživi, srce govori, pesmica pa moja tožno se glasi'. To so verzi, nastali tam visoko na Strojni nad Prevaljami, sredi gozda, v leseni bajti, kjer že 40 let prebiva Blaž Mavrel, star 75 let, vse življenje samotar, ki piše pesmi, razkrivajoče zdravo, s seboj in naravo združeno dušo, se preživlja s 15 tisočaki na mesec, ima dva razreda osnovne šole in prav sedaj bere Solženicina.«

1972

- 132 Kajzer, Janez: Samote bukovnika Blaža Mavrela.** Vaš kraj v našem zrcalu. – V: Tedenska tribuna, 30. 6. 1972, št. 35, str. 11. Ilustr.
»Na Strojni, sredi gozdnih samot, prav blizu državne meje, sredi gozdnega miru in tišine živi eden zadnjih koroških bukovnikov, sedaj šestinsedemdesetletni Blaž Mavrel. S teh višav in iz takšne oddaljenosti zre na življenje, ki vre daleč pod njim v dolinah, kotlinah in na ravninah. V premišljenih

in klenih verzih govori Blaž Mavrel o njihovem življenju in lepota naravnega okolja. To so hvalnice preprostemu življenju, a včasih s tragično poanto.«

- 133 Kramolc, Luka: Koroški bukovniki in vižarji.** – V: Koroški fužinar, leto 22, 1972, št. 1, str. 12–14. Portret.
»Na Strojni, nad Mežiško dolino živi v svoji bajti 75-letni Blaž Mavrel. Njegove pesmi opevajo lepoto Mežiške doline in mladost, ki je prešla. Blažu sem omenil, da imajo Štajerci, Dolenjci in Belokranjci svoje napitnice, mi, ki imamo dober mošt, pa nimamo nobene. Blaž, ne bodi len, jo je takoj spesnil. Pesem sem v ljudskem tonu uglasbil in poklonil pevskemu zboru 'Šentanelski pavri'. Mavrel je spesnil tudi nekaj nabožnih pesmi, odpevov k litanijam, ki sta jih uglasbila Stanko Premrl in Vinko Vodopivec.«
- 134 Kramolc, Luka in Sušnik, Tone: Beseda o življenju ljudske pesmi v Mežiški dolini.** – V: Koroški fužinar, leto 22, 1972, št. 4, str. 24–30. Ilustr.
Str. 26: »Eden največjih bukovnikov in ljudskih pesnikov naših dni pri nas pa je strojnski pesnik Blaž Mavrel (1896). Šopek s koroški bregov, povezal Blaž Mavrel, je naslov knjige njegovih pesmi, ki so mu jo izdali gozdarji za 75-letnico. Mavrel je pa tudi prevajal, prevedel je vse Prešernove nemške pesmi. Veliko bere in si ustvari o usakem avtorju svojo sodbo.«

- 135 M. V.: Domač večer v Študijski.** – V: Informativni fužinar, leto 9, 1972, št. 1, str. 20. »Koroški bukovniki in vižarji v študijski knjižnici na Ravnah na Koroškem – tako je pisalo na vabilu za bukovniški večer v četrtek, 9. decembra lani. V bralnici študijske knjižnice se je zbralo veliko poslušalcev od Črne do Raven. ... Večer je bil posvečen domačinu – strojnskemu bukovniku Blažu Mavrelu, ki je ob 75-letnici rojstva doživel tudi tiskano izdajo svojih pesmi. Drobnoknjižico pesmi Šopek s koroških bregov so uredili in izdali koroški gozdarji. ... O tem, kako je prišlo do tiskane izdaje Mavrellovih pesmi, je govoril inž. Andrej Šertel, ki je bil tudi sourednik zbirke Šopek s koroških bregov.«
- 136 Sušnik, Franc: Blaž Mavrel – 75 let.** – V: Traditiones : zbornik Inštituta za slovensko narodopisje. 1. Ljubljana, 1972, str. 208–209. Portret.
»Blaž Mavrel, koroški bukovnik, je čvrsto izpolnil petinsedemdeset let. 'Koroški Krjavelj' se sam imenuje, pol stoletja že zлага in piše pesmi 'za hec'. Njegov dom je krjaveljska bajta, noša krjaveljska. Njegov svet je planinska samota, 1000 m visoko vštric Strojne.«

1973

- 137 **Predikaka, Marjetka: Naš rojak – znamenita osebnost.** Blaž Mavrel. – V: Vigred : glasilo literarnega krožka Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 18, 1972/1973, št. 3, str. 4.

»'Misel oživi, srce govori, pesmica pa moja tožno se glasi.' Da, njegova pesem se mora tožno glasiti. Daleč od kakšne vasi je doma, čisto sam, starec ...«

1974

- 138 **Ambrožič, Alenka: Slovensko narodnoosvobodilno pesništvo.** Pesmi, zbrane v arhivu Muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec. A-diplomska naloga. Mentor: prof. dr. Boris Paternu. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Ljubljana, 1974. **Vsebina: A) Študija o zbranih pesmih, ki jo sestavljajo Poročilo o poteku dela, Seznam rokopisnih, ustnih in tiskanih virov ter Obravnava pesmi iz vojnih let 1941–1945. B) Zbrano gradivo, ki ga sestavljajo izpolnjeni Popisni listi za narodnoosvobodilno pesništvo in Fotokopirana pesemska besedila.**

»Diplomska naloga obsega 157 pesemskih besedil avtorjev, ki so med drugo svetovno vojno pesnili na Koroškem (lahko tudi na Štajerskem) bodisi v partizanskih enotah bodisi so ustvarjali kot aktivisti NOB oziroma so iz Koroške izhajali, a so se med vojno znašli v taboriščih ali gestapovskih ječah. Med temi 157 besedili je tudi 6 pesmi Blaža Mavrela, ki sem jih našla v rokopisnem gradivu

Muzeja ljudske revolucije v Slovenj Gradcu.«

Opomba: Citirani zapisi so iz avtoričinega gradiva za diplomsko nalogo.

1977

- 139 **Blaž Mavrel.** – V: Mavrel, Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, 1977, str. 3. Portret.

»Blaž Mavrel, rojen 2. februarja 1896 v Gradičah. Dve leti lokoviške ponemčevalnice, dve rani s 1. svetovne vojske. Štiri desetletja v osami Strojne s sestro Katarino na Stankni bajti. Objave v raznih glasilih. Branje pri soncu in ko je hitro noč, pri sveči. Izdane so bile štiri samostojne zbirke njegovih del.«

- 140 **Blažu Mavrelu.** – V: Vigred : glasilo literarnega krožka Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 23, 1977/1978, št. 1, str. 3.

»Živel na Strojni je / in Blaž mu je bilo ime. / Življenje trdo, kmečko je imel, / a vendar je vselej bil vesel.«

- 141 **[Dretnik Ivan] Ajnžik: Blaž Mavrel je bil med nami.** – V: Koroški fužinar, leto 27, 1977, št. 1, str. 47. Portret.

»Mavrel ne piše zato, da bi bil slaven, o tem smo lahko čisto mirni. Preveč skromen je. Njegove pesmi pa pričajo, da mu daje pero v roke življenje samo ... Novembra [1976] je imel Koroški kinoklub Prevalje svoj četrti festival amaterskega filma. Posneli in prikazali so tudi dva kratka fil-

ma o svojem častnem članu Blažu Mavrelu. Prav bi bilo, da bi širša javnost zvedela, kaj se tam visoko na odmaknjeni Strojni v borni, cotavi, samotni bajti zvečer po trudapolnem dnevu, ob medli svetlobi sveče ustvarja.«

- 142 Dretnik, Ivan - Ajnžik: Blažu Mavrelu v spomin.** – V: Koroški fužinar, leto 27, 1977, št. 3, str. 72. Portret.

»V senci nje si bom izbral / grob za mirno spanje, / list in cvet mi bo šumljal / vedno lepe sanje.' To je Blažev testament, zapisan v pesmi 'Lipa'. To njegovo poslednjo voljo smo mu izpolnili v ponedeljek, dvanajstega junija. Blizu lipa pri sv. Urhu smo ga pokopali in vselej, kadar se bo sonce naveznilo na Karavanke, bo njegova senca dosegla Blažev grob na Strojni. 'Težaven dovolj je bregovni ta svet, mikavna je cerkev in z vrha razgled.' Res, čudno lep razgled bo imel. Od tam se vidi skoro vsa Mežiška dolina s Pohorjem na jutranji strani, na jugu in na večerni strani Karavanke s predstražama Uršljo in Peco. Čisto zadaj na severovzhodu se vidi na laboško stran.«

- 143 Godnič, Stanka: Blaž Mavrel in drugi.**

Amaterski film. – V: Naši razgledi, 3. 6. 1977, št. II, str. 292.

»... bukovníki, koroški spoštovalci slovenske ljudske književne misli so za nas že zdavnaj postali pojem literarne zgodovine. Iz te zgodovinske kategorije pa v pričevanje in zavest nekega časa nenadoma in nepričakovano ... stopi iz amaterske

kamere pred nas in v nas Blaž Mavrel. Bukovník Blaž, naš sodobnik. In postane pričevanje. In postane pričevanje o sočni čvrstosti tradicije, osrečujoče spoznanje vsega, čemur bi v današnjem zamotanem družbenem in političnem trenutku preprosto in po domače rekli: Korošci se ne dajo. Razumimo se: filmček o koroškem bukovníku Blažu Mavrelu je samo prispodoba za svetle plati slovenskega filmskega amaterizma.«

- 144 Ivič, Tomislav: Blaž je odšel.** – V: Večer, 22. 6. 1977, št. 143, str. 9.

»Nekoč je rekel: 'Rad bi počival v domači koroški zemlji in lipa naj zgrinja svoje zelenje nad menoj.' Zadnja kitica njegove pesmi Lipa je napisana na njegovem nagrobniku na Strojni.«

- 145 Kolar, Marjan: Blaž Mavrel.** – V: Informativni fužinar, 1977, leto 14, št. 14, str. 11. Portret.

»Pred enajstimi leti si je za jubilej zaželel Puškinovega Jevgenija Onjegina pa Linhartovo Županovo Micko in Matička. Ob 80-letnici je želel videti natisnjene še neobjavljene pesmi. Obe želji sta se mu izpolnili. Bukovník s Strojne, zazrt v romantično poetiko ... sirotast, nejezičen, zaznamovan od desetletij samote ...«

- 146 Krof, Jernej: Pevcu Strojne.** [Pesem]. – V:

Koroški fužinar, leto 27, 1977, št. 3, str. 72.

»Počivaj mirno v koroški zemlji. / Na Strojni dolgo si živel; / ker si lepo jo opeval, / te je grob tu vase vzela.«

- 147 Lodrant, Mojca: Mavrel Blaž.** – V: Vigred : glasilo literarnega krožka Osnovne šole Franja Goloba Prevalje, leto 23, 1977/1978, št. 1, str. 2.
 »Letos poleti je umrl Blaž Mavrel. Živel je s svojo sestro v samotni bajti na visoki Strojni in jedel samo to, kar je sam pridelal. Nad vse je ljubil knjige. Bil je zelo razgledan.«
- 148 Praprotnik, Ivan: Blaž Mavrel.** – V: Delo, 24. 6. 1977, št. 145, str. 10.
 »V 82. letu se je izteklo življenje koroškega samotarja bukovnika, ljudskega pesnika Blaža Mavrela s Strojne. K zadnjemu počitku so ga Strojanci in ljudje iz doline položili na Strojni, ki jo je tako ljubil, spoštoval in opeval ta koroški samorastnik.«
- 149 Rotar, Franc: Blaž Mavrel: Gozd šumi v meni.** – V: Večer, 6. 6. 1977, št. 129, str. 4. Ilustr.
 »Pred dnevi je Koroški kinoklub Prevalje z izidom zbranih pesmi Blaža Mavrela izpolnil dolgoletno željo svojega častnega člana. Ob tej priliki smo na Prevaljah obiskali Ludvika Ciglerja, predsednika prevaljskih filmarjev. Med drugim je povedal, da so Blaževo knjižico natisnili v tisoč izvodih. Ves denar, ki ga bo klub dobil za knjižico z naslovom Gozd šumi v meni, se bo stekal na pred kratkim ustanovljeni sklad Blaža Mavrela. Prav s tem skladom bodo pri klubu poskušali najti na Prevaljah toplo sobo za našega Blaža Mavrela, ki je sedaj zaradi bolezni in onemoglosti v domu starostnikov daleč od svojega doma.«
- 150 Rotar, Franc: Knjižica in sklad Blaža Mavrela.** – V: Informativni fužinar, leto 14, 1977, št. 13, str. 14.
 »Blaža Mavrela je kot pesnika – bukovnika, torej samouka 'odkril' prof. Stanko Kotnik v času svojega službovanja na šoli na Prevaljah. Mavrel je pred vojno tiskal svoje pesmi (1935, 1938), jih ves čas po malem pisal ter ogromno bral. Prvi so se ga spomnili koroški gozdarji in mu leta 1971 izdali zbirko pesmi 'Šopek s koroških bregov'. Lani (1976) ga je Koroški kinoklub Prevalje izvolil za svojega častnega člana, letos pa mu je izdal še neobjavljene pesmi, enodejanko Zimski večer ter pripoved o prikaznih v knjižici 'Gozd šumi v meni'. Klub bo ustanovil sklad Blaža Mavrela, v katerega se bo stekal ves denar od prodane knjige.«
- 151 Šipek, Mitja: Blaž Mavrel, ljudski pesnik na Strojni, je umrl.** – V: Večer, 28. 6. 1977, št. 148, str. 7.
 »Na svečni dan leta 1896 se je rodil strojski ljudski pesnik Blaž Mavrel, zdaj je za vedno zapustil svojo domačijo sredi strojskih lesov. Nihče ni slutil, kaj tiči v tej gorjanski duši. Nekaj ga je gnalo, da je silil v knjige, jih z nahrbtnikom pre-

našal iz doline na Strojno in jih prebiral. Pa ni mogel ostati pri tem. Beseda se mu je sukala na rime. Ni bil posebno zgovoren, samotar je bil iz leta v leto bolj, pa vendar ni bil sam, pesmi so mu delale družbo. V samotni bajti je preživel svoje vesele in žalostne dni ...»

- 152 **Šipek, Mitja: Mavreluemu Pvožlno na grobu.** – V: Koroški fužinar, leto 27, 1977, št. 3, str. 72. Portret.
 »Lepota slovenske besede je neizmerna, tudi Pvožlnova resnica je to besedo požlahtnila, zato bo njegov delež v slovenski literaturi prav tako cenjen kot delež pesnikov velikega imena. Kaj bi cvetlični park z razkošnimi cvetovi, če med njimi ne bi cvetele drobne marjetice in spominčice, take so Pvožlnove rože iz strojanske senožeti.«

1979

- 153 **Kmecl, Matjaž: [O Blažu Mavrelu].** – V: Matjaž Kmecl: Zakladi Slovenije. Ljubljana, 1979, str. 60. [Poglavje: Naša Koroška. Samorastništvo].
 »... Ali pa koroški bukoviški samorastniški pisatelji, recimo Blaž Mavrel iz samote sredi Strojne, 1000 metrov visoko, pol ure od zadnje ceste; kakor živi sam, tako si tudi pridela vse sam – in tako si dela tudi svojo literaturo; zraven pa hrani vsak dinar, da kupuje Zajca, Puškina in Solženicina in z njimi bogati staro, dragoceno očetovo izročilo – skrinjico

stoletnih mohorjanskih knjižic! In piše pesmi: za nikogar, zase, iz nekakšnih komajda umljivih, prvinskih ustvarjalnih nagibov.«

- 154 **Sušnik, Franc: Blaž Mavrel.** – V: Mitja Šipek: Šentanel, moje življenje. Ljubljana, 1979, str. 295–297.
 »V vrsti koroških bukovnikov ... je Blaž Mavrel eden teh, ki so najvišje merili do hrama književnosti ... Čeprav ne vseh, vsaj šopek izbranih mu njegovi lesni prijatelji objavljajo ob njegovi petinsedemdesetletnici in bo lep spomin zanj in zanje.« [Uvodne besede za zbirko Blaža Mavrela Šopek s koroških bregov. 1971.]
- 155 **Šipek, Mitja: Pvožl.** – V: Mitja Šipek: Šentanel, moje življenje. Ljubljana, 1979, str. 253–264. Portret.
 »Razkropljeni terenci so se po tragediji pri Rakitniku [28. II. 1944] začeli zbirati v Jaznikarjevem bunkerju ... Pvožl [Blaž Mavrel] je stal sredi izbe, neobrit, nasmejan in s tihim glasom pozdravljal svoje goste. Številna družina, ki se je trla v ozkem prostoru, ga je pomirjala in ni kazal niti najmanjšega znaka strahu ali skrbi. Dobričina, odmaknjen od sveta, je komaj vedel, da je vojska. Poznal je sicer partizane, toda toliko se jih še nikoli ni nabralo v njegovi bajti ...«

1980

- 156 **Krof, Jernej: Blažu Mavrelu v spomin.**
[Pesem]. – V: Koroški fužinar, leto 30, 1980, št. 4, str. 36.
»Pesmi dosti si nam spisal, / v dveh, treh zvezkih jih natisnil. / To vsem bodi v spomin, / kar nam dal je ta kmečki sin.«

1981

- 157 **Krof, Jernej: Blažu Mavrelu v spomin.**
[Pesem]. – V: Odsevanja : časopis za leposlovje in kulturna vprašanja, leto 3, 1981, št. 10, str. 12.
Ponatis iz: *Koroški fužinar*, 1980, št. 4.

1982

- 158 **Makarovič, Marija: V Strojni je živel in umrl ljudski pesnik Blaž Mavrel.** – V: Makarovič, Marija: Strojna in Strojanci. Narodopisna podoba koroške hribovske vasi: Ljubljana, 1982, str. 383–384.
»Rojen je bil 2. februarja 1896 na Dežovnikovem v Gradičah (danes v suški fari v Avstriji), na Strojno pa je prišel tridesetega leta, ko je vzel v najem bajto na Stonkni, kjer je bival več kot štirideset let. Težko bolan je nekaj dni ležal pri Žirovnikovih, pri nekaku Lukanu, in 18. junija 1977 za vedno zaspal. Vse življenje je samotaril in bil edini na Strojni, ki je prebiral Gregorčiča, Prešerna, Cankarja, Župančiča in Aškercu, ki je bral Solženicina ... Njegove pesmi so napisane s preprosto besedo. Nekaj je osebnih, večinoma pa v njih popisuje domače ljudi in njihovo življenje ... V pesmi Strojna nad

Mežiško dolino pa je v pesemski obliki podal dokaj stvarno podobo Strojne in Strojancev.«

- 159 **Mavrel, Blaž.** – V: Slovenska književnost. Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana, 1982, str. 222.
»Mavrel, Blaž, *2. 2. 1896, Gradiče, pesnik iz kmečke družine. Piše pesmi, v katerih nadaljuje izročilo koroškega bukovništva. Dela: pesniške zbirke: *Camarske pesmi*, 1935; *Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi*, 1938; *Šopek s koroških bregov*, 1971; *Gozd šumi v meni*, 1977.«

- 160 **Suhodolčan, Marija: Bibliografija Blaža Mavrela.** Ravne na Koroškem, Koroška osrednja knjižnica – Študijska knjižnica, 1982. – 3 f.; 30 cm. Tipkopis.
[Od 1935 do 1981]. Pregled: *Samostojni tiski.* – *Prispevki o Blažu Mavrelu.*

1983

- 161 **[Šertel, Andrej]: Šopek s koroških bregov.** – V: Viharnik : glasilo delovne organizacije Lesna Slovenj Gradec – Gozdarstvo in lesna industrija, leto 14, 1983, št. 12, str. 60. Portret.
»Leta 1971 je Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec založilo zbirko pesmi Blaža Mavrela pod naslovom *Šopek s koroških bregov*. Blaža Mavrela, sedaj že pokojnega, smo prištevali med 'bukovnike'. Njegovo pesmico 'Koroški mošt' je uglasbil koroški komponist Luka Kramolc.«

1993

- 162 Stanonik, Marija: Krščanska motivika v slovenskem narodnoosvobodilnem pesništvu 1941–1945 in izpoved vere slovenskih talcev.** – V: Stanonik, Marija: Poezija konteksta II. ... Na tleh leže slovenstva stebri stari (France Prešeren, Krst pri Savici). Ljubljana, Borec, let. 45, 1993, št. 8–9–10, str. 244. (III2), opomba str. 246 (III4).
»Prebivalce Štajerske in Koroške je strašno prizadela vest, kako okupator obeša zajete žrtve. Ni znano, ali se naslednje besedilo nanaša na Frankolovo ali na celjske in mariborske zapore. Isti motiv bolj epsko obravnava koroški pesnik Blaž Mavrel, ki ga je vključil v širše zasnovano zgodovinsko pesnitev.«

1994

- 163 Sušnik, Franc: Koroški delež v slovenski književnosti.** – V: Sušnik, Franc: Koroški zapisi. Uredil Tone Sušnik. Prevalje, 1994, str. 84–90. Str. 84–85: »To je bila bukovniška ljubezen ..., ljubezen do slovenjih rajmov, ki so jih zlagali in skladali v brezimnih dobah od Andreaša v Rožu in Lesičjaka v Podjuni ... in do našega Strojancja Blaža Mavrela, koroškega Krjavlja, samevca ...«

1995

- 164 Moder, Janko: Prešernove nemške.** Prevedel, spremno besedo in opombe napisal Janko Moder. Ljubljana, 1995.
Blaž Mavrel je v Opombah kot prevajalec.

Str. 93–94: Mladi pesnici. (An eine junge Dichterin). Sonet je bil napisan šestnajstletni Alojziji Crobathovi, poznejši pesnici Luizi Pesjakovi (1828–1898). Sonet so v slovenščino prevedli: Luka Pintar, Alojz Gradnik, Vida Dular, Lili Novy, Oton Župančič, Zvezdan Samotar, Anton Sovre, Blaž Mavrel, Kajetan Kovič, Janko Moder.

Str. 94–95: Vi, ki slovanskega ste debla nje. (An die Slowenen, die in deutscher Sprache dichten – Slovencem, ki pišejo nemške pesmi). Prevajalci v slovenščino so bili: Luka Pintar, Alojz Gradnik, Oton Župančič, Anton Sovre, Blaž Mavrel, Janko Moder, Kajetan Kovič.

Str. 95: Sonet. Prevajalci v slovenščino: Stanko Vraz, Josip Stritar, Luka Pintar, Janko Moder, Alojz Gradnik, Ivan Zorman, Janko Glazer, Lili Novy, Oton Župančič, Anton Sovre, Blaž Mavrel, Kajetan Kovič.

Str. 102: Človek mora umreti. (Der Mensch muß untergehen). Napis je bil vklesan na grobu Emila Korytka (1813–1839) pri Sv. Krištofu v Ljubljani (sedaj na Navju). V slovenščino so ga prevedli: Luka Pintar, Simon Gregorčič, Karel Ozvald, Alojz Gradnik, Janko Glazer, Oton Župančič, Anton Sovre, Blaž Mavrel, Kajetan Kovič.

Str. 102–103: Ni dosti več do konca dne. (Nicht groß ist mehr des Tages Rest). Priserčna pesmica je nastala leta 1842. Godovnjakinji je bilo takrat štirinajst let in čez dve leti ji je zložil

sonet Mladi pesnici. Pesem objavljajo pod naslovom Blagorodni gospodični Alojziji Crobath. Prevajalci so bili: Alojz Gradnik, Lili Novy, Oton Župančič, Anton Sovre, Janko Moder, Blaž Mavrel, Kajetan Kovič.

1996

- 165 Bajta na Stonkni.** – Šopkova kmetija. – Kmetija Žirovnik. – Pokopališče na Strojni. – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 29–32. Ilustr. »V bajti na Stonkni je Blaž preživel štirideset let samote. – Na Šopkovi kmetiji živita nečakinja Marija Obretan in Blaževa svakinja, 91-letna Marija Mavrel. – Pri Žirovniku živi nečak Luka Mavrel, pri katerem je Blaž 18. junija 1977. leta v enainosemdesetem letu tudi umrl. – Na pokopališču okrog cerkve sv. Urha na Strojni počiva ta Blaž Mavrel in sestra Katarina. Na nagrobniku, pokritem s šitelni, je napisana zadnja kitica njegove pesmi Lipa.«
- 166 Blaž Mavrel, 45-letni kmet.** – V: Slovensko pesništvo upora 1941–1945. Izbral in uredil Boris Paternu. Knjiga 3 : Zaledne. Sodelovala Irena Novak Popov. Novo mesto, 1996, str. 67. »Besedilo je nastalo v zimi 1942/1943 na samotni kmetiji na Strojni pri Prevaljah. Rokopis, zapisan s črnilom v dvajsetlistni zvezek, je leta
- 1955 avtor sam izročil Muzeju ljudske revolucije Slovenj Gradec – Am 110 var 209 Pl 139.«
- 167 Blaž Mavrel.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 39–40. »Blaž je v svoji samoti veliko bral, ob sveči seveda, kajti na Stonkni še sedaj ni elektrike. Sam je veliko ustvarjal in kar naprej so njegove misli iskale in ustnice šepetale verze, bodisi doma ali na poti po Strojni. Učenci smo bili veseli pogovora z njegovimi sorodniki. Njihove pripovedi so nam naslikale Blaža Mavrela kot skromnega človeka, ki je živel osamljeno na Stonkni, ki je sedaj last Jožeta Obretana, sina Blaževe nečakinje Marije.«
- 168 Kajzer, Janez: Bukovnik sredi gozdnih samot.** Znameniti Slovenci. – V: Rodna gruda, letnik 43, januar 1996, št. 1, str. 32. Portret. »Danes se spominjamo stoletnice rojstva kulturenika in ustvarjalca Blaža Mavrela; in bo naš spominski zapis bržkone ostal sam, saj tudi v Sloveniji komaj kdo ve za njegovo ime. Blaž je bil eden redkih bukovnikov (pride od besede bukve – knjiga), ljudski pesnik, ki je nadaljeval večstoltno tradicijo ljudskega pesnjenja v koroških hribih. Tam, pod visokimi drevesi, sredi neskončnih gozdnih samot, tudi gozdnega miru in tišine, daleč proč od ljudi, si je omislil svoje domovanje

*eden zadnjih koroških bukovnikov. Bregi in glo-
bače so ga spremljali od rojstva. Blaž Mavrel je
bil eden trinajstih otrok in je hodil v šolo le dve
leti. Brati se je učil iz mohorjevsk ...»*

- 169 Mavrel, Blaž.** – V: Slovenska književnost. Uredili
Janko Kos, Ksenija Dolinar in Andrej Blatnik.
Ljubljana, Cankarjeva založba, 1996, str. 298.
*»Mavrel, Blaž, *2. 2. 1896, Gradiče pri Libeličah,
†18. 6. 1977, Strojna nad Prevaljami, pesnik. Iz
kmečke družine. Bil je bajtar, samotar in krajevn-
ni 'Krvavelj'. Pisal je pesmi, v katerih je nadalje-
val izročilo koroškega bukovištva.«*
- 170 Mavrel, Luka: Prigode strica Pvožlna.** – V: Po
poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100.
obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev
Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica
Strojna. Strojna, 1996, str. 47.
*»Zelo rad sem ga opazoval pri delu. Zmeraj si je
nekaj mrmral in govoril, včasih se je tudi nasme-
jal. Takrat je vzel svinčnik in papir in nekaj za-
pisoval. Svinčnik in papir je imel zmeraj pri sebi,
da je lahko zapisal, kar se je spomnil. Seveda
tedaj nisem vedel, kaj vse to pomeni, šele pozneje
sem zvedel, da je pisal pesmi.«*
- 171 Mirnik, Dani: Blaž Mavrel in jaz.** – V: Po
poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100.
obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev
Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica

Strojna. Strojna, 1996, str. 33–34. Ilustr.
*»Vsako jutro vstopim v šolo mimo lesenega
doprsnega kipa Blaža Mavrela, ki ga je naredil
akademski kipar Andrej Grošelj. V šoli se uči-
mo o Blažu, saj letos mineva sto let od njegovega
rojstva. Pripravili smo kulturni dan njemu v
spomin.«*

- 172 Mravljak, Tadej: Blaž Mavrel.** – V: Po poti
Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. oble-
tnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev
Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica
Strojna. Strojna, 1996, str. 35–36. Ilustr.
*»Blaž je bil kmečkega rodu. Že v mladih letih je
rad bral knjige. Bil je skromen človek. Ker je imel
dosti prostega časa, je pisal pesmi.«*
- 173 Mrdavšič, Janez: Od stoletnici Mavrelovega
rojstva.** – V: Koroški fužinar, leto 46, 1996, št. 1,
str. 13–14. Ilustr.
*»Ne bi bilo napak, če bi tudi mi začeli uporabljati
moč besede bolj kot v zlohodne namene za izra-
žanje 'ljubeznivih, sočutnih učinkov na soljudi',
kot nam je priporočil Mavrel. Verjemimo mu, da:
'Nam govor ljubezni prevzame srce, kot mila vanj
godba prihaja in strune se v nas oglase in čut nas
radosti navdaja.'«*

- 174 Obretan, Simona: Blaž Mavrel, koroški bukovnik.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 35.
»Na Stonkni je imel Blaž zelo revno življenje. Sam si je pridelal hrano za preživetje. Imel je tudi kravo, da je imel mleko.«
- 175 Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva.** Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Avtor se predstavi. Marija Mirnik, učiteljica razrednega pouka na POŠ Strojna. Sodelavci: Marija Obretan, Luka in Marica Mavrel, Marija Mavrel, Helena Sekalo, Joži Keber. Učenci: Erika Pšeničnik, Sabina Mravljak, Dani Mirnik, Simona Obretan, Tadej Mravljak, Matjaž Pšeničnik. Glavni cilji raziskovalne naloge: predstaviti učencem lik koroškega bukovnika: Blaža Mavrela ob stoletnici njegovega rojstva; si ogledati hišo na Stonkni, kjer je živel; obiskati njegovega nečaka in nečakinjo; se ustaviti ob njegovem grobu. Oblike metode dela: razgovor, vprašanja in odgovori, praktično delo, demonstracija. Način predstavitve: prireditve za krajane. – Strojna, 1996. – 50 f.; 30 cm : ilustr.
Vsebina: *Dr. Franc Sušnik: Blaž Mavrel. – Blaževi rokopisi še neobjavljenih pesmi: Kukavica; Blejska pesem; Voščilo za god; Človek; V gozdu; Maj; Po domače. – Pesmi 1. zbirke* (Šopek s koroških bregov: a) priložnostne, b) ljubezenske, c) pesmi o domačem kraju, d) nove camarske pesmi. – Pesmi 2. zbirke (Gozd šumi v meni): a) zgodovinske, b) priložnostne, c) pesmi, ki govorijo o II. svetovni vojni in domovini, d) pesmi, posvečene našim književnikom, c) prepsnitve in prevodi. – Doprni kip Blaža Mavrela ob vhodu v šolo Strojna – podružnico Osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem. – Bajta na Stonkni. – Šopkova kmetija. – Kmetija Žirovnik (tu je Blaž umrl 18. junija 1977). – Pokopališče okrog cerkve sv. Urha na Strojni. – Dani Mirnik: Blaž Mavrel in jaz. – Tadej Mravljak: Blaž Mavrel. – Simona Obretan: Blaž Mavrel, koroški bukovnik. – Matjaž Pšeničnik: Kulturni dan : Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob stoletnici njegovega rojstva. – Učenci smo bili veseli pogovora z njegovimi sorodniki. – Mitja Šipek: Blaž Mavrel, ljudski pesnik na Strojni, je umrl (ponatis članka iz: Večer, 28. 6. 1977, št. 148). – Spominska svečanost ob 100. obletnici rojstva Blaža Mavrela je bila v soboto, 16. novembra 1996, v šoli na Strojni. (Razstavo o Blažu je pripravila Marija Mirnik, na prireditvi so sodelovali učenci strojske šole, Pevski zbor Strojna, pevski zbor Šentanelski pavri, Peter Vauh s citrami, Mitja Šipek z odlomkom iz knjige Šentanel, moje življenje in Roman Flis s filmom o Blažu Mavrelu. Program je vodila in povezovala Anka Mavrel). – Luka Mavrel: Prigode strica Pvožlna. – Anica Ranc: Blažu Mavrelu.

- 176 Pšeničnik, Matjaž: Kulturni dan.** Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. – V: Po poti Blaža Mavrela, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna, 1996, str. 37–38. Ilustr.
»V torek, 17. septembra, smo imeli kulturni dan. Pogovarjali smo se o Blažu Mavrelu in poslušali učiteljico, ki je prebrala nekaj njegovih pesmi. Pred šolo smo se ustavili ob doprsem kipu Blaža Mavrela in nadaljevali pot proti bajti na Stonkni sredi gozda, ki je zgrajena iz kamenja in lesa in pokrita s šitelni. Ogleдали smo si izbo s starim ognjiščem, kjer si je Blaž kahal štirideset let. Nato smo se ustavili na Šopkovi kmetiji, kjer živita njegovi sorodnici. Vračali smo se mimo Žirovnikove kmetije, kjer živi njegov nečak Luka Mavrel in kjer je Blaž umrl. Naša pot se je končala na pokopališču, 'strojnskem britofu', kjer je njegov zadnji dom.«
- 177 Ranc, Anica: Blažu Mavrelu.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 48.
»Postavil si skromen je sam spomenik, / njegove so pesmi mu večer pomnik. / In pesem pove naj, doma in v dalji, / v planinah so naši rodili se kralji, / na Peci v pečinah kraljuje Matjaž, / pri cerkvi strojnski pa Stonkmanov Blaž.«
- 178 Sušnik, Franc: Blaž Mavrel.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 3–4.
Ponatis uvoda v Mavrelovo zbirko pesmi Šopek s koroških bregov (1971).
- 179 Šipek, Mitja: Blaž Mavrel, ljudski pesnik na Strojni, umrl.** – V: Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 41.
Ponatis iz: Večer, 28. 6. 1977, št. 148.
- 1997**
- 180 Močnik, Vojko: Strojanci »oživljajo« bukovnika. Ob 20-letnici smrti samotarja, bukovnika, pesnika Blaža Mavrela.** – V: Preprih : Koroški časopis, leto 7, 9. 5. 1997, št. 9, str. 21. Ilustr. Podpis: -vik.
»Zadnja sobota je bila za Strojno in Strojance velik praznik. Ob 20-letnici smrti Blaža Mavrela so na podružnični osnovni šoli na Strojni pripravili veličasten spored, v katerem so nastopili recitatorji, domači ljudski pevci in Šentanelski pavri. V strojanskem narečju so zaigrali Mavrelovo igro Zimski večer. Lanska stoletnica rojstva in letošnja 20-letnica smrti sta lahko mejnika, ko

bomo dolžniki priznali svoj dolg do neprecenljive dediščine, ki nam jo je zapustil Blaž Mavrel.«

- 181 Šavc, Samo: Bukovnik Blaž Mavrel.** Kulturni večer na Strojni. Koroški bukovnik Blaž Mavrel postaja legenda. – V: Koroški tednik, leto 1, 8. 5. 1997, št. 1, str. 11. Ilustr. Podpis: S. Š.
»Z Blaževo igro Zimski večer so Strojanci začeli kulturni večer ob 20-letnici njegove smrti, deklamirali so njegove pesmi, na podružnični šoli so izdelali raziskovalno nalogo, postavili priložnostno razstavo s pisnim gradivom, ki ga hranijo v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem. Nekatere Mavrelove pesmi so zapeli pevcii zborov Strojna in Šentanelski pavri.«

1998

- 182 Gerdej, Marijan: Pismo Blaža Mavrela Franu Ksaverju Mešku.** Iz arhiva na Ravnah. – V: Koroški fužinar, leto 48, junij 1998, št. 1, str. 31. Portret.
»Pri urejanju korespondence Frana Ksaverja Meška sem našel zanimivo pismo, ki mi ga je poslal Blaž Mavrel. Kdaj je ta pismo napisal, lahko samo ugibamo, saj je le-to brez datuma ... Prva stran ...: 'Častiti gospod dekan! Srčno nas veselii, da ste prestali vojsko in še živi prišli nazaj...' Hrbtna stran: 'V postu leta 1941 se je reklo, da bo spomladi v St. Danijelu birma. Jaz sem pripravil ta pozdravni nagovor. Potem je prišla vojska in birmovat je prišel celovški škof – samo na

Prevalje in moj Govor se ni rabil.' ... Naj bo objava pisma in pesmi skromen prispevek v spomin na Blaža Mavrela (1896–1977).«

2000

- 183 Kodrin, Miran: O poeziji med Peco in Pohorjem ter ob Meži, Dravi in Mislinji.** – Blaž Mavrel. – V: Koroški fužinar, leto 50, junij 2000, št. 1, str. 15.
»'Koroški Krjavelj', kot se je Blaž Mavrel (1896–1977) sam poimenoval, je bil v plemenitem pomenu besedne zveze plodovit bukovnik. V mladosti je bil bolj zapisovalec ljudskih šeg in navad [Camarske pesmi (1935), Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi (1938)]. Kasneje pa je slavilne, prigodne, baladne, spominske, hodomušne in domoljubne pesmi povezal še v dve zbirki – Šopek s koroških bregov (1971) in Gozd šumi v meni (1977).«

2001

- 184 Hanc, Ema: Podjunsko-mežiški govor na Strojni in dialektizmi v pesmih Blaža Mavrela.** Diplomaska naloga. Mentorica: dr. Zinka Zorko. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta, oddelek za razredni pouk. Maribor, [E. Hanc], 2001. – 155 f.; 30 cm : ilustr.
Vsebina: Uvod (Predstavitev kraja Strojna; Pesmi Blaža Mavrela), 1. Vprašalnica za Slovenski lingvistični atlas – SLA; 2. Glasoslovje po SLA; 3. Oblikoslovje; 4. Leksikalne posebno-

sti pa SLA; 5. Blaž Mavrel (*Življenjepis Blaža Mavrela po dr. Francu Sušniku; Pesniške zbirke; Dialektizmi v Mavrelovih pesmih*); 6. Povzetki; 7. Literatura; 8. Viri. Leta 1938 je Blažu Mavrelu Mohorjeva tiskarna v Celju izdala knjižico **Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi**. V tej knjižici so opisani običaji in šege ob poroki. Pesniško zbirko iz leta 1971, z naslovom **Šopek s koroških bregov**, sestavljajo: *Ljubezenske pesmi* (Srečanje, Zaljubljen, Na trati, Po snubitvi, Žena, Kresni večer); *Priložnostne pesmi* (V gozdu, Divji petelin, Lipa, Pri zdravniku, Na paši, Mladost je prešla); **Pesmi o domačem kraju** (Koroški mošt, Strojna nad Mežiško dolino); *Nove camarske pesmi* (V začetku svatbe, Za venček, Pred razhodom, Nevesti za zlato poroko). Pesniško zbirko, ki je izšla leta 1977 z naslovom **Gozd šumi v meni**, sestavljajo: *Zgodovinske pesmi* (Storija Mežiške doline); *Priložnostne* (Črni zajec, Na paši, Beseda, Trnjeva pot); *Domovinske pesmi in pesmi, ki govore o 2. svetovni vojni* (Druga svetovna vojna, Groze čas, Nova pesem, Spev svobode, Pesem borcem za 20-letnico vstaje); *Pesmi o naših književnikih* (Primož Trubar, Dr. France Prešeren, Ivan Cankar, Oton Župančič, Franc Ksaver Meško, Fran Saleški Finžgar, Prežihov Voranc); *Prepovedi in prevodi* (Mejnik [po Aškercu], Narodu srce [predelana po B. Potočniku]; Pridni mož [A. Bürger, prevedel Blaž Mavrel]); *Iz Prešernovih nemških* [prevod Blaž Mavrel].

»Blaž Mavrel se je brati naučil iz Mohorjevih knjig, ob sveči in že v radi mladosti mu je bila edina prijateljica zimskih večerov. Tako se je srečeval z lepo slovenski besedo. In ko mu je zmanjkovalo knjig za prebiranje, se je odpravil v dolino, na Ravne. Tam je bila namreč knjižnica: Ni mu bilo težko prehoditi vso pot peš, dobre tri ure hoda v eno smer. Knjige je nato z nahrbtnikom prenašal na Strojno, knjige si je izposojal tudi od učitelja na strojski šoli. Kmalu pa je začel kovati rime in jih zbirati v verzih. Blaž je bil samotar. Živel je v stari bajti sredi neskončnih gozdnih samot, sredi miru in tišine, daleč proč od ljudi. Ravno ta mir in samota sta bila navdih za prenekatero njegovo pesem. Navdih zanje pa je jemal tudi od strojskih ljudi, iz njihovih šeg in navad. To so hvalnice preprostemu življenju. Iz nekaterih njegovih pesmi pa veje neizživeto hrepenenje, želja po zakonski sreči.«

- 185 [Mavrel, Luka]: **Prigode strica Pvožlna**. – V: Hanc, Ema: Podjunsko-mežiški govor na Strojni in dialektizmi v pesmih Blaža Mavrela. Diplomski naloga. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta, 2001, str. 154.
 Ponatis iz: *Po poti Blaža Mavrela, koroškega bukovnika, ob 100. obletnici rojstva*. Raziskovalna naloga učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca, podružnica Strojna. Strojna, 1996, str. 47.

2002

- 186 Anekdote o Blažu Mavrelu.** – V: Verdinek, Bojana: Lesene cokle. Folklorne pripovedi iz Mežiške, Mislinjske in Šaleške doline. Ljubljana, 2002, str. 193–195, [zbirka Glasovi].

Vsebina: *Doslednost; Navdih; Krotke jonke; Cigara; Štoker druva, Ličpe viže; Gvaž mlička; Nisn znava gotice brat; V bolnici z Mavrelom.*

- 187 Verdinek, Bojana: Če ima Uršlja kapo, bo dež.** – V: Verdinek, Bojana: Lesene cokle. Folklorne pripovedi iz Mežiške, Mislinjske in Šaleške doline. Ljubljana, 2002, str. 16.

»Tudi anekdote kažejo hudomušno plat Korošcev in Šalečanov. Prostoru dajejo pečat ljudje, ki se s svojim delom zapišejo v srca ljudi. V zbranih pripovedih Mežiške doline so to Kuharji, posebej Prežihov Voranc, dr. Franc Sušnik, Blaž Mavrel, učitelj Šmajš.«

2003

- 188 Franc, Simona, Štruc, Ana: Neraziskana Strojna : ledinska in gorska imena ter folklorne pripovedi z obravnavanega področja.** Naloga za gibanje Mladi raziskovalci Koroške. Področje: Zgodovina. Mentorja: Alojz Pristavnik in Bojana Verdinek. Ravne na Koroškem, Osnovna šola Prežihovega Voranca, 2003. – 37 f.; 30 cm : ilustr.

Vsebina: 1. Povzetek raziskovalne naloge; 2. Uvod; 3. Teoretični del (O Strojni in Strojancih;

O Strojancu Blažu Mavrelu; Drobci zbrane-ga gradiva o koroškem bukovniku; Mavrelova pesem); 4. Terensko delo (O zapisu gradiva; Strojanske domačije; Ledinska in gorska imena; Folklorne pripovedi ...); 5. Zaključek; 6. Viri; 7. Literatura.

»Tako kot je živel, skromno in osamljeno, danes odkrivamo Blaža Mavrela. Za njim so ostale skromna knjižica s pesmimi, posamezni zapisi v koroškem domoznanskem gradivu, spominu ljudi, ki živijo v pripovedih, in neobdelana rokopisna dediščina. Poznamo ga v drobtinicah, celota, nas Korošce, še čaka.

Posebej razvidna zgodovinska dogajanja so v pripovedih, saj vedno pričajo o lastnih ali tu-jih doživetjih v mladosti ... Za del ohranitve je poskrbel Blaž Mavrel, podoba Strojanca iz preteklosti prejšnjega stoletja. Morda je slutil, da čez nekaj desetletij Strojna ne bo več takšna, kot je bila v njegovem času, in je ohranil del njene misli in podobe, del dediščine preteklega časa. Njegove pesmi izdajajo podobo Strojancev, v svojih pesmih je zajel njihov značaj in njihov pogled na svet.«

- 189 Strojanci o Blažu Mavrelu.** – Drobci zbrane-ga gradiva o koroškem bukovniku. – Anekdote o Blažu Mavrelu. (Blaž je biu tata mata; Mavreu na post; Mavreu in olika). – V: Franc, Simona, Štruc, Ana: Neraziskana Strojna : ledinska in gorska imena ter folklorne pripovedi z obravnavanega področ-

ja. Naloga za gibanje Mladi raziskovalci Koroške. Področje: Zgodovina. Mentorja: Alojz Pristavnik in Bojana Verdinek. Ravne na Koroškem, Osnovna šola Prežihovega Voranca, 2003, str. 7–9, 32, 34. Ilustr.

2004

- 190 Sušnik, Franc: Blaž Mavrel - Pvožl.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan, 2004, str. 166–168. (Ponatis Uvoda v zbirko Šopek s koroških bregov, 1971). »V vrsti koroških bukvnikov, teh nešolanih ljubimcev muz, na ljudske strune ubranih ljubiteljev čudeža črk, pisanja in prepisovanja, je Blaž Mavrel eden teh, ki so najvišje merili do brama književnosti.«
- 191 Sušnik, Franc: Blaž Mavrel, strojnski pesnik.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan, 2004, str. 164–166. Portret. (Ponatis iz: Naš dom (Maribor), 1938, št. 4, str. 210–211). »Dve uri hoda je od Prevalj mimo Šentanela do Mavrelove samote. Seveda si tudi kuha sam, vse, vse sam, pač koj žganke, pa repičevo župo, z lojem zabeljeno ... 'Berem vse, kar dobim, najrajši potopis, da lahko vsaj v duhu potujem, pa pesmarice, saj sem sam tudi nekaj pesnika.'«

- 192 Sušnik, Tone: Opomba k Blažu Mavrelu.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan, 2004, str. 180. »Strojna je danes (leta 2001) uradno del raven-ske občine, cerkveno je pa vsekakor povezana s Šentanelom, čeprav je bila bolj ali manj samostojna fara, izločena fara iz župnije Sv. Danijel (1788), vendar stalnega župnika niso imeli in so jo upravljali s Prevalj, predvsem pa iz župnije Sv. Danijel (tudi Fran Ksaver Meško). In ko je bila občina Sv. Danijel, je spadala Strojna sem. Je pa sam Blaž Mavrel bil bolj povezan s Šentanelom in prevaljsko župnijo.«
- 193 Vauh, Franc: Blaž Mavrel.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan, 2004, str. 169–170. »Prišla so leta in Blažej je zbolel in oslabel. Moral je v bolnico in od tam v dom starostnikov v Slovenske Konjice ... Ko je Blaž izvedel, da se bo lahko vrnil na Strojno, je bil presrečen in kljub oslabeledosti si je kar prepeval. Celo pot je ležal v rešilnem avtomobilu, ko pa je zagledal Strojno, se je moral avto ustaviti. Zlezel je iz avta, se usedel na travo in nepremično strmel v strojnske bregove in dejal: ‚Zdaj pa le pelji naprej, zdaj bom lahko umrl med svojimi Strojanci.‘«

- 194 Vobovnik, Drago: Ljudski pesnik iz Mežiške doline.** – V: Šentanel : Kraj in ljudje. Avtorji: Tone Sušnik, Marjan Mikic, Marijan Gerdej. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan, 2004, str. 170–180. (Ponatis iz: Pet let Kluba koroških študentov. Ljubljana, 1957, str. 78–98).
»Najpomembnejši ljudski pesnik iz Mežiške doline je brez dvoma še živeči pozni Drabosnjakov naslednik, bukvar in pesmar Blaž Mavrel, poznan pod psevdonimom 'Koroški Krjavelj'.«

2005

- 195 Mavrel, Blaž, koroški bukovnik, ljudski pesnik s Strojne, »Koroški Krjavelj«.** *Gradiče, 2. 2. 1896 [v libeliški fari, zdaj za mejo v suški fari]; †Strojna, 18. 6. 1977, živel je na Strojni, kjer je pokopan. – V: Suhodolčan Dolenc, Marija, Jukič, Margareta: Biografski leksikon občine Prevalje. Prevalje, 2005, str. 320–322. Portret.
Vsebina: *Življenjepis. – Priznanja. – Bibliografija. – Viri.*
»Blaž Mavrel je imel dvanajst bratov in sester, oče Jurij se je sam od drugih naučil brati. Blaž je le dve leti hodil v 'tunelsko' ponemčevalno (utrakvistično) šolo na Lokovici (Holmcu). V I. svetovni vojni je bil na italijanski fronti dvakrat ranjen in je pozneje vzel v najem bajto na Stankni, visoko na Strojni, sredi lesne samote ... Ko je prišel na Strojno za učitelja Miloš Svanjak, je posojal Strojancem knjige, tudi Dom in svet, Ljubljanski zvon, Mladiko itd. Iz knjižnih ocen

in 'pomenkov' se je Mavrel učil, se srečal z lepo slovensko besedo in ob luči bdel z Gregorčičem, Prešernom, Cankarjem, Župančičem, Askercem ... Z nahrbtnikom je hodil po knjige v Študijsko knjižnico na Ravne in prebiral Prežiha, Puškina, Solženicina, Rebulo, Dostojevskega, Tolstoja ... Že zgodaj je začel zlagati pesmi.«

- 196 Mavrel, Blaž (roj. 2. 2. 1896 Gradiče [Graditschach] v občini Suha [Neuhaus], umrl 18. 6. 1977 na Strojni, kjer je pokopan).** – V: Koroški biografski leksikon v elektronski obliki. Portret. Avtorja gesla: M[iran] K[odrin] in S[imona] Š[uler] P[andev].
Vsebina: *Življenjepis. – Dela. – Viri.* *»Blaž je izhajal iz številne kmečke družine, v kateri je bilo trinajst otrok. Le dve leti je hodil v utrakvistično šolo na Lokovici (Holmcu), brati se je naučil iz Mohorjevih knjig, ki so ga spremljale še iz očetove hiše. Pri lojenkah in petrolejkah je prebiral lepo slovensko besedo in pisal pesmi, v katerih je nadaljeval izročilo koroškega bukovištva.«*

2008

- 197 Krof, Jernej: Blažu Mavrelu v spomin.** – V: Smolak, Martina: Blaž Mavrel : življenje in delo. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. Maribor, 2008, str. 5–6.
Pesem je bila objavljena v: Koroški fužinar, 1980, št. 4 in v: Odsevanja, 1981, št. 10.

198 Smolak, Martina: Blaž Mavrel : življenje in delo. Diplomsko delo. Mentor: red. prof. dr. Miran Štuhec. Univerza v Mariboru. Filozofska fakulteta – oddelek za slovanske jezike in književnosti. – Maribor : [M. Smolak], 2008. – 61 f. [8]f. pril.; 31 cm.

Vsebina: 1. *Uvod.* – 2. *Blažu v spomin (Jernej Krof).* – 3. *Bukovnik, bukovništvo (Vzroki za ustvarjanje, Pomembnejši bukovniki na Koroškem, Pomen bukovnikov).* – 4. *Življenjepis.* – 5. *Pesniške zbirke (Camarske pesmi – slog, jezik; Koroški ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi – slog, jezik; Šopek s koroških bregov – slog, jezik; Gozd šumi v meni – slog, jezik).* – 6. *Prevajanje.* – 7. *Sinteza.* – 8. *Sklep.* – 9. *Viri in literatura.*
»Dela Blaža Mavrela so pomemben dokument časa in kraja, saj opisujejo tako zgodovinske dogodke kot dogodke iz vsakdanjega življenja. V njih je podano življenje Strojancev, podoba idilične Strojne in njene okolice ... Pozabil ni niti na slovenske pesnike in pisatelje. Pomembnejšim je spisal slavospeve, v katerih jih visoko ceni ...

Delo Blaža Mavrela bi vsekakor moralo biti deležno večje pozornosti. Čeprav njegov literarni korpus ni obsežen, pa so njegova dela zanimiva, dokumentarna in posebna hkrati. Blaž je v resnici ,popisovalec' časa in kraja. Je ustvarjalec socialnega realizma, katerega največji pripovednik je Blažev rojak Prežihov Voranc. Kljub svoji odmaknjenosti je bil vedno v stiku s sodobno literaturo. Časopise si je sposojal pri učitelju na Strojni, zahajal je tudi v ra-

vensko knjižnico (Študijsko knjižnico), za katero je uredil štiri obsežne zvezke svojih del. Blaž Mavrel je bil preprost, vase zaprt in od množice odmaknjen bukovnik s Strojne.«

2013

199 Mavrel, Blaž. – V: 120 Voranc : --- in teče življenje pod Goro ---/[uredniški odbor Irena Oder ... et al.]: fotografije Tomo Jeseničnik ...[et. al.]. – Ravne na Koroškem : Občina : Kotlje : Prežihova ustanova, 2013, str. 112–113. Portret.

»Pisal je pesmi, v katerih je nadaljeval izročilo koroškega bukovništva. Sprva je zapisoval ljudske šege in navade, kasneje pa je pisal prigodne, slavnice, razpoloženske, ljubezenske, hudomušne in domoljubne pesmi.«

2014

200 Berložnik, Jurij: Pomnik Blažu Mavrelu.

– V: Večer, 28. 8. 2014, št. 199, str. 21. Ilustr. Podpis: (jb).

»V spominskem parku na Prevaljah so pred dnevi [22. avgusta] odkrili pomnik Blažu Mavrelu, koroškemu bukovniku, pesniku in zbiratelju ljudskega gradiva, sicer pa samotarju in bajtarju, kot je zapisano v njegovi biografiji. Pomnik Blažu Mavrelu je replika kipa, ki ga je 1984. iz lipovega lesa izdelal akademski kipar Andrej Grošelj ob odprtju podružnične osnovne šole na Strojni, ki je nekdaj spadala v katastrsko

območje Prevalj. Replika iz umetnega bronu je delo mariborskega kiparja Karla Strmška. Za pomnik so poskrbeli Kulturno društvo Prevalje, prevaljska občina in Koroški pokrajinski muzej. V spominskem parku na Prevaljah sicer stoji jo še pomnik doktorju Francu Sušniku, Luki Kramolcu, Leopoldu Suhodolčanu, Franju Golobu, Augustu von Rosthornu, Mohorjevi družbi in bralni znački.«

- 201 **Blaž Mavrel, koroški bukóvnik sredi gozdnih samot.** – Zbornik uredila Margareta Jukič. Bibliografija Marija Suhodolčan Dolenc. – Občina Prevalje, 2014.
- Vsebina:** 1. Uvodnika (Margareta Jukič, Irena Oder). – 2. Samostojni tiski (Camarske pesmi, Ženitovanjski običaji in nove camarske pesmi, Šopek s koroških bregov, Gozd šumi v meni). – 3. Samostojne pesmi. – 4. Proza. – 5. O Blažu Mavrelu so pisali (Stanko Kotnik, Franc Sušnik, Janez Glaser, Franjo Golob, Franc Kotnik, Luka Kramolc, Tone Sušnik, Vinko Ošlak (ur.), Stanka Godnič, Ajnžik, Mitja Šipek, Vojko Močnik, Marija Makarovič, Janez Mrdavšič, Miran Kodrin, Franc Vauh). – 6. Spominjanja (Luka Mavrel, p. d. Žirovnik, Milan Volker, Anka Plevnik, Peter Plevnik, Milka Štavdeker, Marija Suhodolčan Dolenc, Marija Obretan, p. d. Šopkova, Jože Obretan, p. d. Stontnar). 7. Rokopisi – dokumentarno gradivo (Simona Šuler Pandev). – 8. Fotografsko gradivo (avtorji

fotografij: Milko Dolinšek, Stanko Kotnik, Alojz Krivograd ml. - Futy). – 9. Bibliografija Blaža Mavrela (Marija Suhodolčan Dolenc).

- 202 **Jukič, Margareta: Odkritje pomnika Blažu Mavrelu.** – V: Prevaljske novice : glasilo Občine Prevalje, december 2014, št. 20, str. 50. Ilustr.
- »Zbornik ‚Blaž Mavrel, koroški bukóvnik sredi gozdnih samot‘ je dragocena priča bukóvniškega samoniklega ustvarjalnega Mavrelovega pesništva. Prav je, da ohranimo spomin nanj, da spoznamo ljudi, ki so po svojih močeh uresničevali razvoj slovenstva in ohranjali identiteto naroda. ... Brez zbrane in ohranjene dragocene domoznanske dediščine zbornik ne bi bil vsebinsko tako bogat. ... Bibliografija Blaža Mavrela daje zborniku posebno vrednost, sestavila jo je bibliografinja Marija Suhodolčan Dolenc. Obsežno in skrbno opravljeno delo omogoča bralcu celostni vpogled v obseg Mavrelovega dela.«
- 203 **Suhodolčan Dolenc, Marija: Bibliografija Blaža Mavrela.** Prevalje, 2014. – 63 f.; 30 cm. [Od leta 1922 do 2014]. [Obsega 208 bibliografskih enot].
- Pregled: 1. Samostojni tiski. – 2. Pesmi. – 3. Proza. – 4. Prevodi. – 5. Prispevki o Blažu Mavrelu. – 6. Upodobitve Blaža Mavrela ; Priznanja ; Uglasbitve. – 7. Imensko kazalo.

6. UPODOBITVE BLAŽA MAVRELA, PRIZNANJA, UGLASBITVE

- 204 Koroški kinoklub Prevalje je o Blažu Mavrelu posnel tri dokumentarne filme: **Blaž Mavrel** (avtor Mirko Konečnik), 1976 **Bili smo pri Blažu Mavrelu** (avtorja Roman Flis in Mirko Konečnik), 1976 **Pogreb Blaža Mavrela** (avtor Silvo Pečnik), 1980 **Filmske posnetke Blaža Mavrela ima Marjan Mikic**.
- 205 **Fotografije Blaža Mavrela so v fototekah Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem in v Koroškem pokrajinskem muzeju, enota Ravne na Koroškem.** Avtorji so: Milko Dolinšek, Maks Dolinšek, Stanko Kotnik, Alojz Krivograd, Franc Vauh (diapozitivi). Avtor fotografij je tudi Alojz Pristavnik.
- 206 **Doprnsni kip Blaža Mavrela (1984, lipovina), delo akademskega kiparja Andreja Grošlja,** je na konzoli ob vhodu v osnovno šolo na Strojni, podružnico Osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem. (Podružnica je bila 31. 8. 2007 ukinjena).
- Repliko tega kipa, iz umetnega bronja jo je izdelal mariborski kipar Karel Strmšek, so v spominskem parku na Prevaljah postavili 22. avgusta 2014.
- 207 **Blaž Mavrel je bil častni član Koroškega kinokluba Prevalje.** Za filmske dosežke so podeljevali plakete Blaža Mavrela. **Blaž je bil član Kulturno-umetniškega društva Šentanelski pavri.** Blažu Mavrelu je Hidrometeorološki zavod SRS za zbiranje podatkov izrekel priznanje in zahvalo za dolgoletno vestno in požrtvovalno sodelovanje. **Koroško filatelistično društvo Ravne na Koroškem je ob stoletnici njegovega rojstva pripravilo priložnostni ovitek – kuverto z Grošljevo upodobitvijo Blaža Mavrela in napisom Blaž Mavrel – 100 let rojstva, 22. 10. 1996 – 2391 Prevalje.** V uporabi je bil tudi žig prvega dne na pošti Prevalje. Avtor priložnostnega ovitka KFD 30/96 in žiga je Joži Keber. Žig ima napis Blaž Mavrel 1896–1977.
- 208 **Pesmi Blaža Mavrela so uglasbili: Luka Kramolc (Koroški mošt), Albin Krajnc (Pesem o Strojni), Toni Apohal (Pri zdravniku, Koroški mošt, Zaljubljen, Strojna), Milan Kamnik (Pri zdravniku), Stanko Premrl (odpevi k litanijam) in Vinko Vodopivec (odpevi k litanijam).** V Mohorjevi pesmarici je uglasbena Mavrelova pesem Kukavica.

7. IMENSKO KAZALO BIBLIOGRAFIJE

A

- Ahasver 118
Ajnžik → Dretnik, Ivan 31, 141, 142, 201
Andreaš, Miha 118, 119, 122, 128, 163
Antikrist 118
Apohal, Toni 208
Aškerc, Anton 4, 7, 52, 82, 94, 105, 117,
158, 184, 195
Ambrožič, Alenka 45, 46, 47, 48, 49, 50, 138

B

- Belin, Jože 1, 7
Berložnik, Jurij 200
Blatnik, Andrej 169
Brenčič Jelen, Marija 123
Breznik, Anica 120
Bürger, Gottfried August 4, 52, 93, 184

C

- Cankar, Ivan 4, 14, 26, 52, 105,
158, 184, 195
Cigler, Ludvik 149
Crobath, Alojzija → Hrovat,
Alojzija → Pesjakova, Luiza 86, 164

D

- Dežovnikovo 158
Dolinar, Ksenija 169
Dolinšek, Milko 201, 205
Dostojevski, Fjodor
Mihajlovič 195
Drabosnjak →
Šuster, Andrej 101, 102, 109, 118, 194
Dretnik, Ivan → Ajnžik 81, 141, 142
Dular, Vida 164

F

- Finžgar, Fran Saleški 4, 13, 18, 52, 105, 184
Flis, Roman 175, 204
Franc, Simona 69, 188, 189

G

- Gerdej, Marijan 67, 70, 182, 190, 191,
192, 193, 194
Glazer (Glaser), Janko 95, 164, 201
Godnič, Stanka 143, 201
Golob, Franjo 200, 201
Gradnik, Alojz 164
Grafenauer, Ivan 100
Gregorčič, Simon 158, 164, 195
Grošelj, Andrej 171, 200, 206, 207

H

Hanc, Ema 68, 85, 184, 185
Hrovat, Alojzija → Crobath,
Alojzija → Pesjakova, Luiza 86, 164

I

Ivič, Tomislav 124, 125, 126, 144

J

Jaznikarjevi 155
Jeseničnik, Tomo 199
Jukič, Margareta 195, 201, 202
Jurčić, Josip 105

K

Kajzer, Janez 66, 132, 168
Kamnik, Milan 208
Keber, Joži 175, 207
Kersnik, Janko 105
Kmecl, Matjaž 153
Kodrin, Miran 183, 196, 201
Kolar, Adi 3
Kolar, Marjan 127, 145
Konečnik, Mirko 204
Koroški Krjavelj 101, 107, 118, 122, 134, 135,
163, 183, 194, 195
Korytko, Emil 87, 91, 164
Kos, Janko 169
Kotnik, Franc(e) 99, 101, 201

Kotnik, Ludvik 3
Kotnik, Stanko 93, 110, 111, 112, 114, 121,
150, 201, 205
Kovič, Kajetan 164
Krajnc, Albin 208
Kralj, Matjaž 177
Kramolc, Luka 51, 56, 125, 126, 133, 134,
161, 200, 201, 208
Krivograd, Alojz ml. - Futy 201, 205
Krjavelj 101
Kuharji 187
Krof, Jernej 146, 156, 157, 197, 198
Kuhar, Avgust 108, 113, 115, 187
Kuhar, Lovro →
Prežihov, Voranc 4, 23, 31, 32, 41, 52, 63,
107, 184, 187, 195, 198

L

Leder, Franc → Lesičjak 118, 119, 122, 128, 163
Lesičjak → Leder Franc 118, 119, 122, 128, 163
Linhart, Anton Tomaž 145
Lodrant, Mojca 147

M

Makarovič, Marija 55, 158, 201
Marta 6
Mavrel, Anka 175

- Mavrel, Blaž 4, 6, 8, 10, 38, 39, 44, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208
- Mavrel, Jurij 195
- Mavrel, Katarina 165
- Mavrel, Luka (Žirovnikov) 158, 165, 170, 175, 176, 185, 201
- Mavrel, Marica 175
- Mavrel, Marija 165
- Meško, Fran Ksaver 4, 27, 40, 52, 63, 67, 182, 184, 192
- Mikic, Marjan 70, 190, 191, 192, 193, 194, 204
- Mirnik, Dani 171, 175
- Mirnik, Marija 175
- Mlakar, Janko 16
- Močnik, Vojko 180, 201
- Moder, Janko 106, 164
- Mojca 107
- Mravljak, Josip 97
- Mravljak, Sabina 175
- Mravljak, Tadej 172, 175
- Mrdavšič, Aleš 3, 125
- Mrdavšič, Janez 173, 201
- Mrzel, Ludvik 102
- M. V. 135
- N
- Novak Popov, Irena 59, 166
- Novy, Lili 164
- O
- Obretan, Jože (Šopkov, Stontnar) 167, 201
- Obretan, Marija (Šopkova) 165, 167, 175, 201
- Obretan, Simona 174, 175
- Oder, Irena 199, 201
- Orel, Boris 104
- Ošlak, Vinko 4, 201
- Ozvald, Karel 164

P

Paternu, Boris 45, 46, 47, 48, 49,
50, 59, 138, 166

Pečnik, Silvo 204

Pesjakova, Luiza →

Crobath, Alojzija →

Hrovat, Alojzija 86, 164

Pintar, Luka 164

Plevnik, Anka 201

Plevnik, Peter 201

Potočnik, Blaž 4, 52, 184

Praprotnik, Ivan 148

Predikaka, Marjetka 137

Premrl, Stanko 133, 208

Prešeren, France 4, 25, 52, 63, 93, 105, 106,
158, 162, 184, 195

Prežihov, Voranc →

Kuhar, Lovro 4, 23, 31, 32, 41, 52,
63, 107, 184, 187, 195,
198, 199

Pristavnik, Alojz 69, 188, 189, 205

Pšeničnik, Erika 175

Pšeničnik, Matjaž 175, 176

Puškin, Aleksander

Sergejevič 105, 145, 153, 195

Pvožl → Mavrel, Blaž
(Pvožl) 152, 155, 170,
175, 185, 190

R

Rakitnikovi 155

Ranc, Anica 175, 177

Rebula, Alojz 195

Rosthorn von, August 200

Rotar, Franc 149, 150

S

Samotar, Zvezdan 164

Sax, Hinko 1

Schiller, Friedrich 93

Sekalo, Helena 175

Shakespeare, William 105

Smolak, Martina 71, 72, 73, 93, 197, 198

Solženicin,
Aleksander Isajevič 131, 153, 158, 195

Sovre, Anton 164

Stanek, Leopold 94

Stanonik, Marija 162

Stonkna 158, 165, 167, 174, 175, 176

Stonkmanov,
Blaž → Mavrel,
Blaž → Pvožl 177

Stritar, Josip 164

Strmšek, Karel 200, 206

Strojanci 55, 148, 158, 180, 181, 188,
189, 193, 195, 198

Suhodolčan, Leopold 200

Suhodolčan, Marija 160

Suhodolčan Dolenc, Marija 195, 201, 202, 203

Sušnik, Franc 10, 70, 85, 98, 118, 119,
122, 123, 128, 129, 136,
154, 163, 175, 178, 184,
187, 190, 191, 200, 201
Sušnik, Tone 70, 134, 163, 190, 191,
192, 193, 194, 201
Svanjak, Miloš 195

Š

Šavc, Samo 181
Šentanelski pavri 133, 175, 180, 181, 207
Šertel, Andrej 3, 125, 126, 130, 135, 161
Šipek, Mitja 54, 151, 152, 155, 175,
179, 201
Šmajš, Vinko 187
Šopkovi (Obretanovi) 165, 175, 176
Štavdeker, Milka 201
Štrekelj, Karel 95
Štruc, Ana 69, 188, 189
Štuhec, Miran 71, 72, 73, 198
Šuler Pandev, Simona 196, 201
Šuster, Andrej →
Drabosnjak 101, 102, 109, 118, 194

T

Tolstoj, Lev Nikolajevič 105, 195
Trubar, Primož 4, 52, 63, 184

V

Vauh, Franc 193, 201, 205
Vauh, Peter 175
Verdinek, Bojana 69, 186, 187, 188, 189
Virtič, Stanko 105
Vobovnik, Drago 109, 194
Vodnik, Ludvik 4
Vodopivec, Vinko 133, 208
Volker, Milan 201
Vraz, Stanko 164

Z

Zajc, Dane 159
Zavrnik, Braco 131
Zorko, Zinka 68, 184
Zorman, Ivan 164

Ž

Žirovnikovi 158, 165, 175, 176
Župančič, Oton 4, 15, 30, 52, 105, 158,
164, 184, 195

VSEBINA BIBLIOGRAFIJE

	stran	zaporedna številka
1. Samostojni tiski	277	I-4
2. Pesmi	278	5-73
3. Proza	285	74-85
4. Prevodi	286	86-93
5. Prispevki o Blažu Mavrelu	287	94-203
6. Upodobitve Blaža Mavrela, priznanja, uglasbitve	313	204-208
7. Imensko kazalo bibliografije	314	

VSEBINA

Samostojni tiski	II
Samostojne pesmi	159
Proza	165
O Blažu Mavrelu so pisali	175
Spominjanja	205
Sam, a ne osamljen	227
Izbor rokopisov	253
Bibliografija Blaža Mavrela.	275

**»BLAŽ MAVREL, KOROŠKI BUKÓVNIK
SREDI GOZDNIH SAMOT«**

Zbornik posvečamo spominu na Blaža Mavrela in
ljudski ustvarjalnosti koroškega prostora.

UREDILA
Margareta Jukič

RECENZENTKA IN STROKOVNO VODSTVO
mag. Irena Oder, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

UREDNIŠKI ODBOR
Margareta Jukič, mag. Andreja Čibron Kodrin, Vojko Močnik, dr. Karla Oder,
mag. Irena Oder, Marija Suhodolčan Dolenc, Simona Šuler Pandev, Simona Vončina

UVODNIKA
mag. Irena Oder, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem
Margareta Jukič

BIBLIOGRAFIJA
Marija Suhodolčan Dolenc

JEZIKOVNI PREGLED
mag. Andreja Čibron Kodrin, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

IZBOR DOMOZNANSKEGA GRADIVA
Simona Šuler Pandev, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

IZBOR FOTOGRAFIJ
Simona Vončina, Andreja Čibron Kodrin,
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

TEHNIČNA PRIPRAVA FOTOGRAFIJ:
Tomo Jeseničnik

PREVOD POVZETKA V NEMŠKI JEZIK
Mohorjeva družba v Celovcu

TISK
Tiskarna forma film Marjanca Žaže, s. p.

IZDAJATELJ
Občina Prevalje

ZA IZDAJATELJA
dr. Matic Tasič

Naklada: 2500 izvodov

IZID ZBORNICA JE PODPRLA:
Zbornik je nastal v okviru čezmejnega kulturnega projekta REG-KULT,
ki ga delno financira Evropska unija in sicer iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.
Operativni program Slovenija-Avstrija 2007-2013.

Spominjanja na Blaža Mavrela je po pripovedih ali zapisih avtorjev povzela Margareta Jukič.
Prispevki so avtorizirani.

**PREVALJE | STROJNA | RAVNE NA KOROŠKEM
2014**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

398:929Mavrel B.(082)

BLAŽ Mavrel, koroški bukóvnik sredi gozdnih samot /
uredila Margareta Jukič ; bibliografija Marija Suhodolčan
Dolenc ; [uvodnika Irena Oder, Margareta Jukič ; izbor
domoznanskega gradiva Simona Šuler Pandev ; izbor fotografij
Simona Vončina, Andreja Čibron Kodrin]. - Prevalje ;
Strojna ; Ravne na Koroškem : Občina Prevalje, 2014

ISBN 978-961-281-712-1
r. Jukič, Greta
COBISS.SI-ID 80994049

Naložba v vašo prihodnost
Operacijo delno financira Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

Investition in Ihre Zukunft

Operation teilfinanziert von der Europäischen Union
Europäischer Fonds für regionale Entwicklung

REPUBLIKA SLOVENIJA
**SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO**

Sodalitas
Katholisches Bildungshaus
Katoľiškí dom prosvety
Tainach/Tirge, www.sodalitas.at

**Mohorjeva
Hermagoras**